

Hoogheemraadschap van
Rijnland

PROGRAMMABEGROTING 2015

INHOUDSOPGAVE

Rijnland in cijfers	3
1. Inleiding	4
2. Hoofdpijnen en ontwikkelingen	5
2.1 Terugblik: wat is deze bestuursperiode bereikt?	5
2.2 Vooruitblik: ontwikkelingen van buiten naar binnen	5
2.3 Wat wil Rijnland in 2015 bereiken?	10
2.4 Wat gaat het in 2015 kosten?	11
3. De Programmabegroting 2015 per programma	15
3.1 Opbouw programma's	15
3.2 Indicatoren per tactisch doel	16
3.3 Programma VEILIGHEID	17
3.4 Programma VOLDOENDE WATER	21
3.5 Programma GEZOND WATER	28
3.6 Programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening	33
4. Programmabegroting 2015 financieel	39
4.1 Kaders en budgettaire uitgangspunten	39
4.2 Besparingen Bestuursakkoord Water	42
4.3 Exploitatielasten naar kosten- en opbrengstsoorten	44
4.4 Verdeling exploitatielasten naar waterschapstaken	46
4.5 Financiering	47
4.6 Vergelijking met MJP en doorkijk naar 2015-2018	48
5. Risico's, weerstandsvermogen en verloop reserves	50
5.1 Risico's en weerstandsvermogen	50
5.2 Algemene reserves	51
5.3 Egalisatiereserves	51
5.4 Verloop reserves en voorzieningen 2015-2018	52
Bijlage 2. Risicoparagraaf	54
Bijlage 3. Verbonden partijen	61
Bijlage 4. EMU-saldo	66
Bijlage 5. Kostensoorten, belastingcategorieën en beleidsproducten per programma's	68
Bijlage 6. Exploitatiebegroting naar taken	69

Rijnland in cijfers

Rijnland in cijfers		Begroting 2015	Begroting 2014	Jaarrekening 2013
1	Exploitatiebudget (lasten)	205,2 mln	189,7 mln	180,7 mln
2	Afschrijvingen	39,0 mln	36,7 mln	35,7 mln
3	Aflossingen	42,6 mln	42,6 mln	34,8 mln
4	Verhouding afschrijving/aflossing	0,9	0,9	1,0
5	Personeelskosten vast en tijdelijk personeel (excl. bestuur en frictie)	49,8 mln	50,0 mln	47,7 mln
6a	Aantal fte's vast en tijdelijk personeel	626,8	632,2	622,1
6c	Aantal fte's inhuur	20,5	18,6	24,9
7	Personeelskosten per mensjaar (fte)	74.647	73.010	73.800
8	Bruto investeringen (inclusief baggerwerken en concernbrede korting)	121,8 mln	147,1 mln	109,6 mln
9	Boekwaarde vaste activa	577,2 mln	529,0 mln	461,5 mln
10	Verzekerde waarde vaste activa	900 mln	880 mln	864 mln
11	Eigen vermogen	21,0 mln	33,6 mln	47,2 mln
12	Voorzieningen	8,6 mln	8,4 mln	13,6 mln
13	Afgesloten langlopende en nieuwe geldleningen	499,9 mln	439,8 mln	316,4 mln
14	Opbrengst waterschapsbelastingen	172,0 mln	164,7 mln	157,1 mln
15	Aantal woonruimten ingezetenen (bruto)	518.100	515.250	513.169
16	Tarief ingezetenen per woonruimte (€)	102,91	97,63	90,40
17	Totale WOZ-waarde gebouwd	161.833 mln	166.795 mln	175.525 mln
18	Tarief gebouwd in % van de WOZ-waarde	0,0277%	0,0215%	0,0175%
19	Totaal aantal belastinghectare overig ongebouwd en natuur (bruto)	82.900	83.150	82.952
20a	Tarief ongebouwd overig per hectare (€)	75,77	73,11	72,00
20b	Tarief natuur per hectare (€)	4,00	4,00	4,00
21	Aantal vervuilingseenheden incl. directe lozers (bruto)	1.542.000	1.538.000	1.532.352
22a	Zuiveringsheffing per vervuilingseenheid (€)	47,25	51,38	52,38
22b	Verontreinigingsheffing per vervuilingseenheid (€)	47,25	52,38	52,38

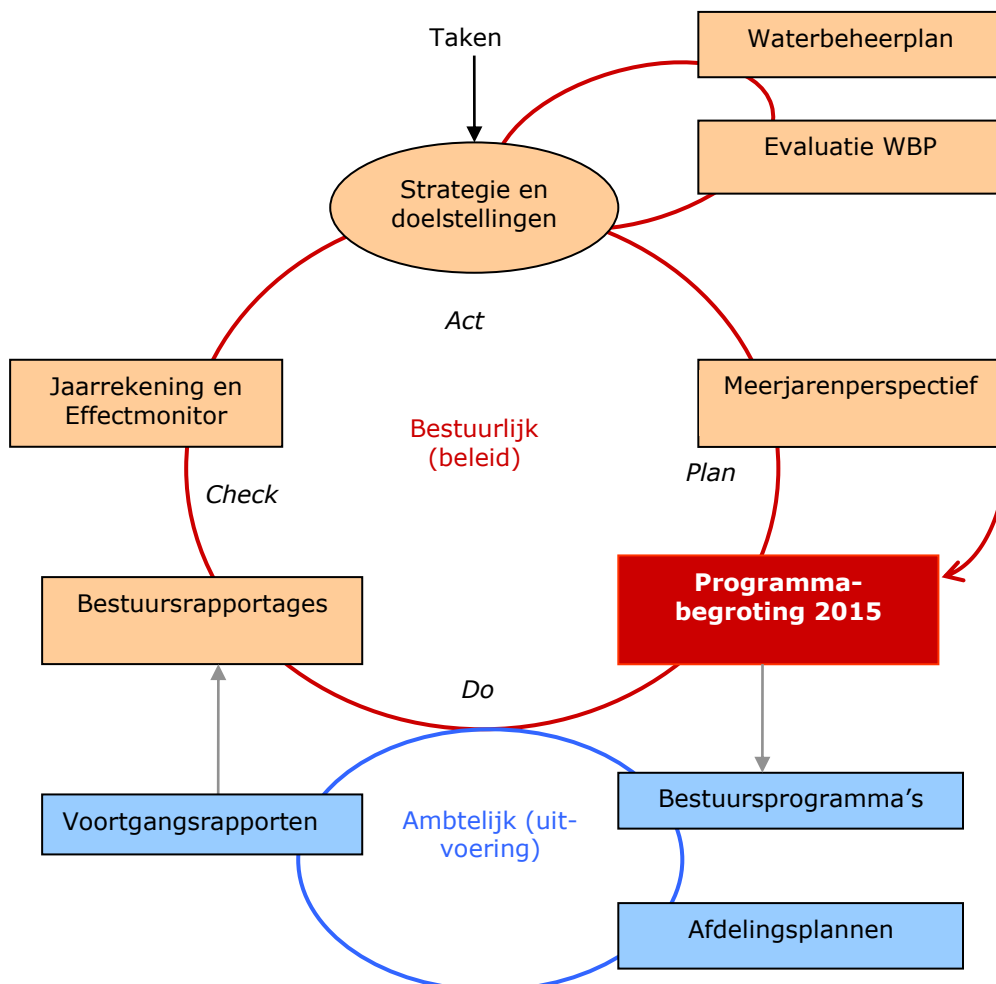
1. Inleiding

Deze Programmabegroting 2015 is de uitwerking van het Meerjarenperspectief 2015-2018 (MJP) naar concrete bedrijfsdoelen en de bijbehorende financiële gevolgen. De Programmabegroting geeft antwoord op de volgende vragen:

1. Met welke ontwikkelingen krijgt Rijnland in 2015 te maken?
2. Wat wil Rijnland bereiken in 2015? En wat gaat Rijnland daarvoor doen?
3. Wat gaat dit kosten in 2015?
4. Wat zijn de belastingtarieven voor 2015?

Door de Programmabegroting 2015 vast te stellen machtigt de VV het college de activiteiten uit te voeren zoals die voor 2015 zijn gepland en daarvoor de uitgaven te doen zoals deze in de exploitatiebegroting 2015 zijn geraamd. De Programmabegroting kent een gedetailleerdere uitwerking "financiële uitvoeringsinformatie" die wordt vastgesteld door D&H.

De positie van de Programmabegroting 2015 in het cyclische beleidsproces van plannen, uitvoeren, checken en bijsturen is als volgt:

2. Hoofdpijnen en ontwikkelingen

2.1 Terugblik: wat is deze bestuursperiode bereikt?

Hieronder volgt een korte terugblik op wat in de bestuursperiode 2009-2014 is bereikt.

Waterveiligheid

Rijnland heeft in de bestuursperiode een grote inhaalslag gemaakt in de regionale waterveiligheid. Het kadeverbeteringsprogramma (Top 25) ligt op koers en met het afronden van Kustwerk Katwijk en Noordwijk is de kust op orde. Daarmee zijn de doelstellingen uit het WBP4 grotendeels gehaald. Door marktvoordeel en innovatie zijn besparingen bereikt.

Voldoende water

Rijnland heeft achterstanden in het waterbeheer weggewerkt en het gebied toekomstbestendiger gemaakt: watergangen zijn gebaggerd, gemalen gemoderniseerd en piekbergingen voorbereid. Daarnaast is geïnvesteerd in het op orde houden van het watersysteem. Assetmanagement, slimmer, anders en innovatiever en meer samen te werken spelen hierbij een cruciale rol. Goede voorbeelden hiervan zijn de uitbreiding van het boezemgemaal Katwijk, de voorbereiding van de piekbergingen, het baggerprogramma en de uitvoering van de watergebiedsplannen. De leggers en het beheerregister zijn actueel.

Schoon en gezond water

Rijnland heeft concrete verbeteringen bereikt bij prioritaire waterlichamen, zoals de Nieuwkoopse- en Reeuwijkse Plassen. Een aanzienlijk deel van de KRW-opgave is uitgevoerd. De meeste zwemwaterlocaties voldoen aan de eisen en bevinden zich in een 'goede' of 'uitstekende' toestand. Diverse menginstallaties beperken de overlast door blauwalgen succesvol en er zijn vispassages aangelegd. Daarnaast werkte Rijnland aan het optimaliseren van doorspoeling, de lange termijn inrichting van de Haarlemmermeerpolder en reductie van kwel en verzilting.

Waterketen

In de bestuursperiode zijn de doelmatigheid en effectiviteit verbeterd. Door vervanging van procesautomatisering, wegwerken van achterstallig onderhoud en renovaties is veel geïnvesteerd in het op orde krijgen van het afvalwatersysteem. Ook is het Strategisch zuiveringsplan afgerond en zijn de geloosde vrachten stikstof en fosfaat in lijn met de opgave.

2.2 Vooruitblik: ontwikkelingen van buiten naar binnen

De uitdaging

Rijnland staat voor enorme ontwikkelingen die vragen om slimme oplossingen. Slim en enorm, omdat enerzijds in de drukbevolkte Randstad de druk op het watersysteem blijft toenemen. En anderzijds omdat de economische omstandigheden en koopkracht voor de meeste belastingbetalers nijpender worden.

Niet alleen duurzaamheid is daarbij een must, maar ook participatie. De belastingbetaler verwacht niet alleen 'waar voor zijn geld', maar wil ook vroegtijdig betrokken worden. In de huidige open samenleving volstaat informeren en verantwoorden niet meer, maar dient ieder overheidsorgaan werk te maken van de 'participatiesamenleving'. Zo werd de realisatie van de top 25 van meest kwetsbare kades met succes vooraf gegaan door 800 zogeheten keukentafelgesprekken en 45 voorlichtingsbijeenkomsten.

In de volgende paragrafen beschrijft Rijnland de meest relevante trends en ontwikkelingen. Anno 2014 is water een belangrijk aspect van ruimtelijke voorzieningen. Ruimte en water zijn niet los van elkaar te besturen. Dit vergt slim samenwerken in de keten. Eerder is al gesteld dat Rijnland daarbij fungeert als een pragmatische waterautoriteit tussen de ketenpartners, inclusief de belastingbetalers. De rode draad in alle ontwikkelingen is dat Rijnland continu de dialoog blijft zoeken om gezamenlijk te streven naar de meest werkbare oplossing.

Maatschappelijke en (politiek) economische ontwikkelingen

Samenwerken en verbinden om doelen en opgaven te kunnen bereiken.

Waterbeheer gaat niet uitsluitend om technisch passende antwoorden te vinden op de toekomst maar deze ook te verbinden met de omgeving zoals collega-overheden en direct belanghebbenden (koppeling met ruimtelijke ordening). De vanzelfsprekendheid waarmee het waterschap tot nu toe het beheer kon voeren is aan het wijzigen. Samenwerking met andere overheden en private partijen is noodzakelijk om de wateropgaven in de huidige complexe omgeving te kunnen realiseren.

Rijnland participeert in meerdere samenwerkingsverbanden op het gebied van bedrijfsvoering en het primair proces, vooral met de buurwaterschappen. Van belang is de intensieve samenwerking met Delfland en Schieland & de Krimpenerwaard en eventueel De Stichtse Rijnlanden. Gedurende 2014 worden acht samenwerkingsmogelijkheden geconcretiseerd.

Verbonden partijen stonden en staan eveneens ruim in de bestuurlijke belangstelling. Rijnland heeft gemeenschappelijke regelingen met BSGR, AQUON, Het Waterschapshuis, de Gemeenschappelijke regeling slibverwerking 2009, Unie van Waterschappen, Nederlandse Waterschapbank, Meergrond, Stichting Beheer van het Gemeeneland. Insteek is om publieke taken efficiënter te kunnen uitoefenen.

Economische omstandigheden

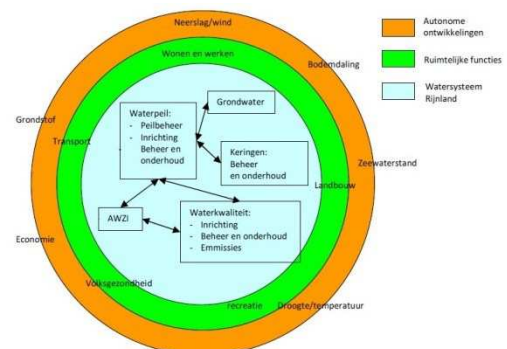
De economie laat zich nog moeilijker voorspellen dan het klimaat. Hoewel kapitaal momenteel in ruime mate beschikbaar is – en daarmee de rente zeer laag blijft – wordt Rijnland geconfronteerd met hogere rentekosten door het omvangrijke investeringsprogramma. De crisis leidt ook tot meer faillissementen en kwietschelding, waardoor de belastingopbrengsten enigszins onder druk komen. Daarbij blijft Rijnland uiteraard zo scherp mogelijk inkopen en aanbesteden, bijvoorbeeld via prestatiegerichte inkoop (best value procurement).

Het WBP5 en ontwikkelingen in waterbeheer

Toekomstverkenning WBP5

De ontwikkelingen waar Rijnland de komende jaren – soms zelfs decennia – mee te maken krijgt zijn grotendeels in de verkenningsnotitie van het WBP-5 uiteengezet. Een samenvatting van deze ontwikkelingen en waar nodig een verdieping komen in dit hoofdstuk aan bod.

In de buitenste ring bevinden zich de autonome ontwikkelingen die niet of heel slecht beïnvloedbaar zijn en waarop dient te worden geanticipeerd om te kunnen blijven voldoen aan de gebruiksfuncties zoals weergegeven in de middelste ring. De middelste ring is het domein van het rijk, de provincies en de gemeenten. Deze ruimtelijke functies zijn bepalend voor de wijze waarop Rijnland het beheer moet uitvoeren. De mid-

delste ring (ruimtelijke functies) is alleen indirect beïnvloedbaar door Rijnland. Eventuele veranderingen vergen veelal meerdere jaren. De taken en de stuurknoppen waaraan Rijnland direct kan draaien staan weergegeven in de binnenste ring.

Anno 2015 gaat waterbeheer niet uitsluitend om technisch passende antwoorden te vinden op de toekomst maar om deze in te bedden in de omgeving, rekening houdend met de maatschappelijke en economische context. De geschetste ontwikkelingen zijn daarmee communicerende vaten.

Toenemende druk op het watersysteem

Klimaatverandering en andere ontwikkelingen zoals bodemdaling toenemende bevolking en economische waarde vergroten de druk op het gehele watersysteem, zowel in landelijk als in stedelijk gebied. Door het wegwerken van de huidige achterstanden en vervolgens over te gaan naar de beheer- en onderhoudsmodus zijn deze gevolgen in principe beheersbaar, maar bodemdaling en aanbod van voldoende zoet water blijven aandachtspunten.

Deltaprogramma

Een belangrijk inhoudelijk onderwerp voor de komende tijd is het Deltaprogramma 2015. Voor Rijnland zijn de volgende Deltabeslissingen van belang:

1. De nieuwe normen voor de primaire waterkeringen;
2. De verdeling van het beschikbare zoetwater;
3. De adaptieve ruimtelijke inrichting;
4. De toekomstige inrichting van de Rijn-Maas Delta.

Best practice & good governance

De OESO heeft in 2014 positief gerapporteerd over de manier waarop het waterbeheer in Nederland bestuurlijk is georganiseerd, inclusief de positie van de waterschappen daarin. Minister Schultz zag vervolgens geen verdere aanleiding bestuurlijke of organisatorische veranderingen in het waterbeheer door te voeren. Dat laat onverlet dat waterschappen en de ketenpartners steeds blijven zoeken naar manieren om doelmatiger te werken.

Overige ontwikkelingen met rechtstreekse invloed op waterbeheer

Het energieverbruik moet om uiteenlopende redenen omlaag. Het Rijk anticipeert daarop door te streven naar 16% duurzame energie opwekking in 2020 en 2% minder energieverbruik per jaar. De verwachting is dat door technologische ontwikkelingen het aantal lozingen van bedrijven zal dalen. Makkelijk afbreekbare stoffen verwijderen ze zelf. De awzi ontvangt enkel de moeilijk afbreekbare stoffen. Verder wordt een sterkere clustering/intensivering in de greenports verwacht.

Financiële ontwikkelingen

Overheden beraden zich over hun schuldenpositie

Binnen veel waterschappen en andere lagere overheden loopt momenteel discussie over kaders voor houdbare schuld en duurzaam financieel beleid. De Unie van Waterschappen werkt aan een instrument waarmee waterschapsbesturen hun keuze over de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen kunnen afwegen.

Bestuursakkoord Water (BAW)

Met het BAW streven Rijk, lagere overheden en drinkwaterbedrijven naar een doelmatigheidswinst die oploopt naar € 750 mln per jaar vanaf 2020, t.o.v. van basisjaar 2010. De waterschappen moeten hiervan tenminste € 325 mln realiseren: € 170 mln in de afvalwaterketen en € 155 mln in het watersysteem. Tegelijkertijd betalen waterschappen 50% aan mee aan het HoogWater-BeschermingsProgramma (HWBP) (voor Rijnland jaarlijks € 14,3 mln) en het gecentraliseerde muskusrattenbeheer (voor Rijnland jaarlijks € 1,2 mln

meerkosten). Het streven is dat de uitvoering van deze activiteiten vanaf 2020 gefinancierd kan worden uit te realiseren doelmatigheidswinsten.

Referentielijn BAW verlaagd

De referentielijn voor stijging van de waterschapsbelastingen is verlaagd van 2,7% naar 2,5% per jaar, exclusief circa 2% inflatie. Deze referentielijn geldt voor alle waterschappen gezamenlijk. Hij wordt gehanteerd om te beoordelen of de afspraken over de 'gematigde ontwikkeling' en de doelmatigheidswinst worden gerealiseerd. De individuele streeflijn voor Rijnland daalt naar rato mee van 9,7% naar 9%.

De verlagingen zijn het gevolg van een herbeoordeling van de 'autonome ontwikkeling' (hoe de waterschapsbelastingen zich ontwikkeld zouden hebben zonder BAW-maatregelen) die de Unie van Waterschappen eind 2013 heeft uitgevoerd i.s.m. het Coelo. Oorzaken voor de verlaging zijn ondermeer de lage rentestand en het uitstel van de waterschapsverkiezingen. Met de verlaging van de autonome ontwikkeling zijn ook referentielijn voor de gezamenlijke waterschappen en de individuele streeflijnen per waterschap verlaagd. Rijnland blijft overigens nog ruim binnen de verlaagde streeflijn. U vindt hierover nadere informatie in hoofdstuk 4.2.

Wet Houdbare Overheidsfinanciën en schatkistbankieren

De Wet Houdbare Overheidsfinanciën (wet Hof) is aangenomen door de Tweede Kamer. Belangrijk uitgangspunt van de wet is dat het Rijk en de decentrale overheden een 'gelijkwaardige inspanning' leveren om het begrotingstekort (EMU-tekort) van 3% de komende jaren verder weg te werken. De wet HOF heeft vooralsnog geen directe financiële consequenties.

Via schatkistbankieren beoogt het kabinet de overheidsschuld te verlagen. Het principe van schatkistbankieren blijft dat de medeoverheden overtollige liquide middelen moeten beleggen bij het Rijk. Over het algemeen heeft Rijnland geen significant liquiditeitsoverschot, waardoor gevolgen van schatkistbankieren beperkt blijven.

Wet Financiering decentrale overheden (Fido)

Rijnland heeft afgelopen jaren veel geïnvesteerd en daarvoor leningen afgesloten met de relatief korte aflossingstermijn (10 jaar lineair), mede vanwege het gunstige rentepercentage. Deze leningen moet Rijnland gedurende 10 jaar weer herfinancieren, met het risico op rentestijging en het vollopen van de 'herfinancieringsruimte'. De Wet Fido geeft een herfinancieringsruimte van 30% van het begrotingstotaal. Om hieraan in de toekomst te kunnen voldoen is het nodig dat Rijnland de looptijd van langgeldleningen langer maakt, dit gaat gepaard met een hoger rentepercentage.

Solidariteitsbijdrage Hoogwaterbeschermingsprogramma

In het Bestuursakkoord Water is afgesproken dat waterschappen vanaf 2011 voor 50% meebetalen in het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP). De Rijnlandse jaarlijkse bijdrage is € 6,4 mln voor 2011-2013, € 10,3 mln in 2014 en € 14,3 mln vanaf 2015. Vanaf 2016 vindt er jaarlijks een indexering plaats. Rijnland heeft vanaf 2013 de jaarlijkse solidariteitsbijdrage volledig in exploitatie genomen om te anticiperen op de Wet Hof en oplopende kapitaallasten te beperken.

Ontwikkelingen binnen Rijnland

Organisatieverbeterplan

Rijnland zet in 2015 het organisatieverbeterplan verder door, ondersteunend aan de cultuurverandering naar meer van buiten naar binnen denken, anders en creatiever werken aan oplossingen, eigenaarschap en ondernemerschap. Verder voert Rijnland verdere verbeteringen door in ondermeer klantgerichtheid, projectbeheersing, bestuurlijke sensitiviteit en het assetmanagement.

Nieuwe kostentoedeling 2015

De Verenigde Vergadering heeft 23 september 2014 de geactualiseerde Kostentoedelingverordening (KTV) vastgesteld. Per 1 januari 2015 geldt binnen Rijnland de volgende kostentoedeling:

- Ingezetenen	50% (was 55%)
- Ongebouwd, niet zijnde natuurterreinen	6,4% (was 5,7%)
- Natuurterreinen	0,1% (was 0,1%)
- Gebouwd	43,5% (was 39,2%)

Daarbij is de tariefdifferentiatie binnen de categorie ongebouwd, niet zijnde natuurterreinen, voor verharde openbare wegen verruimd van 100% naar 300%.

Uitkomsten van deze Programmabegroting 2015

Lastendrukstijging: 4,5% beoogd, 4,4% gehaald

De Programmabegroting 2015 is uitgewerkt volgens het Meerjarenperspectief 2015-2018 (MJP). Dat wil zeggen: met aanpassing van het huidige beleid, door gedeeltelijke toepassing van zes MJP-besparingsknoppen waardoor de lastendrukstijging voor 2015 in MJP uitkwam op 4,5%. De ontwikkelingen ten opzichte van MJP, waarmee in de programmabegroting 2015 rekening is gehouden, zijn:

- hogere kosten chemicalien, slibverbranding, elektriciteit en vuilafvoer van in totaal € 0,8 mln;
- extra onderhoudskosten grondduikers en beschoeiingen van € 0,7 mln vanwege overheveling van investering naar exploitatie;
- lagere kapitaallasten van € 0,4 mln;
- lagere storting in de baggervoorziening van € 0,25 mln als gevolg van toepassen van assetmanagement;
- hogere opbrengst uit verkoop van eigendommen van € 0,35 mln;
- lagere kosten overname/afstoten assets door € 1 mln in plaats van één over drie jaar te spreiden (€ 0,7 mln).

Deze ontwikkelingen leiden tot een lastendrukstijging van 4,4%.

Lasten blijven komende jaren stijgen

Hieronder de lastendruk (het bedrag dat door de waterschapsbelastingen opgebracht moet worden) en de ontwikkeling het aandeel kapitaallasten in de lastendruk ontwikkelen zicht als volgt:

Hoofdpijnen begroting na variant 2	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Belastingopbrengsten(lastendruk)	172,0	183,2	193,8	204,8	212,0	218,3
Toename	7,3	11,2	10,6	11,0	7,2	6,2
Ontwikkeling lastendruk	4,4%	6,5%	5,8%	5,7%	3,5%	2,9%

Aandeel kap.lasten/lastendruk	31,8%	32,7%	33,4%	32,9%	34,0%	34,2%
-------------------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Hierbij zijn de reserves over 2016-2017 anders ingezet dan in de MJP-ramingen, om de lastendruk- en tariefstijgingen zo veel als mogelijk te egaliseren.

Schulden nemen toe

De Rijnlandse schulden nemen toe door een hoog investeringsniveau in de afgelopen en de komende jaren, in combinatie met de afbouw van reserves. Dit leidt tot de vraag welke kaders Rijnland moet hanteren voor een duurzaam financieel beleid. De afgelopen

jaren is gewerkt met als enige kader een richtlijn voor het aandeel kapitaallasten op de belastingopbrengst (33%). Deze richtlijn moet worden gezien in relatie tot andere financiële grootheden. Hierbij wordt verwezen naar de separate notitie 'Bestendig financieel beleid', die tegelijk met deze begroting wordt aangeboden (14.63322).

Rentegevoeligheid

De verwachting is dat de rente op korte termijn niet significant zal stijgen, maar voor de langere termijn valt de hoogte van de rente door niemand te voorspellen. Rijnland rekent nu met 1% rente voor korte leningen en 3,5% voor lange. Op grond van de voorliggende begroting 2015 betekent een rente die structureel 1% hoger is ca € 2 mln aan lastenstijging in 2015, oplopend tot ca € 5,5 mln in 2020, voor de leningen die vanaf nu moeten worden afgesloten.

Referentie: De Nederlandse Waterschapsbank (NWB) berekent een rente van 0,5% voor een 1 jarige lening ingaand 1-1-2015; 2,4% voor een 30-jarig lening ingaand per 1-1-2015 en 2,5% per 1-1-2016; en 2,6% voor een 40 jarige lening ingaand per 1-1-2015 (peildatum 29 sept 2014).

2.3 Wat wil Rijnland in 2015 bereiken?

De belangrijkste zaken voor de vier programma's zijn als volgt. Een uitwerking staat in hoofdstuk 3.

Veiligheid

Het programma veiligheid kenmerkt zich in 2015 door afronding van de meeste uitvoeringswerken; veel beleidsdoelen zijn in de afgelopen jaren gerealiseerd. In 2016 is de hele 'Top 25' 'gereed'. Het loslaten van de ambitie om in 2025 op orde te zijn maakt het mogelijk om het programma veiligheid te herstructureren. Dit is een versnelde verschuiving van de dijkwerken naar 'in stand houding' van de keringen door goed beheer en onderhoud. Dit kan omdat Rijnland per 2015 'veilig' is, en levert na 2020 structurele lastenverlaging. Rijnland aanvaardt het overblijvende risico van overstroming en maakt over tien jaar een inhaalslag volgens de dan geldende normen en technieken.

Parallel aan het handhavingsspoor vindt actualisatie van de legger plaats en zoekt Rijnland naar mogelijkheden voor verdere deregulering. Kustwerk Katwijk zit in 2015 in de nazorgfase en over de IJsseldijk Gouda en Centraal Holland wordt bestuurlijk beslist. Nadat in 2017 de nieuwe normen op basis van overstromingsrisico's zullen zijn vastgesteld zal voor de primaire keringen de vierde toetsronde van start gaan.

Voldoende water

Het programma voldoende water gaat in 2015 voortvarend door met de lopende programma's. In beide piekbergingen wordt in 2015 vooral gewerkt aan de grondverwerking. In de Nieuwe Driemanspolder wordt daarnaast de aanbesteding voorbereid. De watergebiedsplannen zijn in het MJP getemporiseerd. In een lagere tempo worden maatregelen uitgevoerd en voorbereid, waarbij de focus ligt op geenspijtmateregelen. Een groot deel van het poldergebied is ondertussen onder handen. In 2015 start een nieuw plan (Aalsmeer) waarbij NBW en KRW in samenhang worden bekeken en, waar mogelijk, ook andere opgaven (baggeren, renovaties gemalen, kadeversterkingen). Voor de poldergemalen is in het MJP ook besloten tot temporisering waardoor minder dan de gebruikelijke 20 tot 25 gemalen worden aangepakt. Boezemgemaal Gouda wordt in 2015 afgerond. Binnen het baggerprogramma worden diverse (deel)projecten afgerond en lopen andere clusters door. Cluster 8 wordt vorm gegeven op basis van assetmanagementprincipes.

Gezond water

In de afvalwaterketen ligt het accent op de uitvoering van het strategisch zuiveringsplan en het verder vormgeven aan samenwerking in de waterketen (bestuursakkoord water). Ook het professionaliseren van de bedrijfsvoering en diverse maatregelen op het gebied van energiebesparing en hergebruik van grondstoffen zijn speerpunten voor 2015. We

doen investeringen op het gebied van nieuwbouw, opheffen van kleine zuiveringen en diverse renovaties.

Bij het programma gezond water wordt in 2015 het KRW-1 uitvoeringsprogramma (Reeuwijk en Nieuwkoop) afgerond. De tweede uitvoeringsperiode van de KRW wordt verder voorbereid. Naast de KRW-programmering werkt Rijnland ook op andere locaties aan goede inrichting en gezond water. In het kader van het Deltaprogramma Zoetwater werken we in 2015 met hoogheemraadschap De Stichtse Rijnlanden aan de voorbereiding van de vergroting van de KWA. Verder ligt in 2015 de focus op doelmatigheid in de afvalwaterketen. De samenwerking met gemeenten en drinkwaterbedrijven wordt voortgezet. + wat Esther daar verder aan bijdragen bij heeft geleverd.

Bestuur, organisatie en dienstverlening

Het programma BOD zal zich in 2015 voornamelijk richten op de volgende onderwerpen: omgevingsmanagement, borging van kennis en ervaring in de organisatie en de verdere vormgeving van de samenwerkingsverbanden. Bij omgevingsmanagement is de aandacht net als in 2014 gericht op de blik naar buiten richten. Verder zullen in maart 2015 de waterschapsverkiezingen gehouden worden. De ontwikkelingen in de organisatie, zoals op het gebied van structuur en cultuur, moeten bijdragen aan een verbetering van de projectbeheersing en borging van kennis en ervaring. Een goede ondersteuning vanuit ICT speelt hier een grote rol bij. Op het gebied van samenwerking worden met name de werkprocessen op elkaar afgestemd en de uitvoering verder vormgegeven. Tot slot zal in 2015 het WBP5 tot stand komen.

2.4 Wat gaat het in 2015 kosten?

Exploitatiekosten

Het totaal benodigde exploitatiebudget voor 2015 staat in onderstaande tabel en wordt vergeleken met de Programmabegroting 2014 en het laatste MJP. De belangrijkste verschillen tussen 2015 en 2014 staan in de daaropvolgende tabel. In hoofdstuk 4 vindt u een uitgebreide toelichting.

Totale netto exploitatiekosten Programmabegroting 2015 (PB 2015)

Totale kosten (in € mln)	PB 2014	MJP 2015	PB 2015	Verschil t.o.v.			
				PB 2014		MJP 2015	
				€	%	€	%
Netto kosten voor egalisatie	174,5	189,0	188,8	14,3	8,2%	-0,2	-0,1%
Mutatie egalisatiereserves	-9,8	-16,9	-16,8	-7,0	71,3%	0,1	-0,7%
Belastingopbrengsten	164,7	172,1	172,0	7,3	4,4%	-0,1	-0,1%

De toename van de netto kosten voor egalisatie met € 14,3 mln is veroorzaakt door:

Stijging exploitatiekosten t.o.v. PB 2014 (voor egalisatie)	€ mln	Beïnvloedbaarheid
Kosten hoger van PB 2014		
Hogere dotatie baggervoorziening	5,0	Enigszins
Verwachte loonkostenontwikkeling	0,6	Enigszins
Hogere bijdrage aan HWBP	4,1	Niet
Hogere kapitaallasten	5,4	Enigszins
Extra onderhoudskosten grondduikers en beschoeiingen vanwege overheveling naar exploitatie	0,7	Groot
Hogere kosten cultuurtechnisch onderhoud door uitbreiding areaal nvo's en overname stedelijk water	0,2	Enigszins
Hogere kosten chemicalien en slibverbranding a.g.v. tariefstijging	0,3	Enigszins
Hogere kosten vuilafvoer vanwege reinigen beluchtingstanks	0,3	Enigszins
Hogere kosten elektriciteit a.g.v. tariefstijging	0,3	Niet
Hogere kosten inhuur en advies en onderzoek derden	0,3	Groot
Kosten afstoten/overname assets	0,3	Groot
Hogere bijdrage WOZ-kosten gemeenten	0,1	Niet
Lagere ontvangen bijdrage afvalwaterakkoorden	0,1	Enigszins
Kosten lager van PB 2014		
Vervallen stelpost 2014 inhuur derden i.v.m. OVP en knelpunten organisatie	-1,0	Groot
Vervallen kosten bebording zuiveringsinstallaties 2014	-0,3	Groot
Inkimping personeelsbestand van 2 naar 3% (6,5 fte) en verlaging opleidingsbudget	-0,5	Groot
Hogere geactiveerde lasten	-0,7	Enigszins
Lagere te betalen bijdrage muskusrattenbeheer en BSGR	-0,5	Enigszins
Hogere opbrengst verkopen	-0,4	Groot
Totale stijging	14,3	

Omvang investeringen

Rijnland heeft in 2015 circa 400 investeringsprojecten in voorbereiding (en/of uitvoering), met een totale omvang van € 134,8 mln.

Totale bruto investeringsuitgaven in voorbereiding

Geraamde bruto-investeringsuitgaven (€ mln)	2014	2015
A-investeringen	140,0	107,5
B-investeringen	7,0	23,6
C-investeringen	0,2	3,6
Totale bruto-investeringen	147,2	134,8

Door het toepassen van assetmanagement is het investeringsvolume 2015 ten opzichte van MJP 2015-2018 met € 10,0 mln. naar beneden bijgesteld.

Het aandeel van de tien grootste projecten bedraagt € 110,3 mln. Dit zijn:

Overzicht grootste lopende investeringsuitgaven

Top 10 grootste investeringsuitgaven (bruto)			2015	mln
1	Veiligheid	Diverse kadeverbeteringswerken	A/B	27,6
2	Gezond water	Diverse aanpassingen Awzi's	A/B	27,2
3	Voldoende water	Waterberging Nieuwe Driemanspolder	A	12,7
4	Voldoende water	Diverse baggerprojecten	A/B	12,2
5	Voldoende water	Piekberging Haarlemmermeer	A/B	6,8
6	Voldoende water	Renovatie diverse poldergemalen	A	6,6
7	Voldoende water	Diverse uitvoeringsmaatregelen watergebieds- en waterplannen	A/B	3,3
8	Voldoende water	Boezemgemalen Gouda en Spaarndam	A/B	3,1
9	Gezond water	Afvalwaterketen (gemalen en transportleidingen)	A/B	5,8
10	Veiligheid	Primaire keringen (o.a. Katwijk en Goejanverwelledijk)	A	5,0
Totaal				110,4

Omvang investeringen

Rijnland heeft sinds het MJP 2012-2015 gerekend met een investeringsplafond van bruto € 100 mln realisatie per jaar, in verband met de beschikbare capaciteit. Dit betekent dat Rijnland jaarlijks ca. € 120 mln in voorbereiding moest nemen, in verband met tegenvallers die zich altijd voordoen. Dat kunnen tegenvallers zijn tijdens de voorbereiding en/of uitvoering van het werk, beroepszaken, politiek-maatschappelijke ontwikkelingen en faillissementen. De laatste jaren vertoont de realisatiegraad echter een stijgende lijn: in 2013 heeft Rijnland € 109,6 mln gerealiseerd en de prognose voor 2014 is € 138,0 mln (2e Burap). Voor 2015 wordt een realisatiegraad van € 121,8 mln voorzien (inclusief Katwijk en VIJG). Deze stijgende lijn is mogelijk doordat er veel projecten in uitvoering gaan waarbij de inzet van Rijnland naar verhouding laag is. De organisatie houdt daarom een gemiddelde investeringsomvang aan van € 100 mln per jaar.

Voor de berekening van de managementcapaciteit rekent Rijnland met een concernbrede korting van 10% op A-, B- en C-investeringen. Grote investeringsprojecten die relatief weinig managementcapaciteit vragen worden niet meegerekend, dit zijn de kustversterking Katwijk en de verbetering van de IJsseldijk Gouda.

Totaal programma's		Korting € 1 mln
Totale bruto investeringen 2015		134,8
Kustversterking Katwijk		-3,0
Verbetering IJsseldijk Gouda		-2,0
Concernbrede korting op A investeringen		10% -10,3
Concernbrede korting op B investeringen		10% -2,4
Concernbrede korting op C investeringen		10% -0,4
Totale investeringen excl. Subsidies		116,8

Rekening houdend met de kustversterking Katwijk en de verbetering van de IJsseldijk Gouda is het verwachte te realiseren investeringsvolume € 121,8 mln.

De concernbrede korting leidt tot een daling in de kapitaallasten van € 0,8 mln in 2015, oplopend tot € 3,3 mln in 2018.

Inzet reserves

Rijnland beschikt over beperkte reserves die tariefstijgingen enigszins en geleidelijk kunnen beperken. In 2014 heeft Rijnland regulier € 9,8 mln uit de reserves ingezet om de tarieven in 2014 zo beheerst mogelijk te laten stijgen. Voor de tarieven 2015 is een onttrekking nodig van € 16,8 mln om de lastendrukstijging te beperken tot 4,4%. In het MJP was rekening gehouden met een onttrekking van € 16,9 mln.

Tariefsvoorstellen 2015

De benodigde exploitatiekosten en de onttrekking uit de reserves leiden tot de volgende tariefsvoorstellen voor 2015:

Categorie	€ Tarief 2014		€ Tarief 2015		Verschil €		Verschil %	
	Voor	Na egalitatie	Voor	Na egalitatie	Voor	Na egalitatie	Voor	Na egalitatie
Ingezetenenomslag	105,73	97,63	110,57	102,91	4,84	5,28	5%	5%
Omslag Gebouwd	0,0233%	0,0215%	0,0300%	0,0277%	0,0067%	0,0063%	29%	29%
Omslag Ongebouwd	73,94	73,11	77,70	75,77	3,76	2,66	5%	4%
Omslag Natuur	5,26	4,00	5,94	4,00	0,68	0,00	13%	0%
Zuiveringsheffing/ Verontreinigingsheffing	53,24	51,38	53,46	47,25	0,22	-4,13	0%	-8%

Tabel 5.1 Tarieven voor en na egalitatie

De omslagtarieven wijken ten opzichte van het MJP 2015-2018 positief af door enerzijds verschuiving van ca. € 1,5 mln aan kosten van watersysteembeheer naar zuiveringsbeheer als gevolg van de nieuwe afdelingsleutels en anderzijds door minder aantallen belastingseenheden (o.a. waardedaling WOZ-waarden met 3%).

De tariefsdaling voor de zuiveringsheffing is beperkter dan eerder in het MJP was aangegeven. Dit komt door eerdergenoemde verschuiving van kosten en door minder belastbare vervuilingseenheden dan in MJP rekening mee was gehouden.

Praktijksituaties 2015

Voor een aantal praktijksituaties liggen de lasten hoger dan de indicatieve berekeningen uit het MJP. Dit blijkt uit de volgende tabel. Dit komt door eerdergenoemde verschuivingen van de kosten van de taak watersysteembeheer naar zuiveringsbeheer en lagere WOZ-waarden gebouwd dan was voorzien bij het MJP.

Uit de eerste uitkomsten van de taxatieronde 2014 en ontvangen informatie van de Waarderingskamer blijkt dat de gemeenten voor 2015 de WOZ-waarden (peildatum 1-1-2014) zullen gaan verlagen met gemiddeld 3%. Hiermee is bij berekening van het tarief gebouwd in 2015 rekening gehouden.

Voorbeeldpraktijksituaties Programmabegroting 2015 ¹⁾

Praktijksituaties Rijnland (in € 1,-)				Verschil t.o.v.				
				PB 2014		MJP 2015-2018		
				€	%	€	%	
1	Eenpersoonshuishouden, geen eigenaar	149	151	150	1	0,8%	-1	-0,6%
2	Meerpersoonshuishouden, geen eigenaar	252	243	245	-7	-2,8%	2	0,7%
3	Meerpersoonshuishouden, woning WOZ-waarde € 239.000	303	308	311	8	2,5%	3	1,0%
4	Procesindustrie, WOZ-waarde € 30 mln, 1.400 v.e.	78.382	72.488	74.460	-3922	-5,0%	1972	2,6%
5	Groothandel, WOZ-waarde € 2,4 mln, 10 v.e.	1.030	1.110	1.137	108	10,4%	27	2,4%
6	Klein bedrijf, WOZ-waarde € 600.000, 3 v.e.	283	301	308	25	8,8%	7	2,4%
7	Agrarisch bedrijf, WOZ-waarde € 3,48 mln, opp. 40 ha, 3 v.e.	3.827	4.172	4.137	310	8,1%	-35	-0,9%
8	Glastuinbouwbedrijf, WOZ-waarde € 420.000, 3 v.e	244	252	258	14	5,6%	6	2,5%
9	Natuurgebied, opp. 10 ha.	40	40	40	0	0,0%	0	0,0%

In bovenstaande tabel wordt per voorbeeldpraktijksituatie een vaste WOZ waarde gehanteerd. Het effect van de daling van de WOZ-waarde is dus niet terug te vinden in deze tabel. Voor eigenaren van bebouwde percelen valt de aanslag 2015 lager uit dan in bovenstaande tabel.

Rekenvoorbeeld bij praktijksituatie nr. 3:

Als deze huishouding in dezelfde woning blijft, stijgen de lasten naar € 309,- ofwel: met 1,9% i.p.v. 2,5%.²⁾ Voor de overige praktijksituaties betekent de daling van de WOZ-waarden het volgende:

- nr. 4: -/- 5,3% i.p.v. -/- 5,0%,
- nr. 5: + 8,5% i.p.v. 10,4%
- nr. 6: + 7,0% i.p.v. 8,8%
- nr. 7: + 7,3% i.p.v. 8,1%
- nr. 8: + 4,2% i.p.v. 5,6%

¹⁾ Basis voor de berekening van de bovenstaande praktijksituaties zijn de netto kosten na egalisatie per belastingcategorie (gemiddeld 2015: +4,4%) met de bijbehorende belastingseenheden van dat jaar (aantal woonruimten, hectares, WOZ-waarden en vervuilingseenheden).

²⁾ Aandeel gebouwd: € 239.000 x 97/100 = € 227.000 x 0,0277% + aandeel zuiveringsheffing: 3 v.e. x € 47,25 + aandeel ingezetenenomslag 1 x € 102,91 = € 309,00.

3. De Programmabegroting 2015 per programma

3.1 Opbouw programma's

De activiteiten van Rijnland zijn ondergebracht in vier programma's: Veiligheid, Voldoende water, Gezond water en Bestuur, Organisatie en Dienstverlening (B.O.D.).

Een toelichting op de doelen, de geplande resultaten en de bijbehorende middelen per programma volgt in de volgende paragrafen, met als lijn:

1. De strategische doelstelling van het programma.
2. De tactische doelen, verwijzend naar het WBP4. Per tactisch doel zijn één of meerdere bestuurlijk vastgestelde indicatoren uiteengezet.
3. De kosten van het programma: exploitatiekosten en investeringsuitgaven.

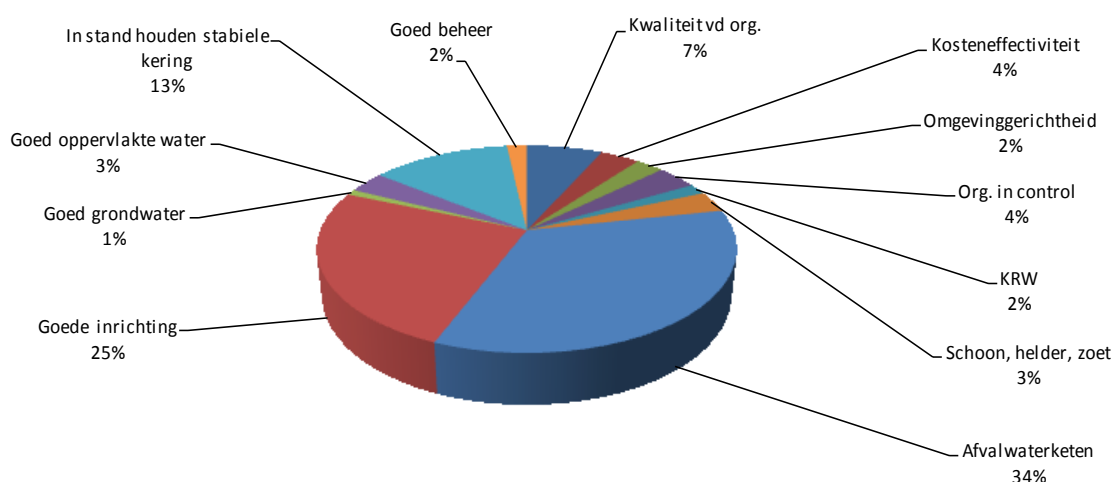
De netto kosten (kosten na aftrek van opbrengsten) van de programma's zijn:

Exploitantiebegroting 2015 naar programma's

Omschrijving programma's (in € mln)	2014	2015	Verschil	
			€	%
Veiligheid	22,2	27,4	5,2	23%
Voldoende water	45,8	55,4	9,6	21%
Gezond water	73,3	73,9	0,6	1%
Bestuur, organisatie en dienstverlening	32,9	31,7	-/- 1,2	-4%
Totaal	174,2	188,4	14,2	8%
Toevoeging rente aan reserves	0,9	0,9	0,0	0%
Onttrekkingen aan reserves	-/- 0,6	-/- 0,5	0,1	-17%
Totaal netto kosten voor egalisatie	174,5	188,8	14,3	-9%
Egalisatie van tarieven	-/- 9,8	-/- 16,8	-/- 7,0	71%
Op te brengen belastingen	164,7	172,0	7,3	4,4%

Netto exploitatiekosten 2015 per tactisch doel (€ mln)

Veiligheid	Voldoende Water	Gezond Water	B.O.D.
Goed beheer 3,4	Goed grondwater 1,6	KRW 3,1	Omgevinggerichtheid 4,8
In stand houden stabiele kering 24,0	Goed oppervlakte water 6,3	Schoon, helder, zoet 6,1	Kwaliteit vd org. 13,1
	Goede inrichting 47,4	Afvalwaterketen 64,6	Kosteneffectiviteit 6,8
			Org. in control 7,0
Totaal 27,4	Totaal 55,4	Totaal 73,9	Totaal 31,7

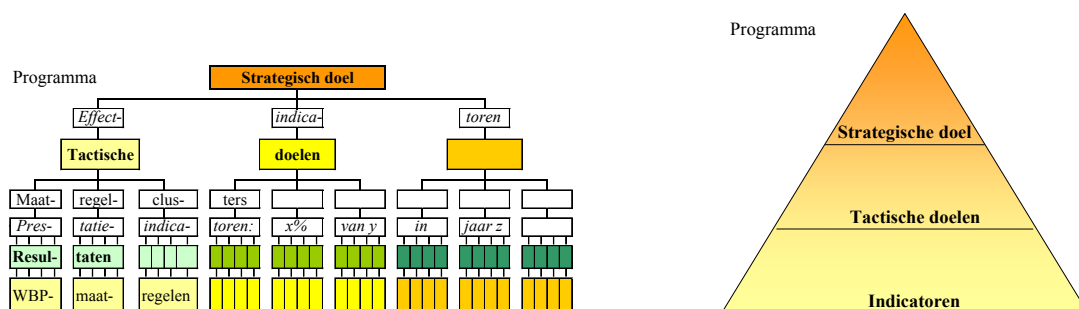
3.2 Indicatoren per tactisch doel

Om te beoordelen of de maatregelen van het waterbeheerplan⁴ (WBP⁴) het beoogde effect hebben heeft Rijnland in 2011 de effectmonitor ontwikkeld. Het kader voor de effectmonitor wordt gevormd door het WBP⁴ en eventuele door het bestuur besloten wijzigingen, mede naar aanleiding van de herijking van WBP⁴. Een belangrijk deel van deze effecten is pas na enkele jaren zichtbaar. Daarom stuurt Rijnland vanaf 2011 periodiek via een set van vaste indicatoren, die afgeleid zijn van de te bereiken effecten. Per tactisch doel zijn één of meer indicatoren afgeleid van de te bereiken effecten. De effectmonitor 2014 wordt gelijktijdig met de Jaarrekening 2014 en in samenhang met het meerjarenperspectief uitgebracht en ingediend bij de VV. Dit biedt Rijnland de mogelijkheid om inzicht te krijgen in de samenhang tussen prestaties of middelen en effecten. Hiermee wordt ook de beleidscyclus volledig rond gemaakt.

De effectmonitor begint met een samenvatting met een 'controlepaneel', dat een overzicht geeft in de stand van zaken en haalbaarheid van effecten, en de 'stuurhut', die de knoppen laat zien om tot bijstelling te komen. Na de samenvatting volgt een uitgebreider overzicht van de resultaten en haalbaarheid van effecten per tactisch doel binnen de strategische doelen Veiligheid, Voldoende Water en Gezond Water. In deze hoofdstukken staat met behulp van kleuren aangegeven of het proces, prestatie, effect op schema ligt en of het effect in 2017 haalbaar is, of dat betwijfeld wordt of dat het doel uit het WBP⁴ met geen enkele mogelijkheid meer te bereiken is.

Effectmonitoring WBP⁴: outcome

Sturing P&C: graadmeter voortgang

Toelichting indicatoren

Vanaf de Programmabegroting 2010 wordt gewerkt met sets van indicatoren per programma. Deze sets zijn zo gekozen dat zij:

- samen 'dekkend' zijn, ofwel een betrouwbaar beeld geven over de programmabrede stand van zaken;
- maximaal 10 indicatoren per programma bevatten, zodat rapportages beknopt en overzichtelijk zijn;
- voldoende informatie geven zonder te zeer in detail te treden (sturen op hoofdlijnen);
- ongeveer per kwartaal voortgang zichtbaar maken voor eventuele bijsturing;
- zo veel mogelijk aansluiten bij de jaarlijkse rapportages voor de bedrijfsvergelijking Waterschapspeil.

De sets worden gebruikt als bestuurlijk 'dashboard' in de P&C-cyclus bij:

- deze Programmabegroting: wat zijn de *beoogde jaarresultaten*?
- de tussentijdse twee Bestuursrapportages: wat is de *voortgang ervan*?
- de Jaarrekening: in hoeverre heeft Rijnland de beoogde *resultaten* gehaald?

3.3 Programma VEILIGHEID

Portefeuillehouders: T.C.M. de Roos (veiligheid), H. Pluckel (kustbeheer)
Programmadirecteur: A. Bol

3.3.1 Strategische doelstelling van het Programma Veiligheid

Strategisch doel 1 van het WBP4 is om de inwoners en voorzieningen in het gebied te beschermen tegen overstromingen. De doelen van het programma zijn de WBP-4 doelen en onderliggende maatregelen. Het programma zorgt dat de projecten die nodig zijn om deze doelen te halen aaneensluiten en elkaar versterken. Het programma veiligheid kenmerkt zich in 2015 door afronding van de meeste uitvoeringswerken. Veel beleidsdoelen zijn in de afgelopen jaren gerealiseerd. De kustversterking is gereed en met het op orde zijn van de regionale keringen met het grootste veiligheidsrisico is Rijnland 'veilig.'

3.3.2. Tactisch doel: In stand houden van stabiele keringen (€ 24,0 mln exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

De bestuurlijke doelstelling bij vaststelling van het WBP4 (2008) was om de veiligheid van regionale keringen in 2020 'op orde' te hebben. Dit moment is afgesproken met de provincies, nadat bleek dat de NBW-opgave om in 2015 op orde te zijn voor de meeste waterschappen niet haalbaar was. Rijnland heeft gekozen om de opgave te prioriteren door de meest urgente keringen in 2015 op orde te hebben (Top25 = 138 km) en het overige deel in 2020 (de rest van de Top50, excl. de Top25 = 115 km). Voor de Top25 geldt dat verschillende uitvoeringstrajecten in 2016 in plaats van in 2015 afronden, in verband met de bestuurlijke keuze voor het '5% evenwichtsscenario.'

Voor de Top50 geldt dat Rijnland de einddatum tweemaal heeft opgeschort. Eerst bij de 'Herijking 2011' van 2020 naar 2023, door halvering van de jaarlijkse investeringen van ca. € 25 mln naar € 12 mln per jaar. En begin 2013 is besloten de Top50 niet te starten in januari 2013 maar in januari 2014. De vertragingen betekenen dat de Top50-keringen in 2025 opgeleverd worden, dus op orde zijn met een vertraging van 5 jaar ten opzichte van de eerdere planning.

In het MJP is aangegeven dat na de einddatum van de Top50 (2025) zal worden overgegaan van kadeverbetering naar 'duurzaam beheer en onderhoud.' De gedachte daarachter is dat op dat moment alle achterstanden zijn weggewerkt. Rijnland vermindert nu de ambitie en laat de Top50 los. De nieuwe aanpak zal erop gericht zijn om het oplopen van achterstanden te beperken en stabiliteit geleidelijk te verbeteren. Rijnland aanvaardt het risico van periodieke overstroming van de kade. Rijnland aanvaardt dat achterstanden oplopen en dat over tien jaar opnieuw een inhaalslag nodig zal zijn – volgens de dan geldende normen en technieken. Een pas op de plaats past binnen de herijking van kaders voor veiligheid die nu door het Deltaprogramma in gang is gezet én de studie waterbezwaaar die de organisatie de komende jaren uitvoert.

De consequentie van deze maatregel is dat Rijnland in 2025 niet op orde zal zijn. Het zal de nieuwe aanpak programmatisch moeten vaststellen en met de provincies overeenkomen. Rijnland is wel veilig, want dit was het doel van de Top25 (2016).

De stip op de horizon: de restopgave om 'op orde' te zijn is goed in beeld en dit maakt het mogelijk om de ambities te paren aan duurzaam financieel beleid.

Voor de primaire keringen zijn de kaders landelijk vastgesteld bij het HWBP2 (Kustversterking Katwijk) en het nHWBP (IJsseldijk Gouda en Centraal Holland). De 4^e landelijke

toetsronde start pas in 2017 voor de kust en de dijk langs de open Hollandse IJssel. De overige primaire c-keringen verliezen vanaf 2017 hun primaire status en hoeven dus niet te worden getoetst in LTR4.

Wat gaan we doen in 2015 voor 'Stabiele keringen'

Belangrijkste activiteiten in 2015 voor het tactisch doel 'Stabiele keringen'

1. Eind 2014 is 138 km (100%) van de Top25 'veilig' en bijna 135 km (98%) 'gereed.' In 2014 gaan de laatste trajecten in de uitvoering, andere trajecten krijgen een 'tweede behandeling' en worden afgewerkt.
2. De begroting voor 2014 is verminderd met bijna €10 miljoen doordat onder meer zorgvuldigheid in maatwerk en optimalisaties (lagere kosten) aan de zes trajecten Oostring Zoeterwoude meer tijd vraagt. Door de langere procedures bij kadeverbetering schuift het traject Vriezekaap Zuid door naar 2015. Uitvoering-Vriezekaap Noord verschuift net over de jaargrens doordat de waterspitsmuis is aangetroffen. Kosten voor Vierambacht vallen lager uit doordat minder streng aan hoogte wordt vastgehouden (o.m. voorland Woudwetering, Boddens Hosangweg). In totaal schuift schuift ca. 5,5M€ door naar 2015. De optimalisaties bedragen in totaal ca. €4,5 miljoen op de begroting voor 2015 (waarvan 0,5 al ingeboekt).
3. Voor de legalisatie van niet-waterkerende objecten op de eerste keringen uit de Top 25 en voorbereiding legalisatie overige projecten wordt een piek voorzien in de periode 2014-2016. Voor de Top25 is de inventarisatie gereed, er is beoordeeld welke objecten vergunbaar zijn en de kades zijn vrijgemaakt voor de verbeterwerkzaamheden. Alle binnengekomen aanvragen voor legalisatie niet-waterkerende objecten uit de Top 25 zullen in 2015 zijn afgehandeld: daarmee komt er duidelijkheid over de legaliseerbaarheid van deze objecten. In de loop van 2015 zal de nieuwe keur in werking treden. Op basis van de versoepelde regelgeving zullen wij in 2015 nagaan of de resterende niet-waterkerende objecten moeten worden aangeschreven en zo ja, welke handhaving- en vergunningverleningsacties noodzakelijk zijn. De overige werkzaamheden voor handhaving, te weten: het zorg dragen dat de eigenaren van objecten deze tijdig voor de aanvang van de kadeverbeteringswerkzaamheden (tijdelijk) verwijderen, zal onverminderd doorgaan.
4. Door de Top50 van dijkverbeteringen (en de einddatum van 2025) nu los te laten kan per 2017 worden overgegaan naar een lager investeringsniveau van 8 M€ per jaar. Het doel voor 2015 zal zijn om voor ca. 8 M€ per jaar aan onderhoudswerk te programmeren, inclusief slechte delen uit de voormalige Top50. De start van het tweede cluster van drie projecten in de 'Top 50' wordt afgeblazen. Er zal nog volop worden ingezet op samenwerking met externe partners (gemeenten, provincies) en participatie door alle belanghebbenden via zogenoemd 'omgevingsmanagement.' Cluster 1 (nrs. 26-30) is in 2014 gestart. De voorbereiding hiervoor loopt door.
5. De kustversterking Katwijk inclusief parkeergarage rondt in 2015 af.
6. Rijnland wil de versterking van de IJsseldijk Gouda gefaseerd uitvoeren zodat alleen de voorbereiding en realisatie van urgente delen worden voorgefinancierd. De subsidie van het HWBP voor afgeronde werkzaamheden en werkzaamheden tot eind 2016 zal nog in 2014 komen. In 2015 zal de voorbereiding van het eerste spoor (stabilisatie dijk) worden afgerond. De bijdrage voor de realisatie komt in 2019.
7. De Projectoverschrijdende Verkenning Centraal Holland in het kader van het nHWBP is in 2014 gestart om het grote veiligheidstekort van dijkkring 14-15-44 op te lossen. Eindjaar is 2017, dan is de nieuwe status van de betreffende keringen vastgelegd in wet- en regelgeving, en ligt het voorkeursalternatief er voor de versterking van de Lekdijken én voor de eventuele verbeteropgave van de huidige c-keringen (worden naar verwachting regionale keringen). Rijnlands belang is vooral het toekomstige beheer en onderhoud van de Spaarndammerdijk en de Goejanverwelledijk (gekanaliseerde Hollandse IJssel).

Verbeteren (dijkverzwaring 'Top 25') in km eind 2015				
	Toetsen	Planvorming	Veilig	Gereed
Totaal 2007-2015	<i>compleet</i>	<i>compleet</i>	<i>compleet</i>	135 (98%)
Doel voor 2016	850	135	138*	138

*Dit is het totaal van de 'Top 25.' 'Veilig' staat voor 'op hoogte en stabiel,'

'Gereed' is de totale afronding van het project inclusief een tweede of derde laag klei en nazorg (maaïen, hekken).

3.3.3. Tactisch doel: Goed beheer (€ 3,4 mln exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

In het WBP4 staan veel maatregelen voor reguliere werkzaamheden: beheren, bedienen, uitvoeren van klein en groot onderhoud. De planning en control op het onderhoud van keersluizen in de (primaire) keringen vergt de komende jaren veel van de organisatie, evenals het toetsen op veiligheid van alle kunstwerken en niet-waterkerende objecten (huizen, bomen, kabels en leidingen).

Naast de dijkverzwaring is instandhouding (ophoging) noodzakelijk. Met onderhoud houdt Rijnland op dit moment 50-60% van het gebied op orde. De onmiddellijke achterstand uit de hoogtetoets is 160 km en dit loopt ieder jaar op door bodemdaling. Omdat het boezempeil zeer stabiel is accepteert het hoogheemraadschap dat deze kaden in calamiteuze situaties (10 cm stijging door neerslag of opwaaiing) over kunnen lopen. 'Preventief onderhoud' is gericht op het compenseren van verzakking en voorkomen van destabilisatie; eenvoudiger dan de huidige versterkingen en met minder overlast voor de omgeving. Door het programma veiligheid te herstructureren kan dijkverzwaring effectief worden gepaard aan de opgave voor onderhoud.

Wat gaan we doen in 2015 voor 'Goed beheer'

Belangrijkste activiteiten in 2015 voor het tactisch doel 'Goed beheer'

1. Ophogen en instandhouding van 10 km dijken (€3 miljoen). De afgelopen jaren zijn met een investering van € 1,5 mln per jaar de slechte plekken uit de voorjaarsinspecties weggewerkt. Dit gebeurt in het ophoogprogramma. Per 2015 is verdubbeling van deze investering voorzien naar € 3 miljoen. De hogere investering per 2015 is bedoeld om ook strekkingen in bebouwd gebied, dat wil zeggen tuinen maar ook delen met hekken of fietspaden te kunnen aanpakken. Met deze investering wordt de zinking van de keringen (naast de 'Top 25' van dijkverzwaringen) bijgehouden en onderhoud gepleegd aan kruin en schoeiing. Met een lagere investering neemt de achterstand toe en is de zakking groter dan het herstel.
2. Inspectie van de dijken en waterkerende kunstwerken: inspectie van ruim 1000 km kades en droogtemonitoring en inspecties. Er is voorjaar 2014 in het beheerregister (Geoweb) een actuele lijst van onderhoud n.a.v. inspecties en stormschade op basis waarvan het onderhoud en de ophoging geprioriteerd worden.
3. Rijnland verleent vergunningen en handhaaft. In de loop van 2015 is het dereguleringstraject doorgevoerd en zal de nieuwe "ja, tenzij"-keur in werking treden. Voor zowel Rijnland als voor burgers en bedrijven betekent dit een lastenverlichting. Naar verwachting zal het aantal vergunningaanvragen met betrekking tot waterkeringen hierdoor licht teruglopen. Voor handhaving heeft de deregulering waarschijnlijk tot gevolg dat voor minder risicovolle werken de daadwerkelijke handhavingsactiviteiten zich voornamelijk richten op de excessen en/of werkzaamheden waarbij niet wordt voldaan aan de zorgplicht. Dit vergt van de handhaver controleren op basis van interpretatie van regels, hetgeen complexer is dan het controleren op basis van verguningsvoorschriften. Van de vergunningen en meldingen heeft ongeveer 10% direct betrekking op werken bij of op keringen.

Wat gaat het Programma Veiligheid kosten in 2015?

Exploitatiekosten Programma Veiligheid 2015

Programma Veiligheid (in € mln)	2014	2015	Verschil €	Verschil %
Totale exploitatiekosten	22,2	27,6	5,4	24%

Stijging komt grotendeels op conto van de verhoging van de jaarlijkse te betalen HWBP-bijdrage (€ 4,1 mln). Ook nemen de kapitaallasten toe met € 1,7 vanwege de uitvoering van diverse kadeverbeteringswerken. Daarentegen is de te betalen bijdrage muskusrat-tenbeheer met € 0,3 mln verlaagd.

Bruto-investeringsuitgaven Programma Veiligheid 2015

Programma Veiligheid (in € mln)	Status	2015
Bruto-investeringen 2015	A	26,5
	B	7,3
	C	0,0
Totale bruto-investeringen		33,8

Het gros van de €33,8 mln aan investeringsuitgaven betreft € 27,5 mln kadeverbeteringswerken, zoals de Oostsing Zoeterwoude Dorp, Polder Vierambacht en de Vrieseekoop-schepolder. De investeringen in primaire keringen van Katwijk en de Goejanverwelledijk bedragen € 5,0 mln.

3.4 Programma VOLDOENDE WATER

Portefeuillehouders: A.G. Straathof, J.G.M. Schouffoer (baggeren en assetmanagement)
Programmadirecteur: G. van der Kooij

3.4.1 Strategische doelstelling van het Programma Voldoende Water

Voldoende Water – niet te veel en niet te weinig – bieden aan de gebruiksfuncties in een gebied, daarbij anticiperend op klimaatontwikkelingen. Daar draait het om bij dit strategische doel. Goed beheer en onderhoud, en een goede inrichting met voldoende berging maken dit mogelijk. Toekomstbestendigheid, efficiency en duurzaamheid zijn daarbij sleutelbegrippen. Maatwerk, goede samenwerking en communicatie met belanghebbenden zijn essentieel.

Het strategische doel is onderverdeeld in drie tactische doelen, 60 maatregelen en ca. 200 projecten. Het merendeel van deze projecten alsook van de inzet van middelen is geclusterd in een drietal deelprogramma's, te weten: wateroverlast (NBW) en peilbeheer, baggeren, en gemalen. Het programma Voldoende Water loopt goed: we liggen goed op koers om de doelen te halen. Het is dan ook belangrijk om op de ingeslagen weg door te gaan. De doelstellingen staan hieronder beschreven aan de hand van 10 indicatoren met het in 2015 te behalen resultaat.

Bij het vaststellen van het MJP 2015-2018 is besloten te besparen op het renoveren van poldergemalen, en op het programma wateroverlast (NBW) en peilbeheer. Dit is verwerkt in de voorliggende begroting.

3.4.2 Tactisch doel: Goed Grondwaterbeheer (€ 1,6 mln. exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

Rijnland is de beheerder van het integrale watersysteem en daarmee ook grondwaterbeheerder. Ook de provincies en gemeente hebben taken en bevoegdheden in grondwaterbeheer. Rijnland is bevoegd gezag voor het merendeel van de grondwateronttrekkingen. Conform de provinciale kaders is daarbij de doelstelling: doelmatig en duurzaam beheer van de grondwaterreserves en het in beeld (laten) brengen, voorkomen of beperken van grondwateroverlast. Via het peilbeheer heeft Rijnland ook een relevante invloed op de grondwaterstanden. Daarnaast heeft Rijnland gekozen voor actieve advisering en samenwerking naar gemeenten.

Wat gaan we doen in 2015 voor 'Goed Grondwaterbeheer'

Rijnland beheert (passief) het grondwater

Rijnland zet de volgende instrumenten in voor een goed grondwaterbeheer: vergunningverlening, handhaving, plantoetsing en advisering. Bovendien wordt grondwater meegenomen in Rijnlands eigen integrale plannen.

3.4.3 Tactisch doel: Goed Oppervlaktewaterbeheer (€ 6,3 mln. exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

Een van Rijnlands belangrijkste kerntaken is het vaststellen en beheren van een oppervlaktewaterpeil. Een peil dat de aanwezige functies zo goed mogelijk faciliteert. Het peil zelf stelt Rijnland vast in een peilbesluit dat regelmatig moet worden geactualiseerd. Daarnaast heeft Rijnland een resultaatsverplichting om het watersysteem zo in te richten en te onderhouden dat deze peilen ook kunnen worden gehandhaafd, conform de hiervoor geldende normen voor regionale wateroverlast ('NBW normen'). Deze normen zijn vastgelegd in de provinciale Waterverordening Rijnland, die in 2014 is herzien waarbij o.a. de norm voor grasland en de einddatum waarop alles op orde moet zijn, is aange-

past. In het MJP 2015-2018 is een verlaging van de investeringen in 2015 en 2016 opgenomen voor dit programma. Hierdoor is de doorlooptijd van vrijwel alle projecten langer dan eerder voorzien.

Wat gaan we doen in 2015 voor 'Goed Oppervlaktewaterwaterbeheer'

1. *Rijnland brengt het watersysteem op orde (normen voor wateroverlast / NBW normen).*
2. *Rijnland beheert het peil.*

BOEZEM: Voor de boezem is in 2002 bepaald welke maatregelen nodig zijn om de boezem op orde te krijgen; het peilbesluit is actueel en in 2014 door de VV verlengd. Het peil wordt beheerd door 4 boezemgemalen en gestuurd via diverse meetpunten. Concrete maatregelen voor 2015 zijn:

- De aanleg van de piekberging Nieuwe Driemanspolder is in 2013 weer opgepakt na 2 jaar overleg over financiën als gevolg van besparingen op natuur en recreatie door het Rijk. De uitvoering start in 2016 en wordt afgerond in 2019. In 2015 loopt vooral de grondverwerving, de voorbereiding van de aanbesteding en communicatie met belanghebbenden.
- De aanleg van de piekberging in de Haarlemmermeer start in 2018 en wordt afgerond in 2021. De minnelijke fase van de grondverwerving is 2014 gestart en loopt in 2015 door. In 2014 zijn het bestemmingsplan, het projectplan en de legger vastgesteld.
- Begin 2015 wordt gestart met de uitvoering van de Leendert de Boerspolder. Deze polder in de Kagerplassen is aangekocht om te vergraven tot boezemwater om zo kleinschalige dempingen (o.a. vanuit het kadeprogramma) te compenseren. Bij de inrichting worden natuurvriendelijke oevers en aangelegd en een ondiepe paaiplaats voor vissen. Tevens wordt het project gecombineerd met een dijkproef (onderzoek naar bezwijken van veenkeringen) en calamiteitenoefening.
- Om het boezemsysteem op orde te krijgen (normen voor regionale wateroverlast) is gemaal Katwijk uitgebreid en wordt gemaal Gouda gerenoveerd en beperkt uitgebreid.

POLDERS: Voor de polders is in 2012 een nieuwe aanpak geïntroduceerd, waarin wateroverlast (NBW) en peilbeheer zijn geïntegreerd. Uiterlijk in 2027 zijn alle polders op orde (voldoen aan de normen voor wateroverlast en met actueel peilbesluit). Begin 2015 is bijna 14% van het poldergebied op orde, en ruim 80% in behandeling (planvorming, ontwerp of uitvoering). Waar mogelijke worden synergiekansen voor waterkwaliteit meegenomen.

Waar mogelijk worden maatregelen die altijd goed zijn, uitgevoerd vooruitlopend op verdere planvorming, zowel binnen de lopende gebiedsplannen als daarbuiten. Echter, de VV heeft bij het vaststelling van het MJP 2015-2018 besloten de investeringen voor dit programma voor de jaren 2015-2016 fors te verlagen. Het gevolg is dat er minder maatregelen kunnen worden uitgevoerd.

Bij de vaststelling van KRW2, is het gebied rond Aalsmeer aangewezen als prioritair. Bovendien is een deel van de beoogde investeringen gereserveerd voor synergie. In dit gebied wordt in 2015 een integraal project opgestart waarbij de opgaven uit de KRW worden gecombineerd met die voor wateroverlast en peilbeheer. Zoveel mogelijk worden ook andere opgaven zoals keringen in een keer mee genomen.

Concrete maatregelen voor 2015 zijn:

- In 2014 zijn diverse polders afgerond, waaronder Polder Vierambacht, de Vereenigde Binnenpolder en de Boterhuispolder.
- In de watergebiedsplannen Wassenaarschepolder, Nieuwkoop, Boskoop, Polder de Noordplas en Zuid-Kennemerland worden (en zijn) de eerste maatregelen uitgevoerd

en zijn de overige maatregelen in voorbereiding. De plannen worden 2 à 3 jaar later afgerond dan eerder voorzien, als gevolg van de MJP-besparingen.

- De watergebiedsplannen Duin- en Bollenstreek en Zuidgeest zijn opgesplitst in clusters. Van de eerste clusters zijn polders al gereed of in uitvoering. De uitvoering van de volgende clusters is in voorbereiding, en de planfase van de daarop volgende clusters loopt nu. Afronding van de hele projecten is 1 à 2 jaar later is dan eerder voorzien.
- Het watergebiedsplan Spaarnwoude is in 2013 gestart. Voor de eerste polders start de uitvoering in 2015. De overige polders doorlopen dan de planfase. Het plan is twee jaar later klaar dan eerder gepland. In het watergebiedsplan Reeuwijk wordt het peilbesluit uit 2004, waarvan de uitvoering op teveel bezwaren is gestuit, over gedaan, en wordt meteen de bergingsopgave meegenomen. Dit project bevindt zich nog in de planfase. Afronding is 2 jaar later dan eerder gepland.
- In de Haarlemmermeer is eerder bepaald dat er slechts een beperkte bergingsopgave is. Het peilbesluit is in voorbereiding en zal naar verwachting eind 2015 (in concept) kunnen worden vastgesteld. Hierbij wordt ook de zoetwaterbehoefte meegenomen. Na vaststelling van het peilbesluit en uitvoering van de (beperkte) maatregelen in 2015 tot 2018 is de polder op orde.
- Ook diverse "losse" polders zijn opgepakt. In Polder Achthoven en in de Meeslouwerpolder haakt Rijnland aan bij ontwikkelingen van de gemeente (zoals bij de Boterhuispolder met succes is gedaan). In andere polders is als uitvloeisel van de correctie van het NAP en het op de juiste hoogte hangen van de peilschalen besloten het peilbesluit versneld te herzien. Ook in deze polders wordt de bergingsopgave (NBW) meegenomen. De eerste clusters zijn ondertussen vastgesteld en deels afgerond. De volgende clusters worden nu voorbereid. Deze voorbereiding en de uitvoering van alle clusters is wel getemporeerd vanwege de MJP besparingen.
- De Flying Squad, een project om kansen buiten de lopende watergebiedsplannen op te pakken, loopt ook de komende jaren door, maar met een beperkte budget, vanwege de MJP besparingen. Ondertussen is ruim 80% van het gebied onder handen.
- In 2015 start een nieuw project in de omgeving van Aalsmeer, waarbij KRW en NBW/peilbeheer in één project worden opgepakt. Waar mogelijk worden andere opgaven (zoals keringen) ook meegenomen.

Met diverse gemeenten heeft Rijnland een stedelijk waterplan opgesteld. Deze plannen zijn de afgelopen jaren bijgesteld in ambities en worden nu uitgevoerd. Een belangrijk deel van de plannen wordt de komende jaren afgerond. In diverse gemeenten bestaat de behoefte om de goede samenwerking bij het oppakken van watergerelateerde projecten te continueren. Per gemeente wordt gekeken hoe dit vorm te geven.

Rijnland heeft actuele waterakkoorden.

Rijnland heeft waterakkoorden gesloten met de omliggende waterbeheerders. Elke 5 jaar moeten de akkoorde worden geevalueerd en waar nodig worden herzien. In 2015 staat het akkoord met Delfland op de agenda. Vanwege een meningsverschil over de kostprijs is het akkoord Bodegraven vertraagd; en naar verwachting loopt de herziening ook in 2015.

3.4.4 Tactisch doel: Goede Inrichting (€ 47,4 mln. exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

Een goede inrichting is belangrijk voor zowel de waterkwantiteit als waterkwaliteit (programma Gezond Water) en bestaat uit beheer en onderhoud. Het doel van het beheer is het op orde hebben van het watersysteem. Via het beheer bepaalt en regelt Rijnland wat er moet en mag in een watersysteem. Het doel van het onderhoud is het systeem zo te onderhouden dat voldaan kan worden aan het beleid (afmetingen) en andere doelstellingen (peilbeheer, wateroverlastnormen).

Wat gaan we doen in 2015 voor 'Goede Inrichting'

Rijnland beschikt over een actueel beleid, Legger en Beheerregister.

Beleed en regelgeving worden regelmatig geactualiseerd, o.a. vanwege externe regelgeving. Ook de wens tot deregulering en harmonisering met andere waterschappen leidt tot aanpassingen. En met name die wens lag aan de basis van de nieuwe Keur en nieuwe beleids- en algemene regels die medio 2015 in werking treden. Het Beheerregister wordt continu geactualiseerd. De Leggers watergangen en kunstwerken is eind 2014 geactualiseerd.

Rijnland neemt het beheer en het onderhoud over.

Rijnland beheert en onderhoudt momenteel objecten die niet tot haar reglementaire taak behoren, zoals bruggen, wegen en een pontje. Aan de andere kant hebben derden (waaronder gemeenten, provincies, Rijkswaterstaat) het beheer en onderhoud van objecten welke reglementair of wettelijk juist wel bij Rijnland horen, zoals primaire watergangen, regionale keringen en het peilbeheer in een aantal polders. De afgelopen jaren zijn hier diverse stappen in gezet en is beheer en/of onderhoud in sommige gevallen al overgenomen. Het overnemen en afstoten van objecten wordt nu gecombineerd in één programma.

Omdat Rijnland veel meer beheer- en onderhoudstaken krijgt dan afstoot, en mee-investeert in het op orde krijgen van over te nemen objecten, ontstaat een structurele verhoging van de exploitatielasten van € 1,3 à 1,4 mln. Daarbij komt een eenmalige investering van € 3 à 3,5 mln. om objecten in goede staat over te kunnen dragen. Deze bedragen zijn deels opgenomen in het MJP. Ook gemeenten en andere partijen staan voor een vergelijkbaar investering om de objecten die Rijnland zal overnemen in goede staat te brengen.

Vanwege de MJP discussie over de lastendrukstijging, wordt de exploitatie pas vanaf 2016 stapsgewijs verhoogd. Dit betekent dat Rijnland in 2015 geen beheer- en onderhoudstaken kan overnemen. De VV is in 2014 hierover nader geïnformeerd.

Rijnland adviseert, toetst en verleent vergunningen.

Rijnland beoordeelt vergunningaanvragen, handelt meldingen af en handhaaft hierop. Daarnaast adviseert Rijnland derden en toetst plannen van derden aan het beleid. In de loop van 2015 is het dereguleringstraject doorgevoerd en zal de nieuwe "ja, tenzij"-keur in werking treden. Voor zowel Rijnland als voor burgers en bedrijven betekent dit een lastenverlichting. Voor Rijnland komt dit tot uiting door een afname van het aantal (vergunningen)procedures. De rol van vergunningverlener zal verschuiven naar een meer adviserende rol. Door de deregulering verschuift ook de taak van de handhaver. Voor handhaving betekent dit dat er meer gecontroleerd zal gaan worden op algemene regels en zorgplicht, hetgeen complexer is dan controleren op basis van vergunningsvoorschriften. In 2015 zal er een speciaal programma lopen om te zorgen dat de nieuwe regels zowel intern als extern goed geïmplementeerd worden. De komst van de Omgevingswet (verwacht in 2018) betekent naar verwachting geen wijziging in bevoegdheden. Rijnland is betrokken bij de uitwerking van de Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB's).

Rijnland onderhoudt de watergangen en oevers.

Het baggerprogramma, beschreven in de baggernota uit 2010, voorziet in het op diepte brengen van alle watergangen, zowel primair als overig. De focus ligt tot nu toe vooral op het op diepte brengen van het primaire water en het overige boezemwater, wat binnen de regionale baggerclusters wordt gerealiseerd. Dit is in 2022 afgerond. Het baggerprogramma is continue op zoek naar (efficiency)verbeteringen, zoals het implementeren van de adviezen uit de audit baggeren Katwijk, de uitrol van het presetatiemeten en implementatie van de nieuwe aanbestedingsweg.

Eind 2013 zijn diverse baggerwerkzaamheden aangehouden i.v.m. een dreigend tekort in de voorziening. Een groot deel van deze werkzaamheden is en zal gedurende de jaren 2014-2015 alsnog worden aanbesteed. Het gaat o.a. om de resterende bestekken van baggercluster 5 (Nieuwkoop) en regulier onderhoudsbaggeren van 2013 en 2014.

In 2015 worden diverse werkzaamheden afgerond: het asbestbestek binnen baggercluster 6 (Gouwe, Oude Rijn, Aarkanaal) en diverse deelbestekken binnen het reguliere onderhoudswerk en binnen de baggerclusters 2 (Bollenstreek-Zuid) en 5 (Nieuwkoop).

Belangrijk is het om ook op diepte te blijven. Het baggerprogramma voorziet daarom ook in een regulier onderhoudsregime. In 2015 zal hiertoe ca. 150 km. te baggeren primair en overig water op de markt gebracht worden en ca. 150 km. worden voorbereid.

Binnen baggercluster 8 (rond de Oude Rijn) wordt de principes van het assetmanagement beproefd: op polderniveau worden diverse scenario's bekeken om vervolgens te kunnen oordelen waar en wat er gebaggerd moet worden. Binnen de baggervoorziening is voor 2015 nog maar beperkte financiële ruimte over om naast de bovengenoemde werkzaamheden in 2015 al werkzaamheden vanuit baggercluster 8 op de markt te brengen. De voorbereidingen lopen echter door, zodat er, zodra er financiële ruimte is, er werkpakketen zijn die aanbesteed kunnen worden.

Ook de overige watergangen moeten onderhouden worden. Hiervan ligt de onderhoudsplicht in de meeste gevallen bij particulieren en gemeenten. Daarop zijn een aantal uitzonderingen: Rijnland is aanliggend grondeigenaar, Rijnland heeft het onderhoud overgenomen (stedelijk gebied; zie ook indicator 6 hierboven), of Rijnland heeft besloten dat de watergangen moeten worden verdiept.

De watergangen waarvan de onderhoudsplicht bij Rijnland berust worden meegenomen in de clusters dan wel binnen het reguliere onderhoudsregime. Voor de verdiepingswatergangen wordt in de periode tot eind 2015- begin 2016 een pilot baggeren overige watergangen afgerond om na te gaan hoe het op diepte brengen (en verdiepen) van de overige watergangen zo efficiënt mogelijk kan worden opgepakt. Deze pilot vindt vooralsnog plaats in één polder. Hoe om te gaan met de oorspronkelijk bedachte tweede polder, wordt besloten ná afronding van de eerste polder. Mogelijkerwijs zal in 2015 of 2016 dus gestart worden met de 2e polder. De verdiepingsslag zelf wordt niet uitgerold voor 2022.

Tot slot de watergangen volledig in onderhoud bij derden. Hiertoe vindt er een tweede pilot plaats: de diepteschouw. Deze richt zich op het op orde krijgen van watergangen waar derden onderhoudsplichtig zijn. Deze pilot is in 2014 afgerond. De uitkomsten van deze pilot en de complexiteit en verdeeldheid in onderhoudsverplichtingen voor deze categorie aan watergangen maakt dat een nieuwe afweging nodig is. Deze afweging vindt plaats binnen het WBP 5. Rijnlands moet de ambitie te (her)bepalen ten aanzien van deze watergangen.

Onderhoud aan watergangen bestaat, naast baggerwerkzaamheden, uit maai- en

krooswerk en onderhoud aan beschoeiingen en – sinds 2011 – ook onderhoud aan natuurvriendelijke oevers. Het achterstallige onderhoud voor de bestaande nvo's wordt in de loop van 2014 ingelopen. In 2015 is er daarom minder budget nodig. Het onderhoud van nvo's wordt daarna onderdeel van het reguliere maai- en kroosbestek in 2015. Het onderhoud van de aangelegde nvo's in de Reeuwijkse Plassen wordt gefaseerd in bestek ondergebracht en aanbesteed

Kunstwerken functioneren door goed onderhoud.

Rijnland heeft vier boezemgemalen. Gemaal Katwijk is in 2011 gerenoveerd en uitgebreid. Gemaal Gouda wordt nu gerenoveerd. In 2014 is de eerste pompijn opgeleverd. De tweede pompijn volgt begin 2015 en eind 2015 wordt de derde en laatste pompijn opgeleverd. Daarmee is het project afgerond. In 2014 is kleinschalig onderhoud afgerond aan boezemgemaal Spaarndam en zijn onderzoeken t.b.v. de renovatie in gang gezet. In 2015 zal het ontwerp voor de renovatie afgerond worden om in voorjaar 2016 te starten met daadwerkelijke renovatie van het gemaal.

Naast de vier boezemgemalen heeft Rijnland ca. 375 poldergemalen, waarvan ongeveer er ongeveer 25 voorkomen uit de overname van beheer en onderhoud (zie indicator 6). Sinds 2009 wordt gewerkt aan het inhalen van een onderhoudsachterstand. Het assetmanagement is in 2014 van start gegaan en zal de komende jaren een steeds grotere rol gaan spelen in het programmeren en prioriteren van de vervanging- en revisieprojecten. Risico, functie en levensduurkosten vormen daarbij de afwegingscriteria. In het kader van de MJP-besparingen is er voor gekozen de achterstand niet verder versneld in te halen. Voor 2015 zal een lijst met 25 gemalen worden opgesteld die als meest urgent naar voren komen uit de analyse van het assetmanagement. De gemalen die binnen het budget van 7 mln. kunnen worden gereviseerd, worden opgepakt. Naar verwachting zal Rijnland naast de lopende projecten ca. 15 nieuwe revisie projecten opstarten in 2015.

Rijnland heeft daarnaast een groot aantal overige kunstwerken zoals stuwen, bruggen, dammen en duikers in beheer en onderhoud. Het onderhoud geschiedt zoveel als mogelijk planmatig. Zo worden jaarlijks 3 à 4 grondduikers (sifons) vervangen. In het kader van de implementatie van het assetmanagement worden de kunstwerken geïnventariseerd en volgens de principes van assetmanagement geprioriteerd. Hierdoor zal het onderhoud nog meer planmatig plaatsvinden.

3.4.5 Wat gaat het Programma Voldoende water kosten in 2015?

Exploitatiekosten Programma Voldoende water 2015

Programma Voldoende water (in € mln)	2014	2015	Verschil €	Verschil %
Totale exploitatiekosten	45,8	55,5	9,7	21%

De exploitatiekosten stijgen per saldo met € 9,7 mln.

- De grootste oorzaak is gelegen in het verhogen van de storting in de baggervoorziening van € 9,0 mln in 2014 naar € 14,0 mln in 2015.
- Hogere kapitaallasten: € 3,5 mln
- Hogere elektriciteitskosten gemalen als gevolg van tariefstijging: €0,3 mln
- Extra onderhoudskosten grondduikers en beschoeiingen van € 0,7 mln vanwege overheveling naar exploitatie
- Hogere kosten cultuurtechnisch onderhoud door uitbreiding areaal nvo's en overname stedelijk water met € 0,2 mln
- Kosten afstoten/overname assets: € 0,3 mln
- Lagere kosten geactiveerde loonkosten en bouwrente: € 0,3 mln

Verder heeft er als gevolg van de nieuwe afdelingsleutels een verschuiving van kosten plaatsgevonden van met name programma Voldoende Water naar programma Gezond Water. Ook is de post opbrengst uit de verkoop van eigendommen met € 0,4 mln verhoogd.

Bruto investeringsuitgaven Programma Voldoende water 2015

Programma Voldoende water (in € mln)	Status	2015
Bruto-investeringen 2015	A	50,3
(inclusief baggerwerken)	B	7,6
	C	0,7
Totale bruto-investeringen		58,6

Het merendeel van de investeringsuitgaven is bestemd voor baggerprojecten (ca. € 12,2 mln), zoals in Nieuwkoop e.o. en de Bollenstreek. Diverse aanpassingen poldergemalen vergt ca. € 6,6 mln, terwijl voor de boezemgemalen Gouda en Spaardam voor ca. € 3,1 mln is ingepland. Andere relevante investeringsuitgaven in 2015 betreffen de piekbergingen Nieuwe Driemanspolder en Haarlemmermeer (€ 19,5 mln) en uitvoeringsmaatregelen in het kader van diverse watergebieds- en waterplannen (€ 3,3 mln).

3.5 Programma GEZOND WATER

Portefeuillehouder: J.G.M. Schouffoer (zoet water: A. Straathof)

Programmadirecteur: G. van der Kooij

3.5.1 Strategische doelstelling van het Programma Gezond water

Binnen het programma Gezond Water werkt Rijnland aan het bereiken en behouden van een goede chemische en ecologische kwaliteit van al het oppervlaktewater binnen het beheergebied conform wettelijke normen en eigen ambities. Gezond Water omvat drie tactische doelen:

- Kaderrichtlijn Water
Maatregelen in het watersysteem die tot "goede chemische en ecologische toestand in 2027" conform de EU Kaderrichtlijn Water moeten leiden.
- "Schoon Helder Zoet"
Dit onderdeel gaat over alle waterkwaliteitsonderwerpen die niet onder de KRW worden opgepakt. Hieronder vallen ook de maatregelen voor zwemwateren, de bestrijding van blauwalgenoverlast en het tegengaan van verzilting.
- Afvalwaterketen
Het transporteren en zuiveren van het afvalwater in ons beheergebied, nadat de gemeenten dit hebben ingezameld. Verhogen doelmatigheid en verbeteren duurzaamheid staan centraal.

Naast het actieve beheer (zoals water zuiveren, aanleg natuurvriendelijke oevers, vispassages) beheert Rijnland ook "passief" (derden actie laten ondernemen, door o.a. vergunningverlening, handhaving). Verdergaande innovatie en samenwerking met ketenpartners en bijvoorbeeld de agrarische sector zijn ook in 2015 belangrijke instrumenten om de doelmatigheid en effectiviteit te vergroten. Wat Rijnland in 2015 gaat doen wordt in onderstaande paragrafen verder uitgewerkt.

3.5.2 Tactisch doel: KRW (3,1 mln exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

De Europese Kaderrichtlijn Water stelt dat de chemische en ecologische waterkwaliteit uiterlijk in 2027 in orde moet zijn. Er zijn vanaf 2010 drie uitvoeringstermijnen van elk 6 jaar om dat te bereiken. De uitvoering van het eerste plan ligt vast in WBP4. Het plan voor de tweede uitvoeringstermijn (2016-2021) is door de VV vastgesteld in maart 2014 en dit plan ligt dit jaar in de inspraak en moet worden ingediend in Brussel. Het plan voor de tweede uitvoeringstermijn wordt integraal in WBP5 opgenomen.

Wat gaan we doen in 2015 voor "KRW"

- a. Uitvoering KRW programma (Nota Schoon Water).
 1. Nieuwkoopse Plassen.
Nazorg KRW-maatregelen (o.a. inregelen defosfateringsinstallatie) en uitvoeren effectmetingen (monitoring).
 2. Reeuwijkse Plassen en Stein Weidegebied
Afronden KRW-fase 1 maatregelen (begin 2015 gereed, nazorg in 2015. Pilot ijzersuppletie loopt door in 2015). Vaststellen peilbesluit t.b.v. flexibel peilbeheer. Stein-Weidegebied: baggeren door particulieren met gebruikmaking van provinciale KRW synergie subsidie. en uitvoeren effectmetingen (monitoring).
- b. Afronden KRW onderzoeken en pilotprojecten.
(waterhuishouding, slibproblematiek en emissies bollenteelt en boomteelt).
- c. Voorbereiding uitvoering tweede planperiode KRW (Nota Schoon Water 2).
 - a. starten met ontwikkeling van herstelplannen, in samenwerking met de omgeving, op de geprioriteerde waterlichamen, waaronder Langerse Plassen en Groene As

zone (Westeinder, Bovenlanden Aalsmeer, Nieuwe Meer en Amstelsveense Poel) en de Wilck.

- d. Voorbereidend en verkennend onderzoek, waaronder: verkennen synergie mogelijkheden met andere lopende programma's en initiatieven van derden; continueren en verder uitbouwen van de aanpak van agrarische emissies in de 5 relevante teelten, veiligstellen van de financiering via GLB-gelden en het vormgeven van blauwe diensten; uitvoeren van voorbereidend en verkennend onderzoek voor de formulering van de juiste maatregelen (bijv. inventarisatie Quagga mosselen).

3.5.3 Schoon, Helder, Zoet water (€ 6,1 mln exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

De kaders voor 'Schoon, Helder, Zoet water' bestaan uit Europese (zwemwaterrichtlijn), landelijke en provinciale wet- en regelgeving, Rijnlands beleid en (samenwerkings) afspraken die met regionale partijen zijn gemaakt. De waterkwaliteitonderwerpen die niet onder de KRW worden opgepakt vallen hieronder.

Wat gaan we doen in 2015 voor "Schoon, Helder, Zoet"

- a. Bepalen doelen en maatregelen voor de "overige wateren" (zijnde de niet-KRW wateren) voor de WBP-5 planperiode (2016-2021). Een en ander is een voornemen uit WBP4 en vindt plaats conform een landelijke systematiek, geënt op de KRW.
- b. Zwemwaterkwaliteit monitoren, toetsen en verbeteren op de 44 door de Provincie aangewezen officiële zwemwaterlocaties. De eisen van de EU zwemwaterrichtlijn zullen op vijf locaties niet worden gehaald in 2015 zonder maatregelen. In 2015 uitvoering afronden van inrichtingsmaatregelen op 3 zwemwaterlocaties, en op twee locaties beheerders begeleiden bij de te nemen beheermaatregelen.
- c. Bestrijden blauwalgen overlast door luchtmenginstallaties. Op een aantal locaties heeft Rijnland luchtmenginstallaties in gebruik waardoor de blauwalgengroei wordt tegengegaan. De achterliggende oorzaak (te hoge concentraties voedingsstoffen) is de komende jaren nog niet weggenomen. Opmerkingen:
1. Tijdelijke installatie recreatiegebied Vlietland wordt voor zwemseizoen 2015 omgezet naar definitieve installatie.
 2. Bestaande installaties blijven vooralsnog in bedrijf. Installatie Bosplas (Haarlemmermeer) kan mogelijk in 2015 buiten bedrijf blijven omdat de resultaten in 2013 positief waren (helder water zonder blauwalg).
- d. In september 2014 zijn de concept Deltabeslissingen en het Deltaplan met een advies van de minister aan de Tweede Kamer aangeboden. De hoofdlijn zal worden geborgd in de herziening van het NWP. Voor Rijnland is van belang dat het vergroten van de capaciteit van de KWA staat geprogrammeerd in de periode tot 2021. In 2015 zal hiervoor een verkenning worden opgestart. Ook zal met de omliggende waterbeheerders, RWS en STOWA worden gewerkt aan betere afstemming (Slim watermanagement). In de Deltabeslissing wordt ook ingezet op het meer transparant maken van risico's op tekorten via het voorzieningenniveau. In 2015 zal met gebruikers en provincie daar een verkenning naar worden uitgevoerd.
- e. Goede inrichting. Inrichtingsmaatregelen dragen bij aan een betere kwaliteit van het watersysteem, zoals natuurvriendelijke oevers of vispassages. Naast de KRW-maatregelen worden in 2015 de volgende acties uitgevoerd:
1. Uitvoering geven aan het programma voor aanleg van vispassages bij renovatie van (polder)gemalen.
 2. Bij de andere programma's (NBW, baggeren, keringen) verkent Rijnland waar door middel van "werk met werk" een meer natuurlijke inrichting en beheer mogelijk is, zodat onder meer de oeverbegroeiing zich beter kan ontwikkelen.
 3. Regulier beheer en onderhoud van de reeds gerealiseerde NVO's (voor zover Rijnland onderhoudsplichtig is).

-
4. Verdere vergroening van het Rijnlandse onderhoud van watergangen en oevers.
- f. Bij lozingen van derden hanteert Rijnland de landelijke kaders en normen, zoals de Waterwet, het Activiteitenbesluit en het Besluit lozen buiten inrichtingen. De besluiten geven de waterbeheerder de mogelijkheid om via maatwerk aan een lozing aanvullende eisen te stellen. Van deze bevoegdheid wordt echter terughoudend gebruik gemaakt. De inzet van vergunningverlening en handhaving zal zich in 2015, zoals dat in 2014 ook het geval is geweest, met name richten op de agrarische sector. De voorlichting aan de bedrijven en verschillende sectoren zal hierbij een belangrijke rol spelen.

3.5.4 Tactisch doel: Afvalwaterketen (€ 64,6 mln exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

Het beleidskader is het Strategisch Zuiveringsplan uit 2012. Dit plan valt binnen landelijke kaders (wet en regelgeving, beleid), het Bestuursakkoord Water (BAW), en de Meerjaren Energieafspraken (MJA). Daarnaast zijn businesscases uitgewerkt zoals de regiostudies Oude Rijnzone en Haarlemmermeer. Speerpunten zijn:

- Effluentkwaliteit conform de norm nu en in de toekomst.
- Vergroten doelmatigheid in de afvalwaterketen door eigen maatregelen en door verbeterde samenwerking met derden.
- Duurzame bedrijfsvoering (terugwinnen energie en grondstoffen en opwekking duurzame energie).

Wat gaan we in 2015 doen voor "Afvalwaterketen"

- a. Afvalwater zuiveren: het beheren en bedienen van de awzi's, afvalwatergemalen en persleidingen.
- Rijnland zet de professionalisering van het dagelijks beheer door. Het operationele plan 'BZU op de kaart' wordt uitgevoerd. Rijnland stuurt op 3 stippen: kostprijs, duurzaamheid en samen sturen in de afvalwaterketen.
 - Rijnland gaat verder met uitnutten en optimalisatie. Doel is om met een quickscan van de procesvoering en technologie van de awzi's te onderzoeken of en hoeveel verder bespaard kan worden op exploitatiekosten.
 - Effluentnormen gebiedsgericht e/o seizoensafhankelijk benaderen: kunnen de normen zo worden geformuleerd dat het zuiveringsproces goedkoper kan worden, zonder dat de toestand van het oppervlaktewater daardoor verslechtert? Dit wordt nader onderzocht, mogelijk levert dit besparingen op in de exploitatie.
 - Vervangingsinvesteringen
Het uitgangspunt is geen verdere verslechtering van de onderhoudstoestand, minder energieverbruik en lagere exploitatiekosten door:
 - Vervangingsinvesteringen zuiveringsinstallaties, rioolgemalen en transportleidingen Dit gaat over de reguliere vervanging van bijvoorbeeld influentvijzels of roostergoedverwijderingsinstallaties.
 - Vervanging van het besturingssysteem (PLC) en het visualisatie-systeem (Scada). Conform programma vervanging en vernieuwing van de procesautomatisering op alle AWZI's. Daarnaast wordt een systeem (Z-Info) in gebruik genomen dat voorziet in centrale ontsluiting van de procesgegevens als ook management- en landelijke rapportages.
 - Afronding van de maatregelen op het gebied van gasveiligheid (Atex).
 - Bij vervanging van beluchtings- en ontwateringsinstallaties onderzoekt Rijnland of er een energiezuiniger en/of goedkoper alternatief is.
- b. Investeren in nieuwbouw.
Investeren in een modern, innovatief, duurzaam en efficiënt afvalwatersysteem.

Speerpunten 2015:

- Uitvoering van maatregelen om kleine en inefficiënte AWZI's in de regio's Haarlemmermeer en Oude Rijnzone te kunnen sluiten
- AWZI Leiden Zuid West: in 2015 start de renovatie, uitbreiding en aanpassing.
- AWZI Velsen renovatie: de bouw van twee innovatieve installaties voor stikstofverwijdering (DEMON en Essde) wordt begin 2015 afgerond, net als de voorzieningen voor gasveiligheid. De renovatie van de overige gedeelten gaat van start.

c. Onderzoek 'Organisatie zuiveringsbeheer'

De VV heeft opdracht gegeven om via een onderzoek uit te werken op welke wijze het toekomstige zuiveringsbeheer het meest toekomstbestendig, efficiënt en effectief georganiseerd kan worden. Deze opdracht wordt afgerond eind 2014 en leidt mogelijk tot een vervolg in 2015.

d. Samenwerking in de waterketen

Door samenwerking in de waterketen willen de waterketenbeheerders efficiency-winst behalen: lagere Kosten, betere Kwaliteit en minder Kwetsbaarheid (uit het Bestuursakkoord Water). Rijnland werkt samen met zowel de gemeenten als met andere ketenpartners. In 2015 wil Rijnland, afhankelijk van de inzet bij de ketenpartners, het volgende doen:

- *Gemeenten*. Bijvoorbeeld gezamenlijk opstellen investeringsplannen en gezamenlijk meten in de keten. Waterkwaliteitseisen niet meer opleggen (vergunningen) maar in samenspraak doelen vaststellen en hierover afspraken maken.
- Overdracht IBA's (Individuele Behandelinstallatie Afvalwater). Herzien afspraken met *gemeenten*. Inzet: uiterlijk in 2018 overgedragen aan de betreffende gemeenten (ook financieel).
- Verkenning van de verdere mogelijkheden tot samenwerking met *drinkwaterbedrijven*, waaronder Dunea en Oasen. Voortzetting van SWWK (samenwerking in de waterketen): samenwerking met Dunea en Gemeente Noordwijkerhout voor rioolbeheer. De persleidingen van Rijnland worden vanaf 1 januari 2015 beheerd door Dunea voor een periode van 3 jaar
- Verkenning meer samenwerking in de afvalwaterketen met Zuid-Hollandse *waterschappen*.

e. Vergroten duurzaamheid

De ambitie van Rijnland is de transitie van het zuiveren van afvalwater naar het terugwinnen van grondstoffen en energie. Bij alle investeringen wordt de energie-doelstelling meegenomen.

- *Energiefabriek AWZI Haarlem Waarderpolder*: in 2015 wordt het testjaar afgerond. Doel is om slib efficiënter (en zonder chemicaliën) te ontwateren en om meer slib via de vergistingsinstallatie van Waarderpolder te leiden, wat leidt tot meer terugwinning van energie
- Rijnland werkt in de *Gemeenschappelijk Regeling Slibverwerking 2009* aan het op een duurzame wijze verwerken van het zuiveringsslib. In 2015 zal waarschijnlijk een contract worden getekend voor het terugwinnen van fosfor uit het slib. Als dit lukt, dan kan ca. 80% van alle fosfor uit het rioolwater nuttig worden hergebruikt.
- *Wind- en zonneenergie*: Rijnland onderzoekt op welke kleinverbruikaansluitingen Rijnland zonnepanelen kan aansluiten en indien geschikt plaats Rijnland deze aansluitend. De samenwerking met een burgercoöperatie over plaatsing van een zonneweide op waterschapsterrein terrein wordt voortgezet. Rijnland stelt een businessplan op voor een eigen zonneweide. Eind 2014 is er duidelijkheid of de beoogde locatie voor windturbines - de

AWZI Waarderpolder - ook aangewezen is als locatie door de provincie Noord-Holland. Zo ja, dan zullen er in 2015 vervolgacties opgestart worden.

3.5.3 Wat gaat het Programma Gezond water kosten in 2015?

Exploitatiekosten Programma Gezond water 2015

Programma Gezond water (in € mln)	2014	2015	Vershil €	Vershil %
Totale exploitatiekosten	73,3	74,1	0,8	1%

De exploitatiekosten stijgen met rond € 0,8 mln. Ontwikkelingen zijn:

- Hogere kosten chemicalien en slibverbranding door prijsstijging: € 0,3 mln
- Hogere kosten vuilafvoer vanwege reinigen beluchtingstanks: € 0,3 mln
- Lagere te ontvangen bijdrage uit afvalwaterakkoorden: € 0,1 mln
- Vervallen kosten bebording zuiveringsinstallatie 2014: -/- € 0,3 mln
- Lager kapitaalslasten zuiveringstechnische werken: -/- € 0,3 mln.
- Hogere geactiveerde loonkosten en bouwrente: -/- € 0,3 mln.

Zoals gemeld bij het programma Voldoende water zijn er door geactualiseerde afdelingsleutels kosten verschoven naar programma Gezond water.

Bruto-investeringsuitgaven Programma Gezond water 2015

Programma Gezond water (in € mln)	Status	2015
Bruto-investeringen 2015	A	28,4
	B	6,5
	C	2,9
Totale bruto-investeringen		37,8

Het grootste deel van de investeringsuitgaven is bestemd voor verbeteringen in het transport (€ 5,8 mln) en de zuivering van afvalwater (ca. € 27,2 mln). De investeringsuitgaven in relatie tot de KRW-maatregelen, o.a. in de Reeuwijkse plassen, vergen ca. € 1,9 mln.

3.6 Programma Bestuur, Organisatie en Dienstverlening

Portefeuillehouder: G.J. Doornbos (BOD), H. Pluckel (financiën, samenwerking)

3.6.1 Strategische doelstelling van het Programma BOD

Naast de primaire programma's voor veiligheid, voldoende en gezond water is een effectieve en efficiënte organisatie nodig voor de realisatie van WBP-doelstellingen. De beleidskaders voor BOD zijn activiteiten die voortvloeien uit algehele ontwikkeling van de organisatie en het College Uitvoeringsprogramma. Ondersteuning en dienstverlening zijn geen doel op zich, maar staan ten dienste van 'droge voeten en schoon water' voor de ingelanden van ons gebied. Het programma BOD rapporteert op vier tactische doelen: Omgevingsgerichtheid (imago, relatie, dienstverlening), Kwaliteit van de organisatie, Kosteneffectiviteit (en doelmatigheid), Organisatie is 'in control'. De bijbehorende maatregelen laten, in aansluiting op het MJP 2015-2018, zien hoe de organisatie deze doelen wil bereiken.

3.6.2 Tactisch doel: Omgevingsgerichtheid (€ 4,8 mln exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

Rijnland wil in zijn omgeving gezien worden als een betrouwbaar, professioneel en toegankelijk waterschap, dat zichtbaar en aanspreekbaar is voor publiek en partners. Rijnland zoekt de mensen actief op en men weet Rijnland te vinden.

Wat gaan we doen in 2015 voor "Omgevingsgerichtheid"

Rijnland is bezig de slag te maken om met burgers en bedrijven in gesprek te zijn; niet over hoe het niet kan (regels en verboden), maar over hoe het wel kan (oplossingen). Dat doen we niet als een op zichzelf staande actie maar door een verandering in kaderstelling, door een andere houding in het reguliere werk en door publiekscontact in projecten. Door onze blik meer naar buiten te richten, krijgt Rijnland (vooraf) meer input van onze ingelanden.

'Van buiten naar binnen denken'

Om onze doelen op waterbeheer te realiseren wil Rijnland samenwerken. Ieder project vraagt om een andere samenwerkingsvorm en samenwerkingspartners (netwerkmatschappij) waardoor we omgevingsbewust moeten zijn en mee moeten bewegen met veranderingen. Deskundigheid, ideeën en (mede)uitvoering vanuit onze omgeving is cruciaal voor het behalen van succesvolle resultaten. Afstemming op de behoeften van burgers en bedrijven is mede bepalend voor succes en acceptatie, veel meer dan het beste technisch-inhoudelijke plan. Om dit te realiseren, is elke Rijnlander aan zet. Daarnaast is er een aantal sporen om hier een extra impuls aan te geven:

- Relatiebeheer waarbij we een continu doorlopende relatie hebben/opbouwen met onze grootste partners. In 2015 zal ook een visie uitgewerkt worden over hoe we het relatiebeheer verder kunnen brengen.
- Omgevingsmanagement: Rijnland zal het projectmanagement de komende jaren verder vormgeven op basis van de zgn. IPM-rollen. Daarmee komt scherpere in de projectbeheersing. De omgevingsmanager neemt hierin een belangrijke rol in: hij zorgt ervoor dat het project wordt uitgelegd aan en geaccepteerd door de omgeving, maar staat ook open voor de opvattingen uit die omgeving.

1. Waterschapsverkiezingen

Op 18 maart 2015 zullen via de stembus en voor het eerst tegelijk met de verkiezing van de leden van Provinciale Staten verkiezingen plaatsvinden voor het algemeen bestuur. De organisatie van de stemmen is door de recente wijziging van de Kieswet volledig neergelegd bij de gemeenten; de waterschappen – i.c. het hoofdstembureau – zijn verantwoordelijk voor de kandidaatstelling en de vaststelling van de einduitslag. De water-

schappen zullen wel de meerkosten, die het organiseren van twee gelijktijdige verkiezingen met zich meebrengt, voor hun rekening moeten nemen.

Met betrekking tot het communicatietraject zal de Unie van Waterschappen op landelijk niveau contacten onderhouden met partijbureau's en politieke contactpersonen. Hierbij zullen o.a. aan de orde komen de achtergrondinformatie over het belang van goed waterbeheer en de rol van de waterschappen en het functieprofiel van bestuursleden.

Daarnaast zullen ook de waterschappen zelf de nodige aandacht aan de verkiezingen moeten besteden, waarbij gedacht moet worden aan:

- zichtbaarheid, relaties met politieke partijen en vindbaar zijn voor beantwoording van vragen;
- registratie en kandidaatstelling, waarbij politieke partijen op de hoogte worden gebracht van procedures ingevolge de Kieswet en termijnen voor registratie en kandidaatstelling;
- informatiedagen organiseren waar (mogelijke) kandidaten informatie ophalen over thema's die spelen binnen het waterschap (denk aan WBP5).

De activiteiten die Rijnland zal ontplooien zullen worden uitgewerkt in een plan van aanpak dat zal moeten leiden tot een communicatieplan.

3.6.3 Tactisch doel: Kwaliteit van de organisatie (€ 13,1 mln exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

Rijnland wil een aantrekkelijke werkgever zijn en goede medewerkers werven en behouden. Rijnland is een procesgerichte organisatie. Dit betekent dat we de samenhang tussen de verschillende activiteiten die we uitvoeren belangrijk vinden. Er loopt een traject om de kwaliteit van de organisatie stapsgewijs verder te verbeteren. Verder wil Rijnland een duurzame organisatie zijn, die maatschappelijk verantwoord handelt.

Wat gaan we doen in 2015 voor "Kwaliteit van de organisatie"

Mens & organisatie

Rijnland staat de komende jaren voor een veranderopgave vanuit het Organisatieverbeterplan (OVP) dat veel van de medewerker vraagt en zal moeten leiden tot een verdere ontwikkeling van de organisatie, waarbij vooral aandacht is voor een betere proces- en projectbeheersing, meer 'van buiten naar binnen denken' en goede aandacht voor medewerkerstevredenheid, waaronder het aspect werkdruk. In 2014 is de aanpassing van de structuur gerealiseerd en is aan alle organisatieonderdelen de opgave meegegeven verder uitwerking te geven aan deze punten. Dit zal bijdragen aan de ontwikkeling van de cultuur binnen Rijnland, waarbij duidelijk is dat de doorwerking hiervan langere tijd nodig zal hebben.

Door de beoogde structuur- en cultuurontwikkelingen vanuit het OVP, door het starten van de Aquademie en door up to date ICT-systemen ter ondersteuning van het werk wordt de kennis en ervaring van alle medewerkers steeds beter geborgd.

Rijnland blijft werken volgens de thema's 'Aantrekkelijk Werkgeverschap', 'Duurzame ontwikkeling van medewerkers en organisatie' en 'Veilig en Gezond Werken'.

Het belang van aantrekkelijk werkgeverschap voor potentieel personeel op de arbeidsmarkt heeft hoge prioriteit. In dit kader is een traineepool Waterschapstalent opgestart om zo de waterschappen explicieter als aanbieder van dergelijke ontwikkelprogramma's te kunnen neerzetten en daarnaast de onderlinge samenwerking tussen waterschappen te versterken. Binnen Rijnland zijn vijf trainee's werkzaam in een opleiding/ontwikkeltraject van twee jaar. De trainee's houden zich ondermeer bezig met onderwerpen als assetmanagement, ruimtelijke ordening en waterbeheer. In 2015 zal de traineepool gevalueerd worden en zullen plannen gemaakt worden voor de toekomst.

De Rijnland Aquademie zal vanaf 2015 het organiseren binnen Rijnland vormgeven. Hierin worden opleidingen aan grotere groepen aangeboden, ontwikkeld op basis van leervragen uit de organisatie. Verder wordt in de komende jaren een programma Strategische Personeelsplanning doorgevoerd, waarbij per afdeling de situatie in kaart wordt gebracht en maatregelen genomen om de personele bezetting i.v.m. onder andere uitstroom door vergrijzing te borgen.

In 2014 heeft besluitvorming plaatsgevonden in het landelijke samenwerkingstraject 'e-HRM'. Rijnland zal participeren als een van de koplopers en heeft de ambitie om het top niveau (in 2017) af te nemen, de invoer zal echter gefaseerd gebeuren met de start van zowel het basis- als het plus-pakket. De live-gang datum is opgeschoven naar 1 januari 2016 en vanaf 2015 zal het implementatietraject gestart worden.

Internationale Samenwerking

Rijnland wil met internationale samenwerking invulling geven aan enerzijds ideële doelstellingen, (zoals het bijdragen aan millenniumdoelen en maatschappelijk verantwoord ondernemen) en anderzijds Corporate imagebuilding. Daarnaast zijn er HRM-doelstellingen zoals de ontwikkeling van competenties van medewerkers en aantrekkelijk werkgeverschap.

Naast internationale projecten omvat Internationale Samenwerking ook internationale ontvangsten. Door haar gunstige ligging ten opzichte van Den Haag en Schiphol kan Rijnland haar projecten etaleren aan buitenlandse partijen en meeliften met de publicitaire aandacht die dergelijke bezoeken veelal krijgen. Hierdoor kan de door de OESO geconstateerde awareness gap worden verminderd.

Rijnland werkt in alle projecten samen met een Nederlandse partner. Er lopen in 2015 projecten in Roemenië, en Tanzania. Met Witteveen en Bos, Deltares en het NWP is een samenwerkingsovereenkomst getekend om een vervolgproject in Roemenië mogelijk te gaan maken. Vanaf 2015 gaat Rijnland ook meedoen aan een nieuw project in Zuid-Afrika (het opzetten van een landsdekkend programma van Catchment Management Agencies) waaraan meerdere Nederlandse waterschappen deelnemen. Naast de overlegstructuren via de Unie van Waterschappen heeft Rijnland het initiatief genomen om een werkgroep te starten met Delfland (HHD) alsmede met Schieland en de Krimpenerwaard (HHSK) op het terrein van Internationale Samenwerking.

Informatievoorziening en bedrijfsvoering

De razendsnelle ontwikkeling op het vlak van informatievoorziening maakt dat de ICT-organisatie zwaar onder druk staat. De vraag naar specialistische kennis en vaardigheden is groter dan de eigen organisatie op dit moment aan kan. Door gericht specifiek benodigde capaciteit tijdelijk te vergroten, door zo veel mogelijk samen te werken (hetgeen initieel extra inspanning kost) en door projecten te prioriteren wordt, het werkpakket onder controle gehouden.

De samenwerking tussen HHD, HHSK en Rijnland krijgt in de periode na 2014 steeds vastere vorm. Een gezamenlijk informatiebeleidsplan voor de periode 2014-2018 is reeds opgesteld en wordt door de Chief Information Officer vanuit die gezamenlijke organisatie beheerd en bewaakt. Het bijbehorende uitvoeringsplan is uitgewerkt en wordt als leidraad gebruikt bij het projectportfolio management. Bij diverse ICT-projecten wordt met deze partners samengewerkt. Voorbeelden hiervan zijn het nieuwe geïntegreerd systeem ter ondersteuning van de financieel-administratieve processen, het zaakstelsel en de beheersystemen voor inter- en intranet.

Er wordt geïnvesteerd in en gestuurd op het werken onder architectuur, wat richting geeft aan de veranderingen in processen, applicaties, gegevens en techniek. Deze kun-

nen mede daardoor steeds in samenhang worden aangepakt en daarmee steeds efficiënter worden ingericht en beheerd. Gegevens uit de landelijke basisregistraties en onze kerngegevens worden eenduidig beheerd en op de juiste plaatsen gebruikt.

Innovatie & duurzaamheid

Rijnland wil een sterk taakgerichte, communicatieve en innovatieve organisatie zijn en dit uitstralen naar zijn omgeving. De komende jaren werkt Rijnland met name aan een innovatief werkklimaat met aandacht voor "anders werken" (en dus efficiënter en effectiever) en communiceert Rijnland beter over innovaties binnen de organisatie en het gebied.

Binnen duurzaamheid zijn energiebesparing en -opwekking en duurzaam werken in de waterbouw pijlers van beleid. Een masterplan zal worden geschreven om de doelstellingen in 2020 te realiseren. Het al bestaande energie-efficiëntieplan (EEP) voor zuiveren gaat intussen verder in uitvoering. Het EEP watersystemen gaat vanaf 2015 in uitvoering. Op basis van de Aanpak duurzame grond, weg- en waterbouw ("Duurzaam GWW") werkt Rijnland duurzaam aan onder meer keringen, baggerprojecten en waterbergingen. Daarnaast werkt Rijnland verder aan zijn duurzame bedrijfsvoering in de eigen gebouwen en koopt Rijnland vanaf 2015 alleen duurzaam in.

Calamiteitenorganisatie

De calamiteitenorganisatie heeft de afgelopen jaren een stabiele basis gekregen binnen Rijnland. Deze zal blijvend worden onderhouden en versterkt, mede op basis van evaluatie van incidenten en een opnieuw aanbesteed opleiding-, training- en oefenprogramma. De landelijke visie Samenwerking in crisisbeheersing geeft richting voor het verder ontwikkelen van de calamiteitenzorg. In 2015 zal met name gewerkt worden aan borging binnen de reguliere bedrijfsprocessen van Rijnland en borging in het netwerk van crisispartners in Nederland. Rijnland heeft een leidende rol in het gebied dijkkring 14,15, 44 als het gaat om het aspect kustdreiging.

3.6.4 Tactisch doel: Kosteneffectiviteit (€ 6,8 mln exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

Het besparen van kosten door efficiënt en effectief te werken blijft ook de komende jaren belangrijk voor Rijnland. Dit vraagt een continue creativiteit en alertheid en het maken van heldere keuzes tussen wat we wel en wat we niet doen.

Wat gaan we doen in 2015 voor "Kosteneffectiviteit"

De opgelegde besparingen in het Bestuursakkoord Water worden beschreven in paragraaf 4.2.

Samenwerkingsverbanden

Rijnland investeert in samenwerking op de kwaliteit te verbeteren, de kwetsbaarheid te verminderen en kosten te besparen. Deze samenwerking speelt op diverse schaalniveaus. Rijnland werkt intensief samen met de buurwaterschappen Schieland en Delfland om gezamenlijk ondersteunende diensten vorm te geven. Op thema's als eigendommenbeheer, financiële administratie, ICT en inkoop worden werkprocessen op elkaar afgestemd en de uitvoering gezamenlijk vormgegeven. In 2016 moet de gezamenlijke dienstverlening operationeel zijn.

In de afvalwaterketen wordt intensief samengewerkt met gemeentes. Tegelijkertijd onderzoekt Rijnland of de afvalwaterzuivering ook samen met andere waterschappen of andere partijen kan worden uitgevoerd. De verwerking van zuiveringsslib wordt al samen met vijf andere waterschappen uitgevoerd.

Ten aanzien van vergunningverlening, toezicht en handhaving wordt inmiddels middels het samenwerkingsverband VTH-west (water) intensief samen gewerkt met Schieland,

Delfland en Stichtse Rijnlanden. Met deze waterschappen wordt ook gewerkt aan een gezamenlijk zaakstelsel. Met Rijkswaterstaat wordt eveneens samengewerkt. Verder zet Rijnland in op meer samenwerking met lokale "gebiedspartijen". Onder het motto van "van buiten naar binnen denken" gaat Rijnland in dialoog met burgers, agrariërs en lokale belangenorganisaties. Rijnland heeft hiervoor de rol van omgevingsmanager ontwikkeld.

Op beleidsmatig gebied wordt in diverse combinaties intensief samengewerkt met andere partijen. Voor zoetwatervoorziening wordt samengewerkt in de regio West Nederland, voor de KRW in het stroomgebied Rijn-West. De samenwerking zorgt ervoor dat problemen op het juiste schaalniveau worden opgepakt, en dat landelijk voldoende invloed kan worden uitgeoefend. Voor kennisontwikkeling participeert Rijnland in (landelijke) samenwerkingsverbanden, zoals STOWA, de Energiefabriek en de Grondstoffenfabriek.

3.6.5 Tactisch doel: Organisatie is in control (€ 7,0 mln exploitatiekosten 2015)

Beleidskader

Door een voortdurend proces van leren en verbeteren, ondermeer door toetsingen, werkt Rijnland aan steeds verdergaande beheersing van de bedrijfsvoering en aan optimalisering van doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid. Er is continu aandacht voor het eenvoudiger maken van de processen. Externe relaties en bestuur staan hierbij centraal. Belangrijke controlemiddelen hiervoor zijn de interne controles, audits, bedrijfsvergelijkingen en de overige documenten, behorend bij de planning & controlcyclus. Door deel te nemen aan bedrijfsvergelijkingen en een goede opvolging te geven aan verbeterpunten kan de bedrijfsvoering worden verbeterd.

Wat gaan we doen in 2015 voor "Organisatie 'in control'"

Naast de jaarlijks terugkerende controledocumenten (rechtmatigheidstoetsing, doelmatigheidstoetsing, bedrijfsvergelijking en de P&C-cyclus) krijgen enkele onderwerpen extra aandacht binnen dit tactisch doel.

Risicomanagement

In juni 2014 is de VV geïnformeerd over de update van risicomanagement. Duidelijk is dat risicomanagement leeft en Rijnland bewust(er) met risico's opengaat. De organisatie is aantoonbaar verder dan drie jaar geleden. Tijdens de informatieve VV werd meegegeven dat Rijnland desgewenst minder risicomijdend kan zijn, als het bestuur – en andere stakeholders – actiever worden meegenomen in de mate waarin Rijnland risico's kan en wil beheersen. Hoe hieraan invulling wordt gegeven, zal nog uitgewerkt worden.

Verder maakt de organisatie in 2015 werk van SSK-ramingen, risman en andere instrumenten voor risicomanagement. Vermeldenswaardig is dat risicomanagement niet op zichzelf staat, maar altijd deel uitmaakt van de doelstellingen en activiteiten van Rijnland, zoals asset management, projectbeheersing, herprioriterings- en besparingsrondes, informatiebeveiliging en integriteit.

Informatiebeveiliging & Bedrijfscontinuïteit

Het informatiebeveiligings- & bedrijfscontinuïteitsplan is in 2014 op hoofdlijnen geïmplementeerd en zal in de 2015 verder ingeregeld worden en met een beheerorganisatie en een permanente evaluatiecyclus, hangende onder risicomanagement (PDCA).

WBP5

Elke zes jaar leggen waterschappen het beleid en de aanpak die noodzakelijk is om de taken goed te kunnen uitvoeren, vast in een zogenoemd waterbeheerplan (WBP). Het huidige waterbeheerplan van het hoogheemraadschap van Rijnland (WBP4) heeft een looptijd tot en met 2015. Voor de periode 2016-2021 komt er dus een nieuw waterbeheerplan: WBP5. Het proces om te komen tot WBP5 volgt het BOB-model.

- **Beeldvormingsfase, november 2013 – september 2014:** In deze fase verkent Rijnland wat er in de omgeving op waterbeheergebied leeft en de overige ontwikkelingen die relevant zijn voor de WBP5-planperiode.
- **Opiniefase, oktober 2014 – augustus 2015:** In deze fase wordt de richting van WBP5 bepaald. Twee subfasen zijn te onderscheiden:
 1. Het huidige bestuur geeft de kaders en relevante keuzes aan die voor de komende planperiode zijn te maken.
 2. Na de verkiezingen in maart 2015 gaat het nieuwe bestuur verder aan de slag met de opiniërende fase om najaar 2015 tot de besluitvormingsfase te komen.
- **Besluitvormingsfase, september 2015 – december 2015:** vaststelling WBP5 door nieuwe bestuur, waarna de verplichte inspraakprocedure volgt.

3.6.6 Wat gaat het Programma BOD kosten in 2015?

Exploitatiekosten Programma BOD 2015

Programma BOD (in € mln)	2014	2015	Vershil €	Vershil %
Totale exploitatiekosten	32,9	31,6	-1,3	-4%

Per saldo dalen de exploitatiekosten met € 1,3 mln. De belangrijkste oorzaken zijn het vervallen van de stelpost in 2014 "inhuur derden in verband met OVP en knelpunten organisatie" (€ 1,0 mln) en de lagere te betalen bijdrage aan de BSGR (€ 0,2 mln). Ook behoeft er in 2015 € 0,2 mln minder te worden uitbetaald aan frictiekosten fusie en doelmatigheid (55+ regeling). Daarentegen is de te betalen bijdrage in de WOZ-kosten met € 0,1 mln verhoogd.

Gegevens heffing en invordering

Indicatoren	Opm.	Programma-begroting		Jaar-rekening 2013
		2015	2014	
Perceptiekosten als percentage van de belastingopbrengst		3,41%	3,67%	3,88%
Bedrag oninbaar		645.566	650.234	659.997
Bedrag oninbaar als percentage van de belastingopbrengst		0,38%	0,39%	0,42%
Bedrag kwijtschelding	*	5.128.455	5.041.604	5.051.355
Bedrag kwijtschelding als percentage van de belastingopbrengst		2,98%	3,06%	3,22%
Percentage toegewezen kwijtscheldingsverzoeken		82,00%	82,00%	82,40%
Kwijtscheldingsnorm		100,00%	100,00%	100,00%
* toename als gevolg van verruiming en economische crisis				

Bruto-investeringsuitgaven Programma BOD 2015

Programma BOD (in € mln)	Status	2015
Bruto-investeringen 2015	A	2,3
	B	2,3
	C	0,0
Totale bruto-investeringen		4,6

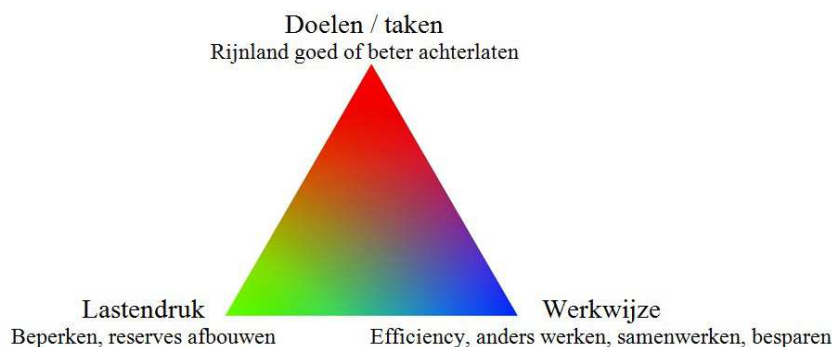
De belangrijkste investeringen in 2015 betreffen ondermeer waterschapsverkiezingen (€ 2,1 mln) en het nieuwe financiële pakket (€ 1,4 mln).

4. Programmabegroting 2015 financieel

4.1 Kaders en budgettaire uitgangspunten

Bestuurlijke afwegingen bij het beleid van Rijnland

De afwegingen om te komen tot een goede Programmabegroting 2015 zijn in het algemeen dezelfde als eerdere bestuurlijke afwegingen waarin de VV, D&H en de organisatie steeds hebben gezocht naar een balans in de driehoek:

Kaders voor de Programmabegroting 2015

Het belangrijkste kader voor de Programmabegroting 2015 is het Meerjarenperspectief 2015-2018, vastgesteld op 18 juni 2014 waarin:

- het vastgestelde beleid en de bijbehorende financiële uitwerking voor de programma's Veiligheid, Voldoende water, Gezond water en BOD, resulteren in een lastendrukstijging in 2015 van 5,5%, inclusief de reeds ingezette besparingsoperaties;
- is besloten de Programmabegroting 2015 te laten uitwerken met een aanpassing van het huidige beleid namelijk door gedeeltelijke toepassing van de knoppen VW1, VW2, VW4, VW6 en VW7 en BOD1, waarmee de lastendrukstijging in 2015 uitkomt op 4,5%.

Overige kaders voor de Programmabegroting 2015 zijn als volgt:

1. inhoudelijke MJP kaders, vastgesteld in de VV van 30 april 2014;
2. referentiekaders, met name uit het WBP5 in wording;
3. input uit de beleidscyclus, met name de effectmonitor en recente P&C-rapportages;
4. rekenkundige uitgangspunten voor duurzaam financieel beleid, zoals beheersing van het kapitaallastenaandeel, vastgesteld in de VV van 30 april 2014;
5. relevante besluitvorming bestuurlijk traject 2012 en 2013.

1. Inhoudelijke kaders

- Het Waterbeheerplan 4 2010-2015;
- de lopende afspraken en verplichtingen, met name:
 - KRW en NBW;
 - Extra taken: nHWBP, muskusratten, vaarwegen, grondwater;
 - BAW-besparingen, te realiseren door o.a. samenwerking in de afvalwaterketen en assetmanagement;
- het huidige Rijnlandse beleid:
 - MJP 2015-2018;
 - besparingsmaatregelen:
 - Check op Nuu, vanaf 2010;
 - WBP-Min, PB2011;
 - Herijking WBP4, PB2012;
 - Geen spijt maatregelen, PB2013;
 - 5%-evenwicht scenario, MJP 2014-2017;
 - 5%-Min € 750.000, PB2014;
- inspiratie- en strategiesessies Rijnland 2020.

2. Referentiekaders

Bouwstenen WBP5 (beschikbaar bij algemene beschouwingen 18 juni):

- Leerpunten WBP4
- Kaders en keuzen
- Toekomstverkenning
- Omgeving, met eindrapportage 'Denk mee met Rijnland'

3. Input uit beleidscyclus

- Effectmonitor 2013, VV 30 april 2014 (*reg.nr. 14.00407*)
- Inhoudelijk advies voor MJP 2015-2018, op basis Effectmonitor, VV 30 april 2014
- Jaarrekening 2013, VV 30 april 2014
- 1^e en 2^e Burap 2014

4. Rekenkundige uitgangspunten voor duurzaam financieel beleid

Ondermeer:

- Kostentoedeling omslag watersysteem, nieuwe uitgangspunten volgens VV-besluit 30 april 2014: aandeel ingezetenen 50% met toepassing tariefdifferentiatie wegen ongebouwd 300%.
- Richtlijn aandeel kapitaallasten op de totale belastingopbrengst: max. 33%.
- Inzet van reserves en ondergrens weerstandvermogen (5%) volgens bijlage 1.
- Investeringsrichtlijn: ca € 100 mln/jaar gemiddelde realisatie i.v.m. personele capaciteit, beheersen schuldenlast en aandeel kapitaallasten, mede afhankelijk van de soort projecten.
- Zie voor de overige uitgangspunten en nadere detaillering: bijlage 1.

5. Huidig beleid en hoe dat tot stand kwam

- Politiek-maatschappelijke ontwikkeling Bestuursakkoord Water (BAW)
De BAW-streeflijn voor de gezamenlijke waterschappen voor de lastendrukontwikkeling is 2,7% en komt met inflatie uit op ca. 5%.
- VV-besluit jan.'13: 5%-evenwicht
De VV heeft 27 februari 2013 gekozen voor het lastendrukscenario '5%-evenwicht', bij het vaststellen van de kaders voor het MJP 2014-2017. De andere uitgewerkte varianten waren: 3,5%, 5%-variant 'veiligheid eerst' en 7,5%. Hierbij vond een inhoudelijke afweging plaats op basis van ruim dertig uitgewerkte besparingsmogelijkheden die in meerdere of mindere mate konden worden ingezet, waaronder de top 25/50 dijkverbeteringen, het baggerprogramma, de poldergemalen, NVO's, de awzi Aalsmeer en een personeelsreductie, waarbij de bijhorende consequenties en risico's in beeld waren gebracht.
- VV-besluit juni '13: 5%-evenwicht
De VV heeft 12 juni 2013 het MJP 2014-2017 vastgesteld, met daarin een nadere uitwerking van het evenwichtsscenario en een doorzicht van de lastendrukstijgingen, namelijk van jaarlijks 5% in 2014, 2015 en 2016 en 7,1% in 2017.
- Resultaat: 4,7% in 2014
Bij de uitwerking het 5%-evenwichtsscenario in de Programmabegroting 2014 kwam de lastendrukstijging met alle geplande besparingen en enkele mee- en tegenvallers per saldo uit op 4,7% voor 2014 en 5,2% voor 2015 (vervolgens 5,9% voor 2016 en 7,7% voor 2017).
- VV-besluit nov.'13: 4,2% in 2014, 5,7% in 2015
Op de extra VV-vergadering van 27 november 2014 besloot de VV om de lastendruk-

stijging in 2014 verder te beperken tot 4,2%. Dit leidde automatisch tot een hoger stijgingspercentage in 2015, namelijk 5,7%. In tabelvorm:

Huidig beleid, PB2014	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Lastendruk in € mln	164,8	174,2	184,4	198,7	204,1	206,8	211,4
Lastendrukstijging	4,2%	5,7%	5,9%	7,7%	2,7%	1,3%	2,2%

Belastingeenheden

De belastingeenheden van 2015 en verder zijn gebaseerd op de belastingcampagne 2014. In onderstaand overzicht zijn de netto belastingeenheden opgenomen, na aftrek van aantal eenheden als gevolg van kwijschelding en oninbaarheid en toepassen van tariefdifferentiatie bij wegen.

Categorie	Eenheid	2014	2015	2016	2017	2018
1 Onslag						
1.1 Ingezetenen	Woonruimte	488.000	490.000	492.000	494.000	496.000
1.2 Gebouwd nieuw	WOZ-waarden x € 1 mln	166.795.000	161.833.000	162.642.000	163.455.000	164.273.000
1.3 Ongebouwd Overig	Hectare	71.850	87.650	87.600	87.550	87.500
1.4 Natuur	Hectare	19.250	19.250	19.200	19.150	19.100
2 Zuiverings- en verontreinigingsheffing						
Incl. directe lozers 15.000 v.e.	Vervuilingseenheid	1.479.000	1.481.000	1.486.000	1.491.000	1.496.000

Tabel 4.1 Belastingeenheden Programmabegroting

Toelichting:

- Ingezetenen: jaarlijkse groei 0,5%; kwijschelding 25.500 woonruimten; oninbaar 2.600 woonruimten per jaar. Met de verruiming van de kwijscheldingregeling (ondernemers en kinderopvang) en betere toetsingsmogelijkheden is rekening gehouden.
- Gebouwd: jaarlijkse groei bebouwing 0,5% en verlaging WOZ-waarden 2015 met totaal 3,0 % in verband met de recessie. Vanaf 2016 is rekening gehouden met gelijkblijvende WOZ waardes.
- Ongebouwd overig en natuur: Jaarlijkse afname van 100 ha en toepassen verhoogde tariefdifferentiatie (opslag) bij wegen: 300% conform de kostentoedelingsverordening 2015.
- Zuiveringsheffing: absolute groei huishoudens 2015 en verder: 5.000 v.e. per jaar vanwege meer bebouwing; kwijschelding 2015 en verder: 53.000 v.e.; oninbaar 8.000 v.e. per jaar. Met de verruiming van de kwijschelding regeling (ondernemers en kinderopvang) en betere toetsingsmogelijkheden is rekening gehouden.
- Verontreinigingsheffing: het aantal heffingseenheden met betrekking tot de directe lozers is vanaf 2015 ten opzichte van 2014 verlaagd van 19.000 naar 15.000 v.e.

4.2 Besparingen Bestuursakkoord Water

4.2.1 Stand van zaken

Rijnland op koers

Rijnland heeft er vanaf 2010 (de peildatum van het BAW) extra besparingen gerealiseerd en nog gepland die oplopen naar € 32 mln in 2020.

Overigens maakt Rijnland ook extra kosten als gevolg van het BAW, waaronder de HWBP-bijdrage, muskusrattenbeheer, vaarweg- en grondwaterbeheer en andere niet beïnvloedbare oorzaken zoals het wegvallen van dividend van de Nederlandse Waterschapsbank en de BTW-verhoging (genoemde zaken betekenen samen al € 20 mln extra kosten per jaar).

BAW-besparingen 2020: € 32 mln

De lastendrukontwikkeling van Rijnland blijft ruim onder de individuele BAW-streeflijn voor Rijnland van 9%. De BAW-besparingen lopen op van € 19 mln in 2014 (begroot) naar € 32 mln in 2020.

Een deel van deze besparingen moet nog worden gerealiseerd. De BAW-besparingen komen voort uit ondermeer: de Check op Nuu, het WBP-Min-scenario, de 'Geen-spijt'-maatregelen 2013 en het 5%-evenwichtsscenario 2014. Belangrijke besparingen in 2015 zijn lagere kapitaallasten en een lagere storting in de baggervoorziening, t.o.v. prognoses gebaseerd op peiljaar 2010.

Besparingen door anders werken 2015: € 8 mln

Rijnland realiseert een deel van de BAW-besparingen door anders werken, ondermeer:

- alternatieve oplossingen voor kadeverbeteringen in polders;
- toepassen van de werkwijze voor assetmanagement, bijvoorbeeld samenwerking met de gemeente Velsen;
- andere werkwijzen bij baggeren.

Actuele stand BAW-monitor

Doelmatigheidswinst BAW € mln t.o.v. 2010	Gerealiseerd			Begr.	Gepland					
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Kapitaallasten	0,3	0,8	1,6	2,2	15,3	17,0	18,9	17,8	17,8	17,8
Personele lasten	1,2	1,7	1,9	1,8	2,1	2,3	2,6	2,6	2,6	2,6
Inhuur en advies derden	0,8	0,4	1,9	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6	1,6
Energie: prijs en hoeveelheid	0,0	0,9	2,9	3,2	3,4	3,4	3,4	3,5	3,5	3,5
Onderhoud	0,1	0,1	0,1	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Overdracht sluizen, bruggen, pont e.d.	0,0	0,0	0,0	0,0	-0,3	-0,9	0,1	0,4	0,4	0,4
Verstrekken subsidies baggeren, nvo's	0,4	0,3	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Stichting Beheer v.h. Gemeeneland	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Storting voorziening baggerwerken	7,7	5,1	11,8	6,3	5,5	8,5	7,5	2,0	2,0	2,0
Samenwerking laboratoria: Aquon	0,0	0,0	-0,2	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Samenwerking belastingen: BSGR	0,0	0,0	0,4	0,4	0,4	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
Verkoop eigendommen	0,0	1,4	1,6	0,3	0,7	0,8	2,3	0,8	0,8	0,8
Overigen	0,8	0,6	0,6	0,7	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Totaal	11,8	11,7	23,7	18,9	31,1	36,5	40,2	32,4	32,4	32,4
<i>waarvan mee te rekenen onder:</i>										
Assetmanagement ¹⁾	0,0	-0,4	-0,4	0,0	2,2	5,4	5,9	5,9	5,9	5,9
Tactisch doel Afvalwaterketen ²⁾	0,0	1,2	2,6	4,1	6,6	6,3	6,7	6,8	6,8	6,8

Ingeboekte besparingen, gecorrigeerd met resultaten jaarrekening 2013 en vernieuwde inzichten, peildatum 18 sept. 2014

1) Besparingen Assetmanagement en Afvalwaterketen overlappen grotendeels

2) Nadere besparingen waterketen nog op te nemen, oplopend tot ca. € 11 mln/jr in 2020 (richtinggevende doelstelling)

Kapitaallasten

De besparing op kapitaallasten in 2015 komt vooral door het faseren van de top25 dijkverbeteringen, de alternatieve aanpak van de polderkadeverbetering en geen nieuwbouw van awzi Aalsmeer, mede in relatie tot assetmanagement.

Assetmanagement

De beoogde besparing van 10% op de exploitatiekosten (€ 5,4 mln) wordt gehaald, ondermeer door een verlaging van de investeringsramingen van meer dan € 60 mln en verlaging van het onderhoudsbudget met € 0,5 mln ingaande 2014. De jaarlijkse besparing van € 5,4 mln wordt vanaf 2015 verhoogd met € 0,5 mln extra besparing op kapitaallasten. De vergelijking met de in 2010 geprognosticeerde exploitatiekosten voor het jaar 2016 is niet te maken, omdat in 2010 nog niet alle projecten bekend waren die in en na 2016 uitgevoerd zouden zijn en deze ook nog niet altijd voor een juist bedrag waren geraamd. Inmiddels worden projecten veelal pas begroot nadat de assetmanagement-principes zijn toegepast, waardoor het monitoren van de besparingen niet meer mogelijk is.

Afvalwaterketen

De nu geplande besparingen in de afvalwaterketen lopen op naar € 6,8 mln per jaar. Rijnland heeft de ambitie om verdere besparingen te plannen tot € 11,0 mln/jaar vanaf 2020, o.a. door de samenwerking met gemeenten. In de praktijk blijkt het overigens voorsnog lastig om de geplande besparingen op in de afvalwaterketen te realiseren, m.n. op gebied van kapitaallasten en energie.

Bijstellingen

Enkele geplande besparingen vallen lager uit dan geraamd. De besparingen door het renoveren van Boezemgemaal Spaarndam (i.p.v. nieuwbouwen) en door verwerking van afvalwater van awzi Aalsmeer op andere awzi's (i.p.v. renovatie/nieuwbouw) zijn inmiddels geboekt onder 'assetmanagement' en wegen daardoor niet meer mee in de extra besparingen uit het 5%-evenwichtsscenario. En de geplande besparing op verkoop van gebouwen is naar beneden bijgesteld. Per saldo blijft Rijnland echter ruim onder de streeflijn zoals die door de Unie van Waterschappen is berekend.

4.2.2 Toelichting BAW

BAW-opgave € 750 mln

Met het BAW streven Rijk, lagere overheden en drinkwaterbedrijven naar een doelmatigheidswinst die oploopt naar € 750 mln per jaar vanaf 2020, t.o.v. van basisjaar 2010. De waterschappen moeten hiervan tenminste € 325 mln realiseren. Er geldt een inspanningsverplichting, waarbij de waterschappen onderling geen verdeelsleutel hebben.

Streeflijn waterschappen 2,5%

De Unie van Waterschappen (UvW) monitort met de benchmark Waterschapspeil jaarlijks de voortgang. De Unie heeft de streeflijn voor de gezamenlijke waterschappen gesteld op 2,5% gemiddelde lastendrukverhoging per jaar over de periode 2010-2020. Dit is de 'gematigde ontwikkeling' exclusief inflatie. Regelmatig wordt bepaald wat de lijn van de autonome ontwikkeling voor de waterschappen is en of de streeflijn hiervoor bijgesteld moet worden. Als gevolg hiervan is de streeflijn dit jaar verlaagd van 2,7% naar 2,5%.

UvW-streeflijn Rijnland 9%

De UvW heeft per waterschap een streeflijn gesteld, als hulpmiddel om te kunnen bepalen of de waterschappen gezamenlijk de opgave realiseren. Waterschappen die boven hun streeflijn zitten moeten gecompenseerd worden door waterschappen die onder hun streeflijn blijven. Deze streeflieden zijn berekend op basis van de Programmabegrotingen 2010 met de doorkijk naar 2011 t/m 2013. De streeflijn voor Rijnland is een gemiddelde jaarlijkse lastendrukverhoging van: 9% excl. inflatie (was voorheen 9,7%).

Monitoring

De minister rapporteert jaarlijks de voortgang aan de Tweede Kamer over de gehele BAW, met de rapportage 'Water in Beeld'. Het onderdeel waterschappen daarin is gebaseerd op de jaarlijkse benchmark Waterschapspeil. Rijnland plant de BAW-besparingen in het MJP en de Programmabegroting en rapporteert in de bestuursrapportages en de jaarrekening in hoeverre de besparingen daadwerkelijk worden gerealiseerd.

4.3 Exploitatielasten naar kosten- en opbrengstsoorten

In onderstaande tabel staan de ramingen gegroepeerd naar kosten- en opbrengstsoorten. De belangrijkste verschillen zijn globaal toegelicht. Een nadere specificatie en verdere toelichting staan in de financiële uitvoeringsinformatie.

Exploitatielasten naar kosten- en opbrengstsoorten Programmabegroting 2015

Omschrijving kostensoortgroepen (in € mln)	Begr. 2014	Begr. 2015	Vershil 2015-2014
LASTEN			
Rente en afschrijvingen	48,5	53,9	5,4
Personeelslasten	51,5	50,5	-/- 1,0
Goederen en diensten van derden	69,6	71,8	2,1
Bijdragen aan derden	10,5	14,6	4,1
Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzien	9,5	14,5	5,0
Totaal lasten	189,7	205,2	15,5
BATEN			
Financiële baten	0,4	0,4	0,0
Personeelsbaten	0,3	0,3	-/- 0,0
Goederen en diensten aan derden	6,4	6,4	0,1
Bijdragen van derden	0,5	1,1	0,6
Interne verrekeningen	7,9	8,6	0,7
Totaal baten	15,4	16,8	1,4
Saldo baten en lasten	174,2	188,4	14,2
Onttrekkingen aan reserves	-/- 0,6	-/- 0,5	0,1
Egalisatie van tarieven	-/- 9,8	-/- 16,8	-/- 7,0
Toevoeging rente aan reserves	0,9	0,9	0,0
Op te brengen belastingen	164,7	172,0	7,3

Incidentele baten en lasten

Incidentele baten en lasten kunnen het reguliere beleid van het waterschap verstoren. In 2015 verwacht Rijnland geen incidentele baten en lasten.

Rente en afschrijvingen

De toename van de post afschrijvingen met rond € 2,3 wordt in hoofdzaak veroorzaakt doordat een groot aantal investeringswerken in 2015 worden opgeleverd.

Vanwege grote investeringsomvang en een hogere rentepercentage van nieuwe af te sluiten geldleningen met een langere looptijd is de rente met € 3,1 mln toegenomen. Wel is in 2015 ca € 3,0 mln bouwrente aan de onderhanden investeringen toegerekend. (2014: € 2,2 mln, zie ook de post interne verrekeningen).

Personeelslasten

Voor de begroting 2014 is rekening gehouden met een stijging van 2,5% voor periodieke verhogingen, bevorderingen en looncompensatie prijsontwikkeling.

Daarentegen neemt de personeelsformatie met 6,5 fte af als gevolg van het MJP scenario 5% evenwicht. Ook dalen de opleidingskosten met € 0,3 mln (2014: € 1,8 en 2015: € 1,5 mn) en wordt er minder uitbetaald aan frictiekosten fusie en doelmatigheid met rond € 0,2 mln. (Zie ook de post onttrekkingen aan reserves). Ook is de stelpost van € 1,0 mln aan inhuur in 2014 in verband met het OrganisatieVerbeterPlan en de knelpunten van de organisatie komen te vervallen. Daarentegen stijgt de kosten van inhuur voor het reguliere werk met rond € 0,2 mln.

Goederen en diensten van derden

De mutatie op deze post is globaal veroorzaakt door:

- extra onderhoudskosten grondduikers en beschoeiingen vanwege overheveling naar exploitatie € 0,7 mln
- kosten overname vaarwegbeheer (zie ook de post bijdrage van derden) € 0,6 mln
- hogere chemicalien en slibverbranding als gevolg van tariefstijging € 0,3 mln
- hogere kosten cultuurtechnisch onderhoud door uitbreiding areaal Nvo's en overname stedelijk water € 0,2 mln
- hogere vuilafvoer vanwege reinigen vergistingstanks € 0,3 mln
- hogere kosten elektriciteit gemalen als gevolg van tariefstijging € 0,3 mln
- kosten afstoten/overnemen assets € 0,3 mln
- hogere bijdrage WOZ-kosten en kosten advies en onderzoek derden € 0,2 mln
- lagere ontvangen bijdragen afvalwaterakkoorden € 0,1 mln
- vervallen kosten bebording zuiveringsinstallaties 2014 -/- € 0,3 mln
- lager te betalen bijdrage muskusrattenbeheer en bijdrage BSGR -/- € 0,5 mln

Bijdragen aan derden

Conform het Bestuursakkoord Water stijgt de jaarlijks te betalen bijdrage HWBP aan het Rijk van € 6,4 mln in 2013 naar € 10,3 mln in 2014 en € 14,3 mln vanaf 2015.

Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien

De stijging van deze post is veroorzaakt door een hogere storting van € 5 mln in het baggerfonds.

Goederen en diensten aan derden

De mutatie op deze post is veroorzaakt door verhoging van de post opbrengst verkoop eigendommen van € 0,6 mln in 2014 naar € 0,9 mln in 2015. Daarentegen wordt er € 0,1 mln minder aan bijdragen afvalwaterakkoorden in rekening gebracht.

Bijdragen van derden

Onder de post is opgenomen de bijdragen van de provincies Noord- en Zuidholland van in totaliteit € 0,6 mln vanwege de overdracht van het vaarwegbeheer (zie ook de post goederen en diensten van derden).

Interne verrekeningen

Zoals gesteld bij de post rente en afschrijvingen wordt er bouwrente toegerekend aan de onderhanden investeringswerken. In 2015 is € 3,0 mln bouwrente toegerekend c.q. geactiveerd tegenover € 2,2 mln in 2014. Ook houdt Rijnland rekening met activeren van uren van eigen personeel. In 2015 is een bedrag van rond € 5,5 mln loonkosten toegerekend. Toegerekende loonkosten 2014: € 5,6 mln.

Onttrekkingen aan reserves

Onder deze post zijn begrepen de onttrekkingen uit een viertal bestemmingsreserves: frictiekosten fusie en doelmatigheid, onderhoud oeverbescherming Haarlemmermeer en strategisch groenproject Haarlemmermeer-West. De afname van deze post is met name veroorzaakt door lagere frictiekosten fusie en doelmatigheid (zie post personeelslasten).

4.4 Verdeling exploitatielasten naar waterschapstaken

De verdeling van de netto kosten naar de desbetreffende belastingcategorie verloopt als volgt:

A. Toerekening kosten en opbrengsten naar beheer- en beleidproducten

De administratie van het hoogheemraadschap is ingericht volgens de voorgeschreven productindeling van de Unie van Waterschappen (BBP-structuur). De vier bestuursprogramma's zijn opgebouwd uit deze producten. Om te zorgen dat de kosten en opbrengsten zo correct mogelijk worden verdeeld over de producten, wordt de volgende kosten-toerekening toegepast:

- Kosten en opbrengsten waarvan duidelijk is op welk product ze betrekking hebben, worden direct verantwoord op het betreffende product.
- Kosten en opbrengsten van de ondersteunende beheerproducten Huisvesting, Informatiebeleid en Automatisering en Centrale (geo)grafische informatie worden aan de afdelingen toegerekend op basis van oppervlakte, aandachtsintensiteit en aantal werkplekken.
- Kosten en opbrengsten die niet direct op een product betrekking hebben, worden in eerste instantie verzameld op de betreffende afdeling en op basis van de ureninzet (directe productieve uren x tarief) toegerekend aan de ondersteunende- en beheerproducten.
- De kosten van de ondersteunende producten worden toegerekend aan de onderliggende beheerproducten op basis van de aandachtsintensiteit.

Aan de hand van vastgestelde verdeelsleutels worden uiteindelijk alle kosten en opbrengsten van de beheer- en beleidsproducten doorbelast naar enerzijds de vier bestuursprogramma's en anderzijds de twee taken watersysteembeheer en zuiveringsbeheer. Voor de verdeling van de kostensoortgroepen, belastingcategorieën en beleidsproducten over de vier programma's wordt verwezen naar bijlage 5.

B. Kostentoedeling naar de belastingcategorieën

Door de wijziging van het belastingstelsel ingaande 2009 is de toedeling van de kosten en opbrengsten over de belastingsoorten gewijzigd. De oude taken waterbeheersing en waterkeringbeheer zijn vanaf 2009 samen met het passieve deel van het waterkwaliteitsbeheer omgeslagen in de watersysteemheffing. De zuiveringstaak wordt bekostigd uit de zuiveringsheffing. De kosten van de taak watersysteembeheer worden met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorie. Een bijzondere positie nemen de belangencategoriekosten (heffen, invorderen en verkiezingen) in. Deze kosten worden rechtstreeks toegerekend aan de betrokken belastingcategorieën op basis van het kostenveroorzakingsbeginsel. Zo zijn ondermeer de kosten van de nieuwe bestuursverkiezingen volledig toegerekend naar de categorie ingezetenen (rekeninghoudend met een verdeling over de twee taken) en de WOZ-kosten naar de categorie gebouwd.

Conform de nieuwe wetgeving wordt de opbrengst van de directe lozers (verontreiniging-heffing) ten gunste gebracht van de taak watersysteembeheer en met behulp van de percentages uit de kostentoedelingsverordening toegerekend naar de desbetreffende belastingcategorie.

In onderstaand schema staat de verdeling van de totale exploitatielasten (€ 172,0 mln, na egalisatie) over beide taken en de betreffende belangencategorieën.

Exploitatielasten naar waterschapstaken Programmabegroting 2015

1. Exploitatiebudget naar taakkosten (bedragen x € 1.000)							
Watersysteembeheer	106.009						
Zuiveringsbeheer	76.284						
Subtotaal kostendragers (I)	182.293						

2. Kostentoedeling	Totaal	gezetenen	Gebouwd	ngebouwd	Natuur	Zuiverings heffing	Verontreinigings heffing
		50,0%	43,5%	6,4%	0,1%	nvt	nvt
Taakkosten	182.293	53.005	46.114	6.785	106	76.284	
Belangencategoriekosten	6.491	1.531	2.795	71	9	2.085	
Subtotaal netto kosten per belangencategorie	188.784	54.536	48.909	6.856	115	78.369	

3) Mutatie egalisereserve zuiveringsheffing	9.105-					9.105-	
---	--------	--	--	--	--	--------	--

4. Overheveling verontreinigingsheffing naar watersysteembeheer		354-	308-	45-	1-		709
---	--	------	------	-----	----	--	-----

5. Mutatie egalisereserve omslagtarieven	7.679-	3.755-	3.718-	169-	37-		
Totaal netto kosten na egalisatie + overheveling	172.000	50.426	44.883	6.641	77	69.264	709

6. Belastingeenheden	490.000	161.833.000	87.650	19.250	1.466.000	15.000	
----------------------	---------	-------------	--------	--------	-----------	--------	--

7. Tarieven 2015	102,91	0,0277%	75,77	4,00	47,25	47,25	
7. Tarieven 2014	97,63	0,0215%	73,11	4,00	51,38	51,38	
Mutatie	5%	29%	4%	0%	-8%	-8%	

4.5 Financiering

Voor de financiering van de materiële en financiële vaste activa maakt Rijnland gebruik van interne middelen, zoals reserves en voorzieningen, en van langlopende geldleningen die in voorgaande jaren zijn afgesloten. Voor zover deze middelen niet toereikend zijn worden de vaste activa gefinancierd met vlottende schuld en nieuwe langgeldleningen. Vlottende schuld bestaat uit het verschil tussen de kortlopende vorderingen en schulden.

Het wettelijk kader hierbij is de Wet financiering decentrale overheden (FIDO), die voorschrijft tot welk bedrag kortlopende geldleningen mogen worden afgesloten. Voor Rijnland betekent deze kasgeldlimiet dat in 2015 de kortgeldschuld gemiddeld per kwartaal maximaal € 47,6 mln mag bedragen (23% van het begrotingstotaal). Ook moet Rijnland aan de renterisiconorm voldoen die in deze wet is beschreven. De renterisiconorm is ingevoerd om renterisico's te beperken. Rijnland voldoet hieraan ruim. Het af te lossen bedrag in 2015 ad € 42,6 mln op langgeld blijft binnen de renterisiconorm van € 62,1 mln (30% van het begrotingstotaal).

In het begrotingsjaar doen zich naar verwachting geen ontwikkelingen voor die ten opzichte van voorgaande jaren een relevante invloed uitoefenen op het risicoprofiel, de financiële posities, de vermogenswaarden en de geldstromen. Daarom kan het risicoprofiel van de Rijnlandse financiering als laag worden gekenschetst. In de leningenportefeuille vaste schuld bevindt zich geen enkele lening met de mogelijkheid van renteherziening tijdens de looptijd. Rijnland loopt geen krediet-, koers- en valutarisico's. Slechts forse mutaties in de aangenomen rentepercentages voor op te nemen en uit te zetten kortgeld en/of langgeld zouden het voorliggende begrotingsbeeld in negatieve of positieve zin kunnen beïnvloeden.

Het gemiddelde rentepercentage van de langgeldportefeuille bedraagt 2,8 %.

Bij de start van 2015 bedraagt de Rijnlandse financieringsbehoefte € 47,6 mln. Deze behoefte neemt in de loop van het jaar toe tot € 169,2 mln. De specificatie van de mutatie in de financieringsbehoefte (ad € 121,6 mln) is als volgt:

De dekking van de financieringsbehoefte ultimo 2015 van ca. € 169,2 mln is als volgt:

- afsluiten nieuwe vaste geldleningen € 121,4 mln
- kortgeldleningen € 47,6 mln
- netto vlottende schuld (excl. kortgeld) € 0,2 mln

Rijnlands uitgangspunt bij het aantrekken van vreemd vermogen is een zo voordelig mogelijke financiering van de vaste activa, met inachtneming van de financieringsvoorschriften. Conform het delegatie- en mandaatbesluit is het college van Dijkgraaf en Heemraden gemachtigd tot het aangaan van geldleningen.

Op basis van de uitgangspunten uit het Treasurystatuut, de Nota Reserves en Voorzieningen en de huidige verwachtingen op de geld- en kapitaalmarkt zijn in de begroting 2015 de volgende rentepercentages gehanteerd:

- af te sluiten langlopende geldleningen 3,5% (2014: 3,0%)
- af te sluiten kortlopende geldleningen 1,0% (2014: 1,0%)
- eigen financieringsmiddelen:
- algemene reserves 2,0% (2014: 2,0%)
- bestemmingsreserves en voorzieningen 2,4% (2014: 2,0%)
- netto vlottende schuld 0,0% (2014: 0,0%)

Renteomslag

Volgens de vastgestelde nota vaste activabeleid worden de beschikbare saldi van de reserves en voorzieningen aangewend als intern financieringsmiddel en de rente-omslagpercentages berekend per investeringscategorie. De omslagpercentages 2014 over de boekwaarde per 1 januari zijn:

- activa Watersysteembeheer 3,10%
- activa Zuiveringsbeheer 3,07%
- activa Huisvesting en bedrijfsmiddelen 3,16%
- gewogen gemiddelde totaal 3,09%

4.6 Vergelijking met MJP en doorkijk naar 2015-2018

Op 18 juni 2014 behandelde de VV het Meerjarenperspectief 2015-2018 (MJP). Het MJP bevat Rijnlands beleid voor de komende vier jaar en presenteert indicatieve meerjarenta-rievan. Hieronder vindt u een vergelijking tussen MJP en de Programmabegroting 2015.

Exploitatiekosten

Vergelijking exploitatiekosten Programmabegroting 2015 en MJP 2015-2018

Exploitatiekosten in € mln	PB 2014	2015	2016	2017	2018
Begroting 2015 (voor egalisatie)	174,5	188,8	190,8	196,3	204,9
Meerjarenperspectief 2015-2018		189,0	188,6	201,0	204,2
Verschil	174,5	-0,2	2,2	-4,7	0,8

De verschillen tussen MJP en Programmabegroting betreffen voornamelijk verschuivingen van kapitaallasten.

Bruto-investeringsramingen

Vergelijking investeringsramingen Programmabegroting 2015 en MJP 2015-2018

Bruto-investeringen in € mln	PB 2014	2015	2016	2017	2018
Begroting 2015	164,4	134,8	124,4	132,2	111,7
Meerjarenperspectief 2015-2018		143,8	130,4	126,2	120,3
Verschil		-9,0	-6,0	6,0	-8,6

Jaarschijf 2015

Als gevolg van het toepassen van assetmanagement zijn de investeringsramingen in 2015 met € 10,0 naar beneden bijgesteld. Per saldo zijn de bruto investeringsramingen voor 2015 € 9,0 mln lager dan in het MJP was aangegeven. Dit wordt onder meer veroorzaakt door:

Lager dan MJP zijn de volgende investeringen:

- AWZI Zwanenburg -/- € 4,1 mln
- Vernieuwen poldergemalen -/- € 3,9 mln
- AWZI Zwaanshoek -/- € 2,4 mln
- AWZI vervangen PLC's -/- € 2,0 mln
- AWZI Aalsmeer en Rijsenhout -/- € 1,7 mln
- AWZI Katwijk beluchting ombouwen -/- € 1,1 mln
- Kadeverbetering polder Vierambacht -/- € 1,0 mln

Hoger dan MJP zijn de volgende investeringen:

- Kadeverbetering Oostring Zoeterwoude Dorp + € 4,4 mln
- AWZI Velzen renoveren + € 2,6 mln
- Piekberging Haarlemmermeer + € 2,4 mln
- AWZI Schalkwijk bellenbeluchting aanbrengen + € 1,2 mln

Jaarschijven 2016 en verder

Als gevolg van het toepassen van assetmanagement zijn de investeringsramingen van 2016 tot en met 2018 in zijn totaliteit met € 12,0 naar beneden bijgesteld. Per saldo zijn de bruto investeringsramingen voor deze periode met € 8,6 mln verlaagd door hogere of nieuwe investeringsprojecten.

Tarieven

Vergelijking tarieven Programmabegroting 2015 en MJP

Belastingtarieven Rijnland 2015				
Tariefsberekeningen	PB2015	MJP 2015	Verschillen	
Ingezetenenomslag	€ 102,91	105,05	-2,14	per woonruimte
Omslag Gebouwd	0,0277%	0,0271%	0,0006%	van de WOZ-waarde
Omslag Ongebouwd overig	€ 75,77	77,27	-1,50	per hectare
Omslag Natuur	€ 4,00	4,00	0	per hectare
Zuiveringsheffing	€ 47,25	45,97	1,28	per vervuilingseenheid
Verontreinigingsheffing	€ 47,25	45,97	1,28	per vervuilingseenheid

De omslagtarieven wijken ten opzichte van het MJP 2015-2018 positief af door enerzijds verschuiving van ca. € 1,5 mln aan kosten van de taak watersysteembeheer naar zuiveringsbeheer als gevolg van de geactualiseerde afdelingsleutels en anderzijds door minder belastingeenheden (o.a. waardedaling WOZ-waarden met 3%).

De tariefsdaling voor de zuiveringsheffing is beperkter dan eerder in het MJP was aangegeven. Dit komt door eerdergenoemde verschuiving van kosten en door minder belastbare vervuilingseenheden dan in MJP rekening mee was gehouden.

5. Risico's, weerstandsvermogen en verloop reserves

5.1 Risico's en weerstandsvermogen

Weerstandsvermogen

Om financiële tegenvallers te kunnen opvangen heeft een organisatie, en dus ook Rijnland, weerstandsvermogen nodig. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- de weerstandscapaciteit: de algemene reserves en andere mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- alle risico's waarvoor onvoldoende maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie, de zogeheten restrisico's. Daarbij dient rekening te worden gehouden met de samenhang en domino-effecten van optredende risicovolle gebeurtenissen.

Het weerstandsvermogen wordt mede bepaald door Rijnlands risicomanagementbeleid.

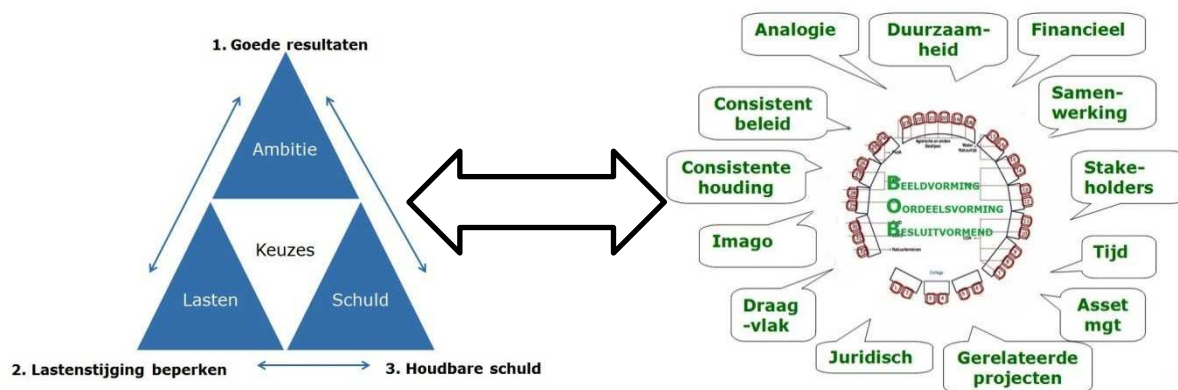
Risicomanagementbeleid / afwegingskaders

De VV heeft op 21 september 2011 kennisgenomen van Rijnlands risicomanagementbeleid en de wijze waarop Rijnland dit verder gaat professionaliseren.

In juni 2014 heeft de organisatie de thermometer gestoken in deze en andere facetten van risicomanagement en een en ander voorgelegd aan de VV. Aandachtspunten zijn onder meer het omgaan met een soms te risicomijdende houding, handelen naar eigen inzicht en toenemend 'gedoe'. Daar staat tegenover dat het gros van de werkzaamheden 'gewoon' goed verloopt.

Verder heeft de VV de afgelopen jaren conform onderstaande driehoek

- scherper aan de wind gezeild (lastendrukstijging binnen proporties);
- gezorgd voor meer aandacht voor omgevingsparticipatie ('van buiten naar binnen');
- kansen gepakt (o.a. via flying squad, polder 'kopen', woonbotensubsidie e.d.).

In de praktijk heeft dit geleid tot periodiek herprioriteren binnen de driehoek, rekeninghoudend met welke (rest)risico's ze acceptabel vindt. Een nog steeds actueel risico is het opstapelen van ambitie, kansen pakken en hieruit voortvloeiende werkzaamheden. Een teveel aan 'stapelen' leidt tot het risico van keuzestress, afnemende focus, slechtere resultaten en een overbelaste risico. De beheersing van dit stapelrisico is in principe eenvoudig, maar niet even gemakkelijk: zodra er iets bij komt, moet er ook iets af.

Algemene reserves

De VV heeft op 26 september 2012 besloten de ondergrens van de algemene reserves te verlagen van 10 naar 5% van de totale exploitatiekosten voor egalisatie.

Conclusie

Op basis van de risicoanalyse in bijlage 2 concludeert het college dat de begroting 2015 voldoende robuust is om de financiële gevolgen van mogelijke restrisico's in 2015 op te vangen. Voor de (middel)lange termijn geldt dat de ondergrens voor de algemene reserves (5% van de jaarlijkse exploitatiekosten voor egalisatie) op basis van de huidige inzichten een adequate buffer is voor het opvangen van de financiële gevolgen van lange termijnrisico's.

5.2 Algemene reserves

De ondergrens van de algemene reserves van 5% betekent voor 2015 een ondergrensniveau van in totaal ca. € 9,5 mln. Inclusief de vrijval van het fonds oeverherstel is het vrije gedeelte van de algemene reserve waterbeheersingszorg € 1,5 mln. Aangezien het beschikbare saldo van deze reserve is opgebracht door de verschillende omslagcategorien, is de opbouw van het 'vrije gedeelte' als volgt: aandeel ingezetenenomslag: € 0,8 mln, aandeel omslag gebouwd: € 0,6 mln, aandeel omslag ongebouwd overig: € 0,1 mln en aandeel omslag natuur: € 0,002 mln.

5.3 Egalisatiereserves

Begin 2015 beschikt Rijnland nog over ca. € 25,6 mln aan saldo in de vijf egalisatiereserves. Inclusief de overheveling van het 'vrije gedeelte' in 2015 van € 1,5 mln, is er een bedrag van € 27,1 mln. Hiervan wordt € 16,8 mln in 2015 ingezet, zodat eind 2015 nog € 10,3 mln beschikbaar is.

De berekende onttrekkingen uit de egalisatiereserves voor de jaren 2015-2018 zijn:

Categorie/ € mln incl. toegerekende rente	Saldo 1 januari 2015			Onttrekking				Saldo 31 dec 2018
	Restant egalisatie- reserve	Toevoeging uit vrij deel alg. res.	Totaal beschikbaar	2015	2016	2017	2018	
Omslag ingezetenen	2,9	0,8	3,7	3,7				0
Omslag gebouwd	3,1	0,6	3,7	3,7				0
Omslag ongebouwd	0,1	0,1	0,2	0,2				0
Omslag natuur	0,7	0,002	0,7	0,04	0,04	0,04	0,05	0,6
Zuiveringsheffing	18,8	0,0	18,8	9,1	7,5	2,5		0
Totaal	25,6	1,5	27,1	16,8	7,5	2,5	0,1	0,6

Met deze begroting beslist het bestuur alleen over de inzet van reserves in 2015. Voor de jaren 2016-2018 is voorlopig gerekend met de bovenstaande onttrekkingen. Volgens bovenstaande verdeling is eind 2017 alle beschikbare vrije reserves met uitzondering van € 0,6 mln van de categorie natuur, ingezet.

De tariefsontwikkeling voor en na egalisatie is als volgt:

Categorie	€ Tarief 2014		€ Tarief 2015		Verschil €		€ Tarief 2016		€ Tarief 2017		€ Tarief 2018	
	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie	Voor	Na egalisatie
Ingezetenenomslag	105,73	97,63	110,57	102,91	4,84	5,28	110,08	110,08	112,26	112,26	116,42	116,42
Omslag Gebouwd	0,0233%	0,0215%	0,0300%	0,0277%	0,0067%	0,0063%	0,0299%	0,0299%	0,0305%	0,0305%	0,0316%	0,0316%
Omslag Ongebouwd	73,94	73,11	77,70	75,77	3,76	2,66	77,66	77,66	79,63	79,63	83,05	83,05
Omslag Natuur	5,26	4,00	5,94	4,00	0,68	0,00	5,95	4,00	6,10	4,00	6,36	4,00
Zuiveringsheffing/ Verontreinigingsheffing	53,24	51,38	53,46	47,25	0,22	-4,13	54,59	49,47	56,30	54,63	58,69	58,69

Tabel 5.1 Tarieven voor en na egalisatie

5.4 Verloop reserves en voorzieningen 2015-2018

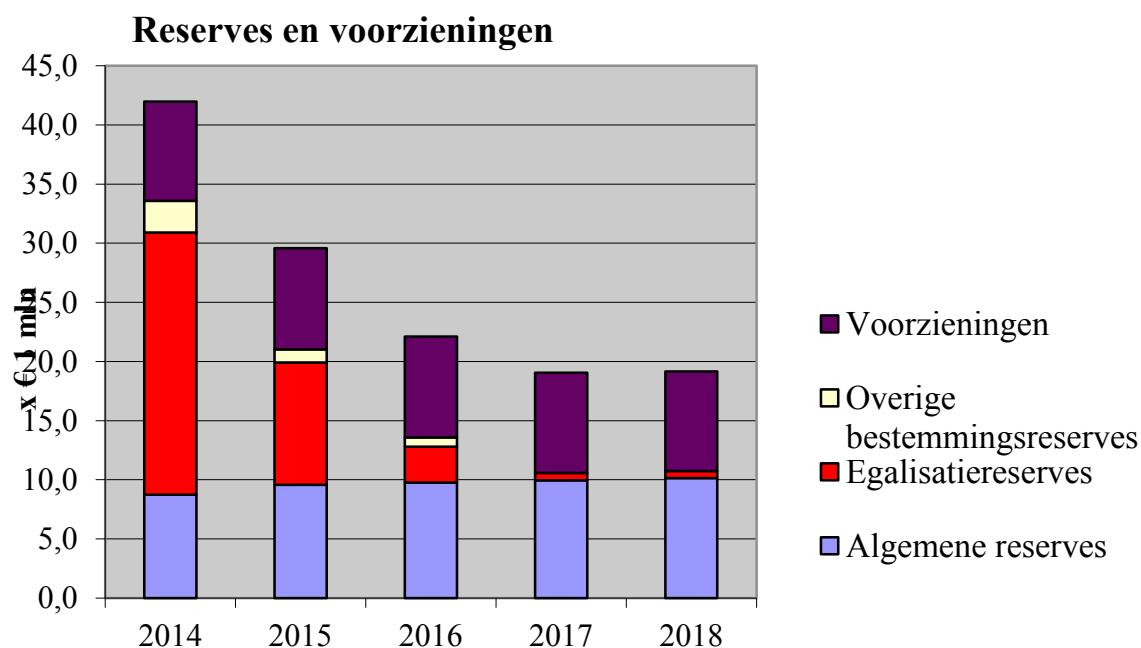
Het verloop van de reserves en voorzieningen is als volgt:

Saldo ultimo (in € mln)	2014	2015	2016	2017	2018
Algemene reserves	8,7	9,6	9,8	10,0	10,2
Egalisatiereserves	22,2	10,4	3,1	0,6	0,6
Overige bestemmingsreserves	2,7	1,1	0,8	0,0	0,0
Voorzieningen	8,4	8,6	8,5	8,5	8,4
Totaal	42,0	29,6	22,1	19,0	19,2

Het saldo van de algemene reserves is vanaf 2014 conform de vastgestelde ondergrens van 5% van de exploitatiekosten vóór egalisatie.

De overige bestemmingsreserves betreffen de reserves frictiekosten fusie en doelmatigheid en de bestemmingsreserve onderhoud aan oeverbescherming.

Onder de voorzieningen zijn begrepen de voorzieningen baggerwerken, wachtgeld- en pensioenverplichtingen dagelijks bestuur en Pfos-sanering Schiphol.

Bijlage 1. Overzichten investeringen

Voorafgaand aan de investeringen vindt u in onderstaande tabel een toelichting op de definities van de status van investeringsprojecten.

De investeringen kennen de volgende status:

Categorie	Inhoud	Dekking
A-lijst	De in uitvoering zijnde en nog uit te voeren vervangings- en uitbreidingsinvesteringen. De Verenigde Vergadering heeft reeds kredieten beschikbaar gesteld.	De kapitaallasten zijn voor 90% verwerkt in de begroting en de meerjarenraming.
B-lijst	Investeringen, waarvan de bestuurlijke afweging in beginsel heeft plaatsgevonden (het project bevindt zich in de voorbereidingsfase). De VV (of D&H tot € 50.000) kan reeds een voorbereidingskrediet beschikbaar stellen. De uitvoering zal echter pas daadwerkelijk starten na beschikbaarstelling van een uitvoeringskrediet.	De kapitaallasten van B-investeringen zijn voor 80% verwerkt in de begroting en de meerjarenraming.
C-lijst	Investeringen waarvan verwacht wordt dat er in de toekomst uitgaven uit gaan voortvloeien. Er zijn voor de investeringen nog geen (voorbereidings)kredieten beschikbaar gesteld. De voorbereidingsfase kan pas daadwerkelijk starten na bestuurlijke besluitvorming.	De kapitaallasten van deze investeringen worden <u>niet</u> verwerkt in de begroting en de meerjarenraming.

Voor de overzichten van de investeringen wordt verwezen naar de separate Bijlage 1, registratienummer 14.70273 en die bestaat uit:

Bijlage 1.1 Af te sluiten investeringsprojecten in 2015

Bijlage 1.2 Specificatie meerjareninvesteringsprogramma

Niet bestemd voor externe publicatie en website

Bijlage 2. Risicoparagraaf

Paragrafen:

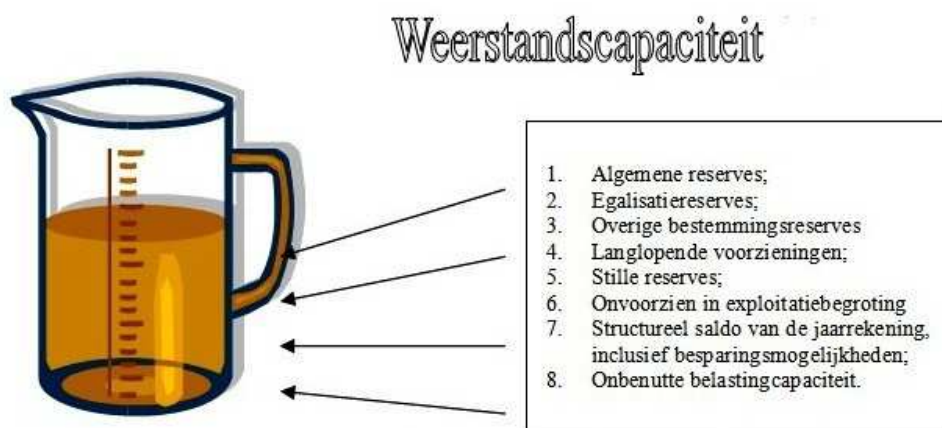
- a. historie en kaders;
- b. Afwegingskaders voor strategische risico's;
- c. Belangrijkste (rest)risico's;
- d. Risico's met 'overige gevolgen';
- e. Restrisko's en mogelijke financiële gevolgen in 2015;
- f. Restrisko's met mogelijk financiële gevolgen voor de (middel)lange termijn;
- g. Oordeel robuustheid weerstandscapaciteit.

5.4.1 a. Historie en kaders

Om financiële tegenvallers te kunnen opvangen heeft een organisatie, en dus ook Rijnland, weerstandsvermogen nodig. Het weerstandsvermogen bestaat uit de relatie tussen:

- a. de weerstandscapaciteit: de algemene reserves en andere mogelijkheden waarover het waterschap beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken;
- b. alle risico's waarvoor onvoldoende maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie, de zogeheten restrisko's.

In onderstaande afbeelding staan de onderdelen van de weerstandscapaciteit:

Het weerstandsvermogen wordt mede bepaald door Rijnlands risicomanagementbeleid. Goed risicomanagement is:

- Al uitgewerkt in de strategie, koerswijziging en business case;
- Slim omgaan met de gereedschapskist, zoals een SSK-raming, een risicoanalyse obv de RISMAN-methode e.d.;
- Adequaat verwachtingsmanagement en een goed, soms ook moeilijk gesprek;
- Alert omgaan met het onverwachte.

Van belang daarbij is dat risicomanagement nooit op zichzelf staat, maar maakt altijd deel uit van de doelstellingen en activiteiten van Rijnland, zoals asset management, projectbeheersing, herprioriterings- en besparingsrondes, informatiebeveiliging en integriteit.

Drie jaar geleden heeft de VV mijlpalen voor risicomanagementbeleid vastgesteld. De organisatie heeft de thermometer gestoken in deze en andere facetten van risicomanagement en deze in juni en september 2014 interactief voorgelegd aan de VV. Aandachtspunten zijn onder meer het omgaan met een soms te risicomijdende houding, handelen

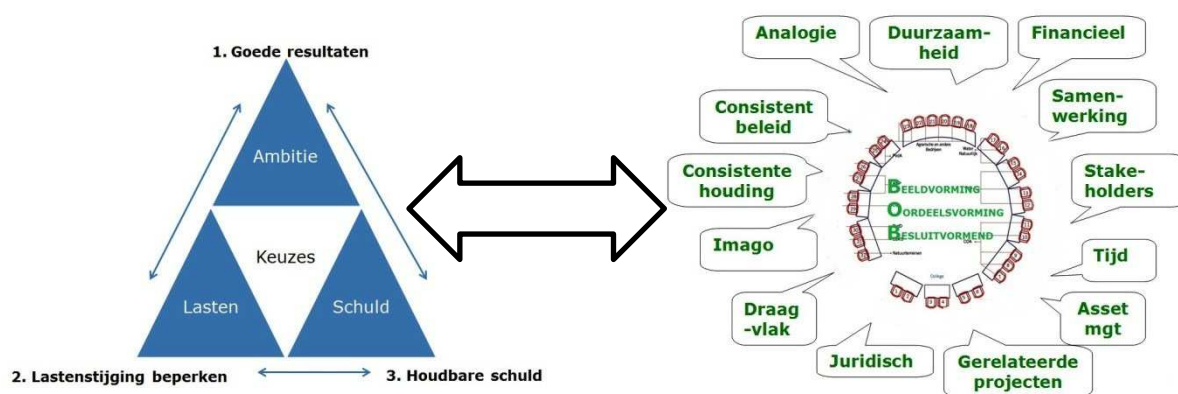
naar eigen inzicht en toenemend 'gedoe'. Daar staat tegenover dat het gros van de werkzaamheden 'gewoon' 'goed' verloopt.

Op basis van best practices bij andere overheidsorganisaties en de ISO NEN 31000 richtlijn verdient het aanbeveling om de volgende vijf principes toe te passen bij het analyseren en afwegen van risico's. Ze dienen ook als richtsnoer voor de rubriek 'risico's' op de bestuursvoorstellen:

- ♦ *Doelen en risico's horen bij elkaar*
- ♦ *Niemand is belangeloos*
- ♦ *Zonder dwarsliggers rijdt er geen trein*
- ♦ *Wie zijn risico's niet kent, heeft geen keuze*
- ♦ *Risico's worden het best beheerst door hen die er belang bij hebben*
- ♦ *Pas toe of leg uit (waarom je wil afwijken, 'comply or explain')*

5.4.2 b. Afwegingskaders voor strategische risico's

Op strategisch niveau omvat het afwegen van risico's bestuurlijk verantwoorde keuzes maken binnen onderstaande driehoek. In de praktijk kent de driehoek nog meer 'hoe-ken', zoals blijkt uit de aspecten waarmee het bestuur bij ieder voorstel rekening dient te houden. Dit is in de naastgelegen afbeelding weergegeven.

De afgelopen jaren heeft de VV conform de driehoek

- scherper aan de wind gezeild (lastendrukstijging binnen proporties);
- gezorgd voor meer aandacht voor omgevingsparticipatie ('van buiten naar binnen');
- kansen gepakt (o.a. via flying squad, polder 'kopen', woonbotensubsidie e.d.).

In de praktijk heeft dit geleid tot periodiek herprioriteren binnen de driehoek, rekeninghoudend met welke (rest)risico's ze acceptabel vindt. Een nog steeds actueel risico is het opstapelen van ambitie, kansen en hieruit voortvloeiende werkzaamheden. Een teveel aan 'stapelen' leidt tot het risico van keuzestress, afnemende focus, slechtere resultaten en een overbelaste risico. 'Niet alles kan en zeker niet alles tegelijk', is in dit geval een toepasselijke oneliner van een oud-premier.

De beheersing van dit stapelrisico is in principe eenvoudig, maar niet even gemakkelijk: zodra er iets bij komt, moet er ook iets af. In paragraaf f is dit voor twee risico's nader uitgewerkt.

5.4.3 c. Belangrijkste (rest)risico's

In de volgende paragrafen wordt onderscheid gemaakt tussen (rest)risico's met doorvertaalde financiële gevolgen en risico's met 'overige gevolgen'. De restrisico's met financiële gevolgen zijn onderverdeeld in risico's die zich in 2015, op korte termijn, kunnen voordoen en risico's voor de (middel)lange termijn. De kortetermijnrisico's betreffen vooral operationele risico's, terwijl de langetermijnrisico's vaak een strategisch/tactisch karakter hebben.

De risico's met overige gevolgen bestaan uit risico's waarvan de gevolgen niet zozeer financieel zijn, maar eerder immaterieel. Denk bijvoorbeeld aan imago, cultuur en competenties e.d. Dergelijke risico's zijn overigens redelijkerwijs in euro's uit te drukken.

Een nadere toelichting en onderbouwing van deze en andere risico's is opgenomen in de 'financiële uitvoeringsinformatie 2015'. Deze is behandeld en vastgesteld in het D&H voorafgaand aan de VV-behandeling.

5.4.4 d. Risico's met 'overige gevolgen'

De belangrijkste risico's met dergelijke overige gevolgen voor 2015 staan in de volgende tabel. Het betreft:

1. kansen en risico's bij samenwerken;
2. kansen pakken binnen en buiten de begrotings- en andere kaders;

I. Samenwerkingsrisico's In 2015 zijn praktisch alle organisatiedelen van Rijnland in meer of mindere mate betrokken bij uiteenlopende samenwerkingsverbanden: Ook intern is sprake van intensiever samenwerken, in eerste instantie om via cultuurveranderingen om doelmatiger te werken (OVP). Procesmatige of organisatorische bijstellingen kunnen eveneens uitgevoerd worden, met name om de projectbeheersing en de procesgerichte organisatie verder te verbeteren. Sturing van de verbonden partijen is eveneens vrij intensief en via onder meer DVO's en via vertegenwoordiging door Rijnland in de betreffende besturen. De veelheid aan samenwerkingsvormen, gecombineerd met de landing van een 'milde' reorganisatie zou kunnen leiden tot afwijkingen op deze begroting. Mocht hiervan sprake zijn, dan volgt een tijdige bijsturing. De VV wordt hiervan via onder meer de Buraps geïnformeerd.	OVERIGE GEVOLGEN <table><tr><td>Omvangrijke gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Middelgrote gevolgen</td><td></td><td></td><td>X</td></tr><tr><td>Beperkte gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td>Incidenteel / klein</td><td>Middelgroot</td><td>Groot</td></tr></table> KANS	Omvangrijke gevolgen				Middelgrote gevolgen			X	Beperkte gevolgen					Incidenteel / klein	Middelgroot	Groot
Omvangrijke gevolgen																	
Middelgrote gevolgen			X														
Beperkte gevolgen																	
	Incidenteel / klein	Middelgroot	Groot														
II. (Niet begrote) Kansen pakken Op bestuurlijk niveau is een grote behoefte om 'kansen te pakken'. Sommige kansen dragen een op een bij aan 'schoon water, droge voeten, anderen indirect; een brede blik bij belangenafweging is in waterschapsland evenwel niet ongebruikelijk. Een relevant risico van dergelijke kansen pakken is dat bij de verdere uitwerking niet voldoende rekening is gehouden met begrotings- en andere beleidsmatige kaders. Een begroot voorbeeld van kansen pakken is het flying-squad krediet. In het geval college of VV niet begrote en/of kansen met een brede blik wenst te pakken, wordt – mede gezien de organisatorische druk in het vorige risico – voorgesteld om expliciet aan te geven op welke lopende maatregelen bespaard dient te worden.	OVERIGE GEVOLGEN <table><tr><td>Omvangrijke gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Middelgrote gevolgen</td><td>X</td><td></td><td></td></tr><tr><td>Beperkte gevolgen</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td></td><td>Incidenteel / klein</td><td>Middelgroot</td><td>Groot</td></tr></table> KANS	Omvangrijke gevolgen				Middelgrote gevolgen	X			Beperkte gevolgen					Incidenteel / klein	Middelgroot	Groot
Omvangrijke gevolgen																	
Middelgrote gevolgen	X																
Beperkte gevolgen																	
	Incidenteel / klein	Middelgroot	Groot														

5.4.5 e. restrisico's met mogelijk financiële gevolgen in 2015

In deze paragraaf zijn de meest relevante restrisico's die zich in 2015 zouden kunnen voordoen nader toegelicht en waar mogelijk gerangschikt. De rangschikking vond plaats op basis van expert judgement van de organisatie en het college.

In het theoretische geval dat de volgende risico's zich alle in 2015 voordoen, kunnen de

financiële gevolgen ca. € 2 tot € 3 mln belopen – onder voorbehoud van de afwikkeling van de PFOS-sanering.

Relevant is dat de restrisico's overwegend los van elkaar staan. Een mogelijk domino-effect, dat ze zich gelijk- of volgtijdelijk zullen voordoen, is zeer onwaarschijnlijk.

De begroting 2015, in combinatie met een eventuele inzet uit de algemene reserves, is daarmee voldoende robuust om dergelijke financiële onzekerheden op te vangen. Vermeldenswaardig is dat de robuustheid ten opzichte van vorige jaren is afgenomen. Enerzijds door het afnemen c.q. geleidelijk verdwijnen van de egaliseringsreserves, anderzijds doordat in de huidige samenleving onzekerheden en risicomijdend acteren toenemen.

Uiteraard loopt Rijnland nog meer risico's gedurende 2015. Ook het komende jaar zijn er legio onzekerheden (zie onder risico 'economische crisis') en is de wereld onvoorspelbaarder dan tevoren. Het beoordelen van onzekere situaties en kansen inschatten is daarmee een cruciale competentie geworden.

	Omschrijving risico	Programma en poho	Maatregelen	Consequenties weerstandscapaciteit
1	PFOS-sanering Vanwege het blusmiddelin-cident op Schiphol in de zomer van 2008 is de bodem onder vijf opslagbas-sins, waarin tijdelijk blus-middel bevattend water is opgeslagen, vervuild met PFOS. Hoewel Rijnland zich-zelf niet verantwoordelijk acht, heeft op 17 juli 2014 de afdeling bestuursrecht-spraak van de Raad van State het beroep tegen de bestuursdwang die Rijnland was opgelegd voor de slib-sanering ongegrond ver-klaard. Rijnland wordt in elk geval als overtreder, daar-gelaten wordt dat ook ande-ren als zodanig zouden kunnen worden aangewe-zen.	Gezond water / Doornbos	Rijnland blijft overleggen over de sanering van de locatie op basis van de bestaande afspraak dat alle kosten voor onder-zoek e.d. gedeeld wor-den door de drie partijen (KLM, Schiphol, Rijn-land). Er zijn nog geen herge-bruiks- of saneringsnor-men bekend. Het risico dat Rijnland loopt voor de saneringskosten is daarmee onveranderd. Op basis van de huidige inzichten worden de saneringskosten geschat op maximaal ca. € 30-40 mln. Alternatieven kun-nen lager uitvallen.	Rijnland heeft voor de afwikkeling een aparte voorziening aangemaakt . Meerkosten kunnen ge-heel of gedeeltelijk uit de algemene reserves gefi-nancierd worden of via een belastingverhoging. Mutaties in de voorziening voor pfos-sanering zijn gezien de huidige situatie nog niet voorzien.
2	Kans op meerkosten baggerwerken Voor de uitvoering van het baggerprogramma is in 2015 ca. € 13,4 mln ge-raamd. Het betreft ca. 5 grote uitvoeringsprojecten en diverse 'kleintjes'. Los van eventuele vertragingen is er een kans op meerkos-ten	Voldoende water / Schouffoer	Hoewel uiteraard niet alle externe factoren zijn uit te sluiten, is de ver-wachting dat, de bag-gerprojecten in totaal binnen budget zullen blijven. Op basis van de investe-ringsprognose is het saldo in de baggervoor-ziening in principe toe-reikend.	De begroting 2015 lijkt voldoende robuust om dergelijke financiële onze-kerheden op te vangen. Mocht dit niet het geval zijn, dan worden eventue-le aanvullende kredieten aan de VV voorgelegd.

	Omschrijving risico	Programma en poho	Maatregelen	Consequenties weerstandscapaciteit
3	Kans op afvalstoffenbelasting slibafvoer Sinds 2014 is er een afvalstoffenbelasting. Naar aanleiding van 'Prinsjesdag' wordt deze belasting uitgebreid voor te storten afval. Er is hiermee een kans dat Rijnland op slibafvoer een maximale afvalstoffenbelasting van € 13,00 per ton krijgt opgelegd. In totaal ca. € 1,3 mln. Onduidelijk is nog in hoeverre vervuilde bagger in aanmerking komt voor deze belasting.	Gezond water / Schouffoer	Rijnland houdt vinger aan de pols. Hoeveel en de wijze van heffen zal op zijn vroegst eind oktober 2014 duidelijker zijn.	De algemene reserve zuiveringsheffing is voor 2015 voldoende robuust om deze mogelijke nieuwe belasting eenmalig op te vangen. Met ingang van de begroting 2016 dient eventueel in de exploitatiebegroting hiermee rekening te houden.
4	Extra correctief onderhoud Idealiter is er op het gebied van asset management een balans tussen de mate van preventief en correctief onderhoud. Door werk te maken van asset management heeft Rijnland werk gemaakt om in balans te komen. Niettemin blijft er een reële kans dat over 2015 meer correctief onderhoud noodzakelijk is dan in deze begroting is opgenomen.	Voldoende water / Schouffoer	Maatregel: beheersen Vanaf 2015 heeft Rijnland meer overzicht in de conditie van de assets en zullen ook de bestaande achterstanden in onderhoud beter in beeld komen. De budgettering verbetert hierdoor navenant.	Rijnland streeft erna gedurende 2015 eventueel extra correctief onderhoud binnen de lopende begroting te financieren. Verder geen gevolgen voor weerstandscapaciteit.
5	Onzeker economisch klimaat Ondanks enkele lichtpuntjes zal de economische onzekerheid gedurende 2015 voortduren. Voor Rijnland kan dit risico's inhouden op de kapitaalmarkt, lagere belastingopbrengsten vanwege meer faillissementen en gestegen prijzen voor schaarser wordende goederen zoals energie.	BOD / Pluckel	In de begroting 2015 is rekening gehouden met een extra daling van 3% van de WOZ-waarden, een bescheiden rentemarge t.o.v. de huidige marktrente en licht gestegen kwijscheldingen dan in 2014.	De begroting 2015 is waarschijnlijk voldoende robuust om deze financiële onzekerheden op te vangen.

	Omschrijving risico	Programma en poho	Maatregelen	Consequenties weerstandscapaciteit
6	Korting / onvoorzien. investeringsramingen Rijnland vaart scherper aan de wind qua investeringsramingen. Het risico is – ook in relatie tot de eerdergenoemde vechtaannemers en kans op faillissementen – dat de totale feitelijke investeringsuitgaven hoger uitkomen dan begroot. Dit zou de kapitaallasten van 2015 kunnen beïnvloeden, vanwege de berekende korting van € 0,8 mln.	Allen	In deze begroting is reeds melding gemaakt van diverse maatregelen om, mede in het kader van het Organisatie-VerbeterProgramma de project- en programma-beheersing verder te professionaliseren, onder meer via SSK-ramingen, risicoanalyses en IPMA-opleidingen.	Geen gevolgen voor 2015. De kapitaallastenkorting loopt op tot € 3,3 mln in 2018, uitgaande van de huidige concernbrede korting. De kortingen aanpassen betekent op termijn hogere kapitaallasten. Hoe beter op termijn de projectbeheersing, hoe lager het financiële restrisico. In geval in 2015 aanvullende kredieten noodzakelijk zijn, dan leidt dit tot hogere kapitaallasten vanaf 2016.
7	Financiering te herstellen calamiteiten Jaarlijks heeft Rijnland te maken met diverse en uiteenlopende calamiteiten. De oorzaken kunnen zowel extern als intern zijn. De bestrijding en het herstel naar de oorspronkelijke of gewenste situatie vergt een noodzakelijke financiering die vaak niet begroot is. Persleidingbreuken en piekbuien zijn hiervan terugkerende voorbeelden.	Allen	De calamiteitenorganisatie is mede door de netcentrische werkwijze op orde. Voor financiering en herstel van persleidingbreuken is € 0,1 mln begroot. Ook is Rijnland voor aansprakelijkheidsrisico's voldoende verzekerd.	De begroting 2015 is waarschijnlijk voldoende robuust om deze financiële onzekerheden op te vangen.
8	Juridische risico's Rijnland heeft eind 2014 diverse rechtszaken c.q. juridische risico's lopen. In bijna alle gevallen is sprake van los van elkaar staande incidenten en lopen (hogere) beroepen, zoals: a) Gerechtelijke procedures opstalrechten; b) Dispuut meerwerk aannemer brug en sluis Spaarndam.. c) Kustversterkingen in Katwijk en Noordwijk kans op claims op nadeelcompensatie; d) Extra water graven Boskoop, claim projectontwikkelaar.	Diverse portefeuillehouders	Rijnland ziet de uitkomst van de (mogelijke) schikkingen, arbitrages en rechtszaken met vertrouwen tegemoet.	De begroting 2015 lijkt voldoende robuust om dergelijke financiële onzekerheden op te vangen.

Een status aparte is de bijdrage van de provincie Noord-Holland in de investeringsuitgaven van de brug en sluis te Spaarndam. Namens het college zal de dijkgraaf, terwijl overigens de gerechtelijke procedure vooralsnog doorloopt, nader overleg plegen met de gedeputeerde en de CvK om te komen tot een voor beide partijen aanvaardbare oplossing. Met de eventuele bijdrage is overigens geen rekening gehouden in deze begroting.

5.4.6 f. Restriscio's met mogelijk financiële gevolgen voor de (middel)lange termijn

Diverse – overwegend strategische - risico's zijn binnen Rijnland weliswaar bekend, maar kennen financiële gevolgen die nog niet (geheel) zijn opgenomen in meerjarenramingen. Om een uitspraak te doen over de robuustheid van de algemene reserve is een globaal inzicht in deze (middel) langetermijnrisico's nodig. Het betreft onder meer:

1. *De financiële gevolgen spelen overwegend na 2015.*

Rijnland zal ook na 2015 meer dan een half miljard euro investeren in onder meer kadeverbeteringwerken, baggerprojecten, twee waterbergingslocaties e.d. In totaal gaat het om meer dan 400 projecten. Naast projectmatige risico's is sprake van financieringsrisico's doordat Rijnland steeds meer met (duurder) vreemd vermogen deze projecten moet financieren. Daarbij is anno 2015 het renteverloop onzekerder dan ooit.

Aandachtspunt betreft de ca. 20 projecten met een verkregen subsidie. De kans dat een subsidie om uiteenlopende redenen wordt verspeeld dient te allen tijde aantoonbaar klein te blijven.

2. *Het beleid en/of de daarmee eventuele maatregelen – worden nog nader in beeld gebracht.*

De begroting 2015 is een doorvertaling van Rijnlands beleid. Nog niet 'al het beleid' is of kan worden doorvertaald worden naar concrete uitvoeringsmaatregelen. In het geval het bestuur behoefte heeft om niet begrote beleidswijzigingen in 2015 uit te voeren, zal dit aan de VV worden voorgelegd.

3. *Calamiteitenbestrijding / omgaan met black swans*

Een 'zwarte zwaan' is een totaal onverwachte gebeurtenis, een uitschieter die buiten de normale gang der dingen valt, met zeer grote gevolgen. Een zwarte zwaan is onvoorspelbaar en daarmee niet te begroten. Rijnland heeft niettemin in het verleden meerdere te keren te maken gehad met dergelijke zwarte zwanen en ervaring opgebouwd. Dit uit zich onder meer in actuele calamiteitenbestrijdingsplannen en jaarlijks terugkerende calamiteitenoefeningen. Op die manier kan Rijnland voorbereid zijn op 'out of the box'-situaties.

De financiële gevolgen van black swans kunnen ingrijpend zijn en zullen aan het bestuur worden voorgelegd.

5.4.7 g. Oordeel robuustheid weerstandscapaciteit

Op basis van de risicoanalyse concludeert het college dat de begroting 2015 voldoende robuust is om de financiële gevolgen van mogelijke restriscio's in 2015 op te vangen. Voor de (middel)lange termijn geldt dat de ondergrens voor de algemene reserves (5% van de jaarlijkse exploitatiekosten voor egalisatie) op basis van de huidige inzichten een adequate buffer is voor het opvangen van de financiële gevolgen van lange termijnrisico's.

Bijlage 3. Verbonden partijen

Inleiding

Bij een verbonden partij is sprake van een financieel en een bestuurlijk belang. Onder bestuurlijk belang wordt verstaan: een zetel in het bestuur van de verbonden partij of het hebben van stemrecht. Van financieel belang is sprake wanneer Rijnland middelen ter beschikking heeft gesteld en die kwijt is in geval van faillissement van de verbonden partij en/of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op Rijnland. Zo is bijvoorbeeld de STOWA voor Rijnland wel een belangrijke partner waaraan contributie betaald wordt, maar geen 'verbonden partij'. De Waterschapsbank wel, want ook de deelnemingen (aandelen en obligaties) van Rijnland in een besloten of naamloze vennootschap vallen onder de verbonden partijen.

Ontwikkelingen

In 2012 is een kadernota 'verbonden partijen' vastgesteld door de VV. De kadernota heeft tot doel een handvat te bieden voor de keuze van de samenwerkingsvorm en bevat daarnaast de richtlijnen voor de informatievoorziening binnen de P&C-cyclus. Verbonden partijen kunnen daarmee op een uniforme wijze worden behandeld. Op dit moment is de verwachting dat er in het begrotingsjaar 2015 geen nieuwe verbonden partijen worden ingesteld of beëindigd.

Partijen

Rijnland heeft bestuurlijke en financiële belangen in de volgende verbonden partijen:

I. HVC	
Naam	GR Slibverwerking 2009
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	gemeenschappelijke regeling
Wat levert het Rijnland op als klant	Voorzieningszekerheid slibverwerking op een duurzame wijze tegen een aanvaardbare prijs. Zie ook toetsingskader opt-outregeling HVC. Vastgesteld in VV van 26-1-2011.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Optimalisatie in de slibketen met het zoveel mogelijk beperken van de slibproductie en daardoor kosten beperken en op termijn opbrengsten te genereren. Met een grote partner als HVC vermindert de kwetsbaarheid van het slibverwerkingsproces. Met HVC kunnen duurzaamheids- en efficiencydoelstellingen gerealiseerd worden waarvoor de 5 waterschappen alleen te klein zijn en niet de kennis en ervaring voor kunnen mobiliseren.
Bestuur en evt. toezicht	Dagelijks bestuur bestaande uit db-leden van deelnemende waterschappen met een voorzitter van Rijnland. Toezicht op HVC door een Raad van commissarissen met 8 leden, waaronder 1 commissaris expliciet namens de waterschappen.
Jaar van oprichting/instelling	GR vanaf 2009
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad (voorzitter)
Algemene doelstelling / businesscase	Voorzieningszekerheid slibverwerking op een duurzame wijze tegen een aanvaardbare prijs. Zie ook toetsingskader opt-outregeling HVC. Vastgesteld in VV van 26-1-2011.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0 (eind 2013)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,02 mln (eind 2013)
Rijnlands financieel belang	Deelneming in HVC via GR € 11.345
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

II. NWB	
Naam	Nederlandse Waterschapsbank
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	NV
Wat levert het Rijnland op als klant	De aandelen van de NWB zijn voor 81% in handen van de waterschappen, waaronder Rijnland. Hiermee is Rijnland verzekerd van een efficiënte en effectieve toegang tot geld- en kapitaalmarkten.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Vanwege de economische crisis zijn er strengere internationale richtlijnen (Basel 3) waardoor voorlopig geen dividend aan de aandeelhouders wordt uitgekeerd). Voorheen was dit wel het geval en een extra motivatie om een aandelenpakket aan te houden. Gezien de winstgevendheid van de bank komt dividend op termijn weer in zicht. De NWB opereert op een traditionele manier met een laag risicoprofiel en is daarmee een bovengemiddeld betrouwbare financier. Dit draagt bij aan een stabiele renteontwikkeling.
Bestuur en evt. toezicht	Driehoofdige directie, onder toezicht van Raad van commissarissen met 8 leden
Jaar van oprichting/instelling	1953 (na de watersnoodramp)
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in Algemene vergadering van Aandeelhouders
Beoogde resultaten voor 2015	Voorbereiding voldoen aan Basel 3-normering (eigen vermogen). PPS-producten nader uitrollen.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 1.256 mln (eind 2013)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 71.750 mln (eind 2013)
Rijnlands financieel belang	Deelneming € 825.000, vanaf 2012 tot nader order geen dividenduitkering meer vanwege vereiste vermogensopbouw op grond van Basel-3.
Verandering Rijnlands belang?	Nee

III. Meergrond	
Naam	MeerGrond, be- en verwerking van baggerspecie
Vestigingsplaats	Hoofddorp
Rechtsvorm	Vof
Wat levert het Rijnland op als klant	Financieel resultaat minimaal break-even. Aanloopfase van het project inrichting van het terrein als onderdeel van Park-21 zodat in de loop van 2017 opgeleverd kan worden en de grond aan de gemeente Haarlemmermeer kan worden geleverd.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Beperkt, functie als strategisch baggerdepot voor Rijnland is achterhaald. Nu heeft een verantwoorde ontmanteling en oplevering aan de gemeente conform de afspraken prioriteit.
Bestuur en evt. toezicht	Drie bestuursleden, managementteam bestaande uit 4 leden
Jaar van oprichting/instelling	1999
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in bestuur en ambtenaar in MT
Eigen vermogen (peildatum)	-/- € 0,2 mln (eind 2013)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 3,3 mln. (eind 2013)
Rijnlands financieel belang	Waarde participatie € 60.000
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

IV. SBG	
Naam	Stichting Beheer van het Gemeeneland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Stichting
Wat levert het Rijnland op als klant	Niet meer van toepassing, Rijnland maakt geen gebruik meer van sale and leaseback. Het Polderhuis in Hoofddorp is via Rijnland onderverhuurd voor een marktconforme prijs.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Niet meer aan de orde. SBG moet de BTW-belastingprocedure op een verantwoorde wijze afwikkelen. Bij afwijzing bezwaar door Belastingdienst, wordt een beroepsprocedure gestart. Voor wat betreft het beheer van de erfgoedpanden Gemeenlandshuis en Polderhuis is de meerwaarde onderwerp van discussie.
Bestuur en evt. toezicht	Vijf bestuursleden
Jaar van oprichting/instelling	1994
Vertegenwoordiging Rijnland	Twee hoogheemraden in bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Erfgoedbeheer waarbij twee historische panden voor onbepaalde tijd in beheer zijn genomen.
Eigen vermogen (peildatum)	€ 3,3 mln (eind 2013)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 0,2 mln (eind 2013)
Rijnlands financieel belang	Stichting, daarom geen participatie
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

V. Unie van Waterschappen	
Naam	Unie van Waterschappen
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Vereniging
Wat levert het Rijnland op als klant	Ontwikkeling gemeenschappelijk beleid, lobby en werkgeversorganisatie. Lidmaatschap is verplicht.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor de uitvoering van bijv. Bestuursakkoord Water is de Unie onmisbaar. Dat geldt ook voor de lobby voor de vergroting van het EMU-aandeel. Voor 2015 is een subsidiecoördinator aangesteld. Dat was tot dan toe niet geformaliseerd. Deze is met name waardevol in de contacten met Brussel en daarom positief.
Bestuur en evt. toezicht	Zes bestuursleden o.l.v. 1 voorzitter. Alle 24 waterschappen zijn in de ledenvergadering vertegenwoordigd.
Jaar van oprichting/instelling	Onbekend
Vertegenwoordiging Rijnland	Dijkgraaf in bestuur UvW
Algemene doelstelling / businesscase	Ontwikkeling gemeenschappelijk beleid, lobby en werkgeversorganisatie (verplicht lidmaatschap)
Eigen vermogen (peildatum)	€ 0,8 mln (eind 2013)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 11,9 mln (eind 2013)
Rijnlands financieel belang	Contributie 2015: € 0,5 mln
Verandering Rijnlands belang?	Nee

VI. Aquon	
Naam	Aquon, instituut voor wateronderzoek en advies
Vestigingsplaats	Den Bosch
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Wat levert het Rijnland op als klant	Aquon zal in 2015 zich verder ontwikkelen door de basis op orde te brengen en een toekomstbestendige organisatie te ontwikkelen. De organisatie zal een verandering doormaken naar een kostenbewuste, zakelijke en klantgerichte productiecultuur waardoor een toekomstbestendige organisatie ontstaat.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor 2015 is voor het indicatieve meetprogramma van 1,8 miljoen ILOW-punten een bijdrage van € 3,4 miljoen voorzien, bestaande uit vergoeding kosten meetnet en garantieregeling (lagere meetnetuitvoering dan eerder aangenomen). Ter vergelijking, voortbestaan eigen laboratorium is in businesscase becijferd op € 3,6 miljoen. Het jaar 2015 kan worden gezien als het eerste volledige reguliere jaar van Aquon. De transitiefase is afgerond waardoor de randvoorwaarden aanwezig zijn om de gewenste rendementen te realiseren.
Bestuur en evt. toezicht	Negen bestuursleden waaruit een voorzitter gekozen
Jaar van oprichting/instelling	2011
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in bestuur (DB/AB)
Algemene doelstelling / businesscase	Schaalvergroting welke leidt tot vergroting van de efficiency, vermindering van de kwetsbaarheid, benutting van de mogelijkheden tot continue kwaliteitsborging en kwaliteitsverbetering en versterking van de innovatiekracht.
Eigen/Vreemd vermogen	Geen eigen vermogen, vreemd vermogen € 5,3 miljoen balansdatum 31-12-2013.
Rijnlands financieel belang	Deelnemer Gemeenschappelijke Regeling. Kosten 2015: € 3,4 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

VII. HWH	
Naam	Het Waterschapshuis
Vestigingsplaats	Amersfoort
Rechtsvorm	GR
Wat levert het Rijnland op als klant	Het Waterschapshuis is de regie- en uitvoeringsorganisatie voor de waterschappen op het gebied van Informatie en Communicatie Technologie. Het Waterschapshuis heeft als doel het bevorderen van samenwerking op het gebied van ICT tussen de waterschappen.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Start nieuwe werkwijze volgens HWH 2.0 met meer flexibiliteit door slankere en meer wendbare organisatie (o.a. door minder vast personeel). Meer keuzevrijheid in programma's door striktere scheiding ertussen. Kosten- en kwetsbaarheidsvoordelen door schaalgrootte.
Bestuur en evt. toezicht	22 leden
Jaar van oprichting/instelling	2013, gewijzigd in 2014
Vertegenwoordiging Rijnland	Hoogheemraad in Dagelijks Bestuur
Eigen vermogen (peildatum)	€ 1,3 mln (eind 2013)
Vreemd vermogen (peildatum)	€ 7,7 mln (eind 2013)
Rijnlands financieel belang	Kosten 2015: € 0,6 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Nee

VIII. BSGR	
Naam	Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland
Vestigingsplaats	Leiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Wat levert het Rijnland op als klant	Ontwikkelingen op het gebied van verdere samenwerking binnen het Rijnlands gebied worden als meest interessant beoordeeld, gezien de mogelijkheden van gecombineerde aanslagoplegging wat voor de burger vanuit het maatschappelijk perspectief het meeste voordeel biedt. Voorstellen die invulling geven aan de genoemde samenwerking zullen in een businesscase voorstel worden aangeboden aan de deelnemers. De ontwikkelingen van het kostenniveau, te behalen door inkrimping van het personele bestand en/of aanpassing van de normering van de kwaliteitseisen van de dienstverlening zullen tevens worden afgestemd met de deelnemers.
Voordelen op kosten, kwaliteit en kwetsbaarheid	Voor 2015 zijn het willen samenwerken in de regio, de groeistrategie van de organisatie en de vaststelling dat de belastingtaken efficiënt, tegen lage kosten doch kwalitatief hoogwaardig worden uitgevoerd de speerpunten. De uitdaging voor de organisatie ligt in de voorgenomen kostenbesparingen, opgelegd vanuit de taakstelling. De personeels- en managementontwikkeling van de organisatie zal worden ondersteund door flankerend beleid. Een en ander zal worden gemonitord door het ontwikkelen van een kostprijscalculatiemodel.
Bestuur en evt. toezicht	Negen bestuursleden waaruit een voorzitter gekozen
Jaar van oprichting/instelling	2009
Vertegenwoordiging Rijnland	Twee hoogheemraden in bestuur
Algemene doelstelling / businesscase	Uit overwegingen van kwaliteit, continuïteit en efficiency samenwerken bij de beleidsvoorbereiding, heffing en invordering van waterschapsbelastingen en gemeentelijke belastingen, alsmede bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie.
Financiële doelstelling in business case	In de businesscase was voor 2015 een bijdrage van € 4,2 miljoen voorzien. Met het toetreden van twee gemeenten in 2013 is de structurele bijdrage gedaald met € 0,2 miljoen tov eerdere berekeningen.
Eigen/Vreemd vermogen	Het jaarrekeningresultaat van 2013 van € 0,7 miljoen is geïnvesteerd in organisatieontwikkeling.
Rijnlands financieel belang	Deelnemer Gemeenschappelijke Regeling. Kosten 2015: € 3,3 mln (35% bijdrage), en € 0,2 mln BTW, totaal € 3,5 mln.
Wijziging in Rijnlands belang?	Nvt

Bijlage 4. EMU-saldo

In het kader van de Economische en Monetaire Unie (EMU) is onder andere vastgelegd dat het begrotingstekort van een lidstaat niet meer mag bedragen dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Er is sprake van een tekort als overheden in een jaar meer uitgeven dan ontvangen. Rijnland is als medeoverheid (net als andere decentrale overheden) medeverantwoordelijk voor het Nederlandse EMU-saldo. In Unieverband is daarom afgesproken dat alle waterschappen in de programmabegroting een bijlage opnemen waaruit hun bijdrage aan het te verwachten EMU-saldo blijkt. Lastig hierbij is dat het EMU-saldo is gebaseerd op het door de centrale overheid gehanteerde boekhoudstelsel (het transactiestelsel), terwijl waterschappen net als de andere decentrale overheden het baten- en lastenstelsel gebruiken. De informatie van de waterschappen moet daarom worden "vertaald" met behulp van het onderstaande overzicht.

EMU-saldo (x € 1.000)	2014	2015
1. <u>EMU-exploitatiesaldo</u>		
Bij: Rente toevoeging reserves	862	892
Bij: Stortingen in de reserves	1.915	1.525
Af: Ontrekkingen aan reserves	-/- 12.268	-/- 19.062
	-/- 9.491	-/- 16.645
2. <u>Invloed investeringen</u>		
Bruto-investeringsuitgaven (incl. concernbrede korting)	-/- 144.469	-/- 110.522
Investeringssubsidies	22.509	7.062
Verkoop materiële en immateriële activa	0	0
Afschrijvingen (incl concernbrede korting)	36.862	38.996
	-/- 85.098	-/- 64.464
3. <u>Invloed voorzieningen</u>		
Toevoeging aan voorziening	9.350	14.350
Ontrekkingen aan voorzieningen	0	0
Betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	-/- 10.074	-/- 14.635
	-/- 724	-/- 285
4. <u>Deelnemingen en aandelen</u>		
Boekwinst	0	0
Boekverlies	0	0
	0	0
Bijdrage Rijnland aan het EMU-exploitatiesaldo	-/- 95.313	-/- 81.394

Uit het bovenstaande blijkt dat Rijnland op transactiebasis in 2015 méér uitgeeft dan ontvangt. Dit is vooral het gevolg van de investeringsuitgaven. In het door Rijnland gehanteerde baten- en lastenstelsel leiden deze uitgaven niet tot tekorten, maar bij het voor het EMU-exploitatiesaldo gebruikte transactiestelsel wel.

Iedere overheidsorganisatie krijgt een bepaald EMU-tekort toegewezen, de zogenaamde referentie-waarde. Voor alle waterschappen samen is de referentiewaarde voor 2015 na gesprekken met IPO en VNG bepaald op € 400 mln, namelijk 0,06%. (gemeenten: 0,34% en provincies: 0,10%). Het aandeel van Rijnland daarvan is op grond van Waterschapspeil 2014 bepaald op 6,9% ofwel: € 27,6 mln. Uit bovenstaand overzicht blijkt een EMU-tekort van ca. € 81,4 mln, dat is € 53,8 mln hoger dan de referentiewaarde.

Tot nu toe werden voor de waterschapsinvesteringen uitzonderingen gemaakt op de bestuurlijke afspraken over het Emu-saldo, omdat een deel van de investeringen door het Rijk worden opgelegd. Of deze uitzonderingen mogelijk blijven is onzeker, zie de ontwikkelingen Wet Hof in § 2.1.

Bijlage 5. Kostensoorten, belastingcategorieën en beleidsproducten per programma's

1. Kostensoortgroepen, zoals gepresenteerd in hoofdstuk 4.3, verdeeld over de bestuursprogramma's

No.	Kosten van de beleidsproducten per programma in € 1.000 (vóór doorbelasting ondersteunende producten)	Veiligheid	Voldoende water	Gezond water	BOD	Totaal
	Beleidsproduct					
1.	Planvorming	907	5.431	4.379	1.337	12.054
2.	Aanleg en onderhoud waterkeringen	26.521	0	0	0	26.521
3.	Inrichting en onderhoud watersystemen	0	45.260	4.959	0	50.219
4.	Bouw en exploitatie zuiveringstechnische werken	0	0	63.402	0	63.402
5.	Vergunningverlening en handhaving keur	0	2.322	523	0	2.845
6.	Beheersing van lozingen	0	2.359	591	0	2.950
7.	Heffing en invordering	0	0	0	5.860	5.860
8.	Bestuur en externen communicatie	0	0	0	4.832	4.832
9.	Ondersteunende producten	0	0	0	19.559	19.559
10.	Onvoorzien en overige inkomsten	0	0	0	150	150
	Totaal	27.428	55.372	73.854	31.738	188.392
11.	Onttrekkingen aan reserves	-24	-158	-113	-206	-501
11.	Toevoeging rente aan reserves	201	289	350	52	892
13.	Netto kosten voor egalisatie	27.605	55.503	74.091	31.584	188.783

2. Mate waarin de belastingcategorieën bijdragen aan de vier bestuursprogramma's

	Belastingcategorieën (in € 1.000)	Veiligheid	Voldoende water	Gezond water	BOD	Totaal
1	Aandeel ingezetenen	13.784	26.877	4.622	9.253	54.536
2	Aandeel gebouwd	11.992	23.383	4.021	9.511	48.908
3	Aandeel ongebouwd overig	1.764	3.440	592	1.060	6.856
4	Aandeel natuur	28	54	9	24	115
5	Aandeel zuiveringsheffing	37	1.748	64.847	11.736	78.368
	Netto kosten voor egalisatie	27.605	55.503	74.091	31.584	188.783

3. Kostenverdeling BBP-beleidsproducten (beleidsvelden) over de bestuursprogramma's

No.	Omschrijving	Programma				Totaal
	Kostensoortgroep (in € 1000)	Veiligheid	Voldoende water	Gezond water	BOD	Totaal
	LASTEN					
1.	Rente en afschrijvingen	9.656	16.900	25.321	1.988	53.865
2.	Personeelslasten	3.003	15.348	12.822	19.305	50.478
3.	Goederen en diensten van derden	4.051	15.463	40.458	11.800	71.772
4.	Bijdragen aan derden	14.300	212	13	45	14.570
5.	Toevoegingen aan voorzieningen/onvoorzieningen	0	14.000	0	500	14.500
	Totaal lasten	31.010	61.923	78.614	33.638	205.185
	BATEN					
6.	Financiële baten	0	7	263	150	420
7.	Personeelsbaten	24	127	93	82	326
8.	Goederen en diensten aan derden	1.616	2.495	1.959	366	6.436
9.	Bijdragen van derden	225	699	4	131	1.059
11.	Interne verrekeningen	1.717	3.223	2.441	1.171	8.552
	Totaal baten	3.582	6.551	4.760	1.900	16.793
	Saldo baten en lasten					
12.	Onttrekkingen aan reserves	-/- 24	-/- 158	-/- 113	-/- 206	-/- 501
13.	Toevoeging rente aan reserves	201	289	350	52	892
14.	Netto kosten voor egalisatie	27.605	55.503	74.091	31.584	188.783

Bijlage 6. Exploitatiebegroting naar taken

	Tarieven 2013	Jaar- rekening 2013	Tarieven 2014	Begroting 2014	Tarieven 2015	Begroting 2015
Zuiveringsbeheer						
Netto kosten toegerekend aan zuiveringsbeheer		75.235		77.447		78.125
Dividenden en andere algemene opbrengsten		-1		0		0
Onvoorzien		0		75		75
Totaal netto-lasten voor onttrekking/dotatie aan reserves		75.234		77.522		78.200
Toevoeging rente aan reserves		485		443		344
Onttrekking algemene reserves		-751		0		0
Onttrekkingen aan reserves		-356		-231		-174
Egalisatie van tarieven		-4		-2.719		-9.105
Totaal netto-lasten na onttrekking/dotatie aan reserves		74.608		75.015		69.265
Waterschapsbelastingen						
Gederfde opbrengst als gevolg van kwijtschelding en oninbaar		-3.017		-3.031		-2.882
Bruto belastingopbrengsten		79.693		78.046		72.147
Totaal netto-waterschapsbelastingen		76.676		75.015		69.265
Resultaat		2.068		0		0
Tarief zuiveringsheffing; per vervuilingseenheid	€ 52,38		€ 51,38		€ 47,25	
Watersysteembeheer						
Netto kosten toegerekend aan watersysteembeheer		86.247		97.481		111.215
Dividenden en andere algemene opbrengsten		-1		0		0
Onvoorzien		0		75		75
Totaal netto-lasten voor onttrekking/dotatie aan reserves		86.246		97.556		111.290
Toevoeging rente aan reserves		633		419		548
Toevoeging algemene reserves		1.851		0		0
Onttrekking aan reserves		-596		-371		-327
Egalisatie van tarieven		-8.402		-7.032		-7.679
Totaal netto-lasten na onttrekking/dotatie aan reserves		79.732		89.734		102.736
Waterschapsbelastingen						
Gederfde opbrengst als gevolg van kwijtschelding en oninbaar		-2.704		-2.660		-2.892
Bruto belastingopbrengsten		83.175		92.394		105.628
Totaal netto-waterschapsbelastingen		80.471		89.734		102.736
Resultaat		739		0		0
Tarieven watersysteemheffing:						
Ingezetenen; per wooneenheid	€ 90,40		€ 97,63		€ 102,91	
Gebouwd: % van de WOZ-waarde	0,0175%		0,0215%		0,0277%	
Ongebouwd: per ha.	€ 72,00		€ 73,11		€ 75,77	
Ongebouwd wegen: per ha.	€ 144,00		€ 146,22		€ 303,08	
Natuur; per ha.	€ 4,00		€ 4,00		€ 4,00	
Tarief verontreinigingdheffing; per vervuilingseenheid	€ 52,38		€ 51,38		€ 47,25	